

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN, EBEVEYNLİK
TUTUMLARI İLE EBEVEYN-ÇOCUK MEDYA ARACILIK
ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

ŞEYMA BASTIRMACI

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. ARZU YÜKSELEN

İSTANBUL – 2022

TEZ ONAY FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi
Programın Seviyesi: Yüksek Lisans (X) Doktora ( )
Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi
Tez Sahibi : Şeyma BASTIRMACI
Tez Başlığı : 48-72 Aylık Çocukların Annelerinin, Ebeveynlik Tutumları ile
Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi
Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi
Sınav Tarihi : 25.07.2022

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Prof.Dr. Arzu YÜKSELEN

Kurumu

İstanbul Medipol Üniversitesi

İmza

Sınav Jüri Üyeleri

Prof.Dr. İbrahim Haluk YAVUZER

İstanbul Medipol Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Esin SEZGİN

Sağlık Bilimleri Üniversitesi

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../ ..... tarih ve ...../..... - ..... sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof.Dr. Neslin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarım ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Tez Sahibinin Adı ve Soyadı

Şeyma BASTIRMACI

TEŞEKKÜR

Öncelikle, bir kadın olarak kendi ayaklarımın üzerinde durabilmemi, bir bilim insanı olarak yetişebilmemi sağlayan, toplumsal cinsiyet adaletinin sağlanmasında öncü olan ve yasal temellerini atan, her yönü ile bizlere örnek olan Mustafa Kemal Atatürk'e, Güler yüzü, sevgisi ve engin bilgileriyle, her daim yanımda olan, yol gösteren ve aydınlatan, tez sürecim boyunca sonsuz desteğini esirgemeyen, akademik yaşamımda örnek aldığım, öğrencisi ve ekibinin bir parçası olmaktan onur duyduğum, değerli danışmanım ve bölüm başkanım Prof. Dr. Sayın Arzu Yükselen Hocam'a

Her ihtiyaç duyduğumda desteğini üzerimde hissettiğim, bana güvenen, inanan ve karamsarlığa kapıldığım anlarda motive eden, eşsiz bilgi birikimi, deneyimleri ve hayat görüşü ile bakış açımı zenginleştiren, öğrencisi olduğum için çok şanslı hissettiğim kıymetli Prof. Dr. Sayın Haluk Yavuzer Hocam'a,

Çalışma arkadaşından çok aile gibi hissettiren, dostlukları ile hayatıma güzellik katan, tez sürecim boyunca desteklerini esirgemeyen, her biri hayatımda çok özel bir yere sahip olan canım ekip arkadaşlarıma,

Hayatım boyunca, aldığım her kararda, bana inanan, güvenen ve destekleyen, beni bu dünyadan çok daha güzel bir yerden izleyen babam Seyfi Bastırmacı'ya,

En yakın arkadaşım, en büyük destekçim, varlığı ile bana güç veren, her daim yanımda olan, sonsuz sevgisi ile tez sürecimdeki ve akademik yaşamımdaki tüm sıkıntılara birlikte göğüs gerdiğim, en büyük motivasyon kaynağım biricik annem İnci Bastırmacı'ya,

Akademik yaşamım boyunca, her daim her konuda desteğini esirgemeyen, bakış açımı derinlik katan, motive eden, yol gösteren, büyük bir sevgi ve saygı duyduğum kıymetli Prof. Dr. Sayın Adalet Kandır Hocam'a,

Yıllardır hayatımın en önemli anlarında hep yanımda olan, eşsiz dostluğu ve sevgisi ile bana destek olan, canım arkadaşım Duygu Zülal Keskin'e,

Bu zorlu süreçte her daim destek olan, hayallerim ve ideallerim için beni motive eden, sevgisi bana güç veren, yol arkadaşım Mehmet Kaplan'a,

Değerli vakitlerini ayırıp, soruları sabırla yanıtlayarak araştırmama dahil olan annelere, veri toplama sürecinde bana yardımcı olan okul müdürlerine, öğretmenlere ve sevgili öğrencilerime

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY FORMU.....	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
1. ÖZET.....	1
2. ABSTRACT.....	2
3. GİRİŞ VE AMAÇ.....	3
4. GENEL BİLGİLER.....	9
4.1. Gelişimde Ailenin Rolü.....	9
4.2. Ailenin Önemi ve Etkisi.....	9
4.2.1. Kuramlar.....	10
4.2.1.1. Bilişsel Gelişim Kuramı (Piaget).....	10
4.2.1.2. Psikanalitik Kuram (Freud).....	11
4.2.1.3. Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı (Vygotsky).....	13
4.2.1.4. Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura).....	14
4.2.1.5. Ekolojik Sistemler Kuramı (Bronfenbrenner).....	15
4.3. Ebeveyn Çocuk İlişkisi (veya Aile-Çocuk İletişimi).....	16
4.3.1. Ebeveyn tutumları.....	18
4.3.1.1. Demokratik tutum.....	20
4.3.1.2. Baskıcı ve otoriter tutum.....	20
4.3.1.3. Aşırı Hoşgörülü/ İzin verici tutum.....	21
4.4. Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler.....	21

4.4.	Medya ve Ekran Kullanımı.....	22
4.5.	Erken Çocuklukta Medya ve Ekran Kullanımı	25
4.5.1.	Erken çocuklukta ekran kullanımının etkileri	28
4.5.1.1.	Olumlu etkiler.....	29
4.5.1.2.	Olumsuz etkiler.....	31
4.5.2.	İlgili kuramlar.....	33
4.5.2.1.	Sosyal Öğrenme Kuramı	33
4.5.2.2.	Sistem Modeli Kuramı	34
4.6.	Erken Çocuklukta Ekran Kullanımında Ebeveyn Rolü	35
4.6.1.	Aktif destekleyici rol	37
4.6.2.	Kısıtlayıcı destekleyici rol	37
4.6.3.	Kısıtlayıcı sınırlayıcı rol	37
4.6.4.	Aktif yorumlayıcı rol.....	37
4.6.5.	Kısıtlayıcı engelleyici rol.....	38
4.6.6.	Aktif sınırlayıcı rol	38
4.7.	Ebeveyn Tutumları İle Ebeveyn-Medya Aracılık Rollerini Arasındaki İlişki.....	38
5.	MATERYAL VE METOT.....	40
5.1.	Araştırmanın Modeli	40
5.2.	Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu	40
5.2.1.	Örneklemin demografik özellikleri	41
5.3.	Veri Toplama Araçları.....	43
5.3.1.	Demografik Bilgi Formu.....	43
5.3.2.	Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği	44
5.3.3.	Anne-Baba Tutum Ölçeği	45
5.4.	Verilerin Toplanması.....	47
5.5.	Verilerin Analizi.....	47
6.	BULGULAR.....	48
6.1.	Demografik Değişkenlerin Frekans Değerleri	48

6.2.	Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkileri	50
6.3.	Demografik Değişkenler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	50
6.4.	Anne Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	51
6.5.	Baba Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	52
6.6.	Çocuk Sahipliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	52
6.7.	Çocuğun Cinsiyeti ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	53
6.8.	Anne Baba Birlikteliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	54
6.9.	Anne Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	54
6.10.	Baba Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	56
6.11.	Anne Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	57
6.12.	Baba Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	57
6.13.	Gelir Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	58
6.14.	Medya Okur-yazarlığı Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	59
6.15.	Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki .	60
6.16.	En Sık Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	61
6.17.	En Çok Kullanılan Medya İçeriği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	63
6.18.	Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	64
6.19.	Çocuğun Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	64
6.20.	Çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	65
6.21.	Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	67

6.22. Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	67
6.23. Birlikte Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	68
6.24. Çocuğun Anneyle Beraber En Sık Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	69
6.25. Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	70
7. TARTIŞMA.....	72
7.1. Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkilerine Ait Bulguların Tartışılması	72
7.2. Demografik Değişkenler Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	73
7.3. Anne Eğitim Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	74
7.4. Baba Eğitim Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	76
7.5. Anne Çalışma Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması.....	77
7.6. Medya Okur-Yazarlığı Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması	78
8. SONUÇ VE ÖNERİLER	80
8.1. ÖNERİLER.....	87
8.1.1. Annelere yönelik öneriler	87
8.1.2. Öğretmenlere yönelik öneriler	87
8.1.3. Araştırmacılara yönelik öneriler.....	88
9. KAYNAKLAR	89

10. EKLER	101
10.1. Demografik Bilgi Formu	101
10.2. Ebeveyn Bilgi ve Onam Formu.....	105
10.3. G-Power Analizi.....	107
10.4. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (Abtö)- A Formu	109
11. ETİK KURUL ONAYI	112
12. ÖZGEÇMİŞ.....	115

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.2.1.1. Katılımcı Annelerin ve Eşlerinin Doğum Yılı Frekans ve Yüzde Değerleri.....	41
Tablo 5.2.1.2. Çocukların Yaşı, Kardeş Sayısı, Çocuğun Cinsiyeti Frekans ve Yüzde Değerleri.....	41
Tablo 5.2.1.3. Anne ve Babaların Eğitim Durumları, Çalışma Durumları İle Aile Gelir Durumları Frekans ve Yüzde Değerleri.....	42
Tablo 5.2.1.4. Anne ve Babaların Eğitim Durumları, Çalışma Durumları İle Aile Gelir Durumları Frekans ve Yüzde Değerleri.....	43
Tablo 6.1.1. Demografik Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	48
Tablo 6.1.2. Demografik Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	49
Tablo 6.2.1. Demografik Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkileri	50
Tablo 6.4.1. Anne Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi.....	51
Tablo 6.5.1. Baba Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	52
Tablo 6.6.1. Çocuk Sahipliği ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	53
Tablo 6.7.1. Çocuğun Cinsiyeti ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	53
Tablo 6.8.1. Anne Baba Birlikteliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki ...	54
Tablo 6.9.1. Anne Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi.....	55
Tablo 6.10.1. Baba Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	56
Tablo 6.11.1. Anne Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	57

Tablo 6.12.1. Baba Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	58
Tablo 6.13.1. Gelir Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	59
Tablo 6.14.1. Medya Okur-yazarlığı Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	60
Tablo 6.15.1. Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi.....	61
Tablo 6.16.1. En Sık Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	62
Tablo 6.17.1. En Çok Kullanılan Medya İçeriği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	63
Tablo 6.18.1. Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki.....	64
Tablo 6.19.1. Çocuğun Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	65
Tablo 6.20.1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri Üzerinden Normal Dağılım.....	66
Tablo 6.21.1. Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki	67
Tablo 6.22.1. Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi.....	68
Tablo 6.23.1. Birlikte Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	69
Tablo 6.24.1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri Üzerinden Normal Dağılım.....	70
Tablo 6.25.1. Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi	71

1. ÖZET

48-72 AYLIK ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN, EBEVEYNLİK TUTUMLARI İLE EBEVEYN-ÇOCUK MEDYA ARACILIK ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan çalışma, nicel bir araştırma olup, genel tarama modeli, ilişkisel tarama yöntemlerinden korelasyonel araştırma türünde tasarlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulları ve ana sınıflarına devam 48-72 aylık çocukların anneleri, örneklemine ise evrenden basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 189 anne oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği”, “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve katılımcıların kişisel bilgilerini içeren “Demografik Bilgi Formu”, kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde “bağımsız örneklemler için t-testi”, “tek yönlü varyans analizi”, “Pearson Korelasyon Analizi” ve “Hiyerarşik Regresyon Analizi” kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre ebeveyn-medya aracılık rolleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn-medya aracılığı değerlendirme puanına göre aracılık rollerinin niteliği arttıkça demokratik tutuma sahip olma oranı da artmaktadır. Bununla birlikte, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve anne çalışma durumunun ebeveynlik tutumlarına göre farklılaştığı görülmektedir. Annelerin eğitim seviyesi arttıkça ebeveyn-medya aracılığı değerlendirme puanı ve demokratik tutuma sahip olma oranı da artış göstermektedir. Ayrıca, annenin medya okuryazarlığı değişkeninin ise ebeveyn-çocuk medya aracılık rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuş olup, anne okuryazarlığına sahip annelerin, sahip olmayan annelere göre ebeveyn-medya aracılığı değerlendirme puanının daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anne Ebeveyn Tutumu, Ebeveyn Medya Aracılık Roller, Erken Çocukluk, Erken Çocuklukta Medya Kullanımı ve Medya

2. ABSTRACT

EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENT ATTITUDES AND PARENTAL MEDIA MEDIATION ROLES OF 48-72 MONTHS OLD CHILDREN'S MOTHERS

Within the scope of the study, it is aimed to examine the relationship between parenting attitudes and parental media mediation roles of mothers of 48-72 month old children attending pre-school education. This study which is a quantitative research was designed as the type of correlational research from the general survey model of the relational survey methods. The universe of the research consists of the mothers of 48-72 months old children who attend the private kindergartens affiliated to the Ministry of National Education in the central districts of Istanbul in the 2021-2022 academic year and the sample consists of 189 mothers selected by simple random sampling method from the population. As data collection tools in the research; "Early Childhood Parental Mediation Scale", "Parental Attitude Scale" and "Demographic Information Form" which includes of information about participants were used. In the analysis of the obtained data, "t-test for independent samples", "one-way analysis of variance", "Pearson Correlation Analysis" and "Hierical Regression Analysis" were used. There is an important relationship between parental mediation roles and parenting attitudes according to findings of resarch. According to the parent-media mediation evaluation score, as the quality of mediation roles increases, the rate of having a democratic attitude also increases. Besides, it is seen that the educational status of the mother, the educational status of the father and the working status of the mother differ according to their parenting attitudes. Moreover, as the education level of mothers increases, the evaluation score of parent-media mediation and the rate of having a democratic attitude also increases. In addition, it was found that the mother's media literacy variable differed significantly according to parent-child media mediation roles, and it was revealed that mothers with media literacy skills had a higher parent-media mediation evaluation score than mothers who did not.

Keywords: Mother Parent Attitude, Parental Media Mediation Roles, Early Childhood Period, Media Usage of Young Children and Media

3. GİRİŞ VE AMAÇ

Süregelen teknolojik gelişmelerle birlikte, medya araçları kullanımı küçük çocuklardan yaşlılara kadar tüm insanlar için günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Medya araçlarının ulaşılabilirliği gün geçtikçe kolaylaşırken, ebeveynlerin yüksek kullanım süresi ve sıklığı sebebiyle yaşları altı aydan küçük bebekler dahi medya içeriklerine maruz kalabilmektedir. Teknolojide meydana gelen ve teknolojik gelişmelerin yarattığı bu süreç sebebiyle farklı türdeki medya içerikleri de çok geniş ve çok farklı yapıdaki kitlelere ulaşabilmektedir (1). Kirsh (4)'e göre, çocuklar okul dışı zamanlarını genellikle medya ve medya araçları ile değerlendirirken, daha çok günlük sorumluluklardan kaçmak, rahatlamak ve keyifli zaman geçirmek için başvurdukları bu medya arkadaşlığı, bir süre sonra alışkanlık halini almaktadır.

Bununla birlikte, gerek bireysel kullanımları gerek ev ortamında medya araçları kullanımının sık karşılaşılmaması ile medya araçları çocukların hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmekte ve bu durum, medya içeriklerinin çocukların üzerinde bilinçli veya bilinçsiz etkilerini kaçınılmaz hale getirmektedir (2). Özellikle, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2013 verilerine bakıldığında Türkiye'de yaşları altı ile on arasındaki çocukların %94,8'inin her gün düzenli olarak televizyon izlediği ortaya konmaktadır (3). Bununla birlikte, Kaiser Family Foundation 2005 raporuna göre iki ile altı yaş arası çocukların günlük televizyon izleme süresi 2 saat olarak ortaya konmuştur (4). Ayrıca, iki yaşından küçük çocukların günlük ekran kullanım süresi bir saat, 2-8 yaş çocukların günlük ekran kullanım süresinin ise iki saat olduğu ortaya konmaktadır (5). Bu doğrultuda, Amerikan Pediatri Derneği 2019 raporunda, iki yaş altının ekran ile tanıştırılmaması, okul öncesi dönemde ise nitelikli bir şekilde planlanmış hali ile günlük en fazla bir saat ekran kullanımı önerilmektedir. Bu veriler çocukların ekrana maruz kalma sıklığının boyutlarını ortaya koyarken, medya içeriklerinin tüketiminin oranını da gözler önüne sermektedir. Çocukların her gün düzenli olarak ve yüksek oranda maruz kaldığı medya içerikleri yalnızca rahatlatıcı, eğitici veya oyun amaçlı yararlı temalar olarak karşımıza çıkmamakta, aynı zamanda nefret, şiddet, sağlıksız yaşam tarzı ve besin tüketimi veya önyargı gibi zararlı alt metinleri de barındırabilmektedir (6).

Ayrıca, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre taklit ve gözlem küçük çocukların çevrelerindeki dünyayı anlamlandırma ve öğrenme süreçlerindeki en etkili yöntemlerden biridir (7). Teknoloji çerçevesinde gelişen modern dünya göz önüne alındığında medya araçlarının çocukların sosyal çevrelerinin en büyük parçalarından birini oluşturduğu yadsınamaz bir gerçektir. Özellikle küçük çocukların yalnızca yakın çevrelerindeki yetişkinlerin davranışlarından etkilenmekle kalmadıkları, medya içeriklerindeki karakterlerin tutum ve davranışlarının da benzer oranda etkiye sahip olduğu ortaya konmaktadır (8). Bu sebeple, Bandura'nın kuramı temelinde; çocukların en yakın çevrelerini gözlem ve taklit yoluyla örnek aldıkları, karakterlerini bu doğrultuda şekillendirdikleri göz önüne alındığında, medya içeriklerinin bilinçli veya bilinçsiz tüketiminin, özellikle küçük çocuklar üzerindeki dolaylı veya doğrudan etkisinin en az yakın aile bireyleri kadar etkili olduğu ortaya konmaktadır (4).

Faydalı veya zararlı bileşenlere sahip medya içerikleri yalnızca yetişkinlere yönelik program veya uygulamalarda yer almamakta, aynı zamanda çocuklar için üretilen içeriklerde de karşımıza çıkabilmektedir (9). Oyunlar, reklamlar, çizgi film ve animasyon videoları gibi çocuklara yönelik içeriklerde toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, şiddet, cinsellik veya sağlıksız beslenme gibi içeriklerle sıklıkla karşılaşmaktadır. (10). Bu sebeple, özellikle küçük çocukların ekran kullanım zamanlarında ebeveyn kontrolü ve çocuklara medya kullanım bilincinin kazandırılması aşamasında ebeveynlerinin rolü büyük önem taşımakta olup, medyanın çocuklar üzerindeki olası zararlarının en aza indirgenmesi ve medya alışkanlıklarının kontrol altında tutulmasına olanak sağlamaktadır (11).

Ebeveynlerin çocukların en yakın ve en etkili sosyal çevresini oluşturduğu, gerek bireysel, gerek çocuklara yönelik tutum ve davranışlarının küçük çocuklar tarafından bilinçli veya bilinçsizce taklit edilerek karakterlerini şekillendirdiği ortaya konmaktadır (7). Ayrıca, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, hayatı ebeveynlerinin gözünden gören çocukların tüm yaşamını şekillendirmekte; yapacağı seçimleri, sosyal çevresi, gelecekteki başarıları, yaşam tarzı ve hatta iletişim biçimi üzerinde büyük etkiye sahip olmaktadır. Genel anlamda, demokratik tutum, aşırı koruyucu tutum, ilgisiz tutum, aşırı hoşgörülü tutum, tutarsız tutum ve otoriter tutum başlıkları altında ele alınan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, çocukların kişilik ve karakter yapıları üzerinde belirleyici farka sahip olmaktadır (12).

Bu sebeple, küçük çocukların en yakın sosyal çevresini oluşturan ebeveyn ve medya araçlarının çocukların yaşamına olan etkisi göz önüne alındığında, bu iki etmen arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı noktasından hareketle, “48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasında ilişki var mıdır?” sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

Bununla birlikte, çocuklar okul dışındaki zamanlarının çoğunu okumak, resim yapmak, dışarıda oynamak yerine televizyon gibi medya araçları ekranı karşısında geçirmekte ve çok çeşitli medya içeriklerini tüketebilmektedirler. Çocukların gelişim süreci pek çok farklı açıdan ele alındığında, çevreden gelen uygun uyarılarla çocukların medya içeriklerine maruz kaldıklarında, bu içerikleri sağlıklı bir şekilde anlaması ve analiz etmesi kritik önem taşımaktadır (4). Ayrıca çocukların yaşamı üzerinde hayati öneme sahip olan ve birincil çevresini oluşturan ebeveynlerin, çocukların günlük olarak tükettikleri uyarıların medya içeriği gibi olası etkilerine dikkat etmeleri ve medya içeriğini analiz edip anlayarak farkındalık geliştirmelerini sağlamaları da son derece önemlidir (11). Bu noktada, ebeveynlerin çocukları ile ilişkisi, onlara yönelik davranışları, kısacası ebeveynlik tutumları belirleyici olabilmektedir. Bu sebeple, pek çok açıdan çocukların şekillenmesinde hayati öneme sahip olan ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin medya aracılık rollerine ilişkin farkındalıklarını anlamak, aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemek, gelecek çalışmalar için fayda sağlayacak nitelikte olacaktır. Özellikle, modern yaşamın ayrılmaz parçası haline gelen medya araçlarının kullanımında ebeveyn etkisini içeren çalışmaların sınırlılığı göz önüne alındığında, ebeveynlerin gerek çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları konusunda, gerek çocuklarını medyanın olumsuz etkilerinden koruyabilmek adına geliştirmeleri gereken medya aracılık rollerine dikkat çekmek açısından, bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alandaki araştırmacılara benzer çalışmalar için kaynak ve fikir olabilmesi açısından, öğretmenlere ve ebeveynlere erken çocukluk döneminde medya kullanımında ebeveyn moderatörlüğü ve ebeveyn tutumlarının etkilerine dair aydınlatıcı olabilecek nitelikte bir çalışma özelliği taşıması sebebiyle, alandaki ihtiyacı destekleyeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte, güncel ölçme araçları ile ortaya konan bu araştırma kapsamında çoğunluğu Y kuşağı olan annelerden elde edilen bulgular, özellikle

alandaki güncel konulara ilişkin çalışmalarda, 21.yy ihtiyaçlarına yönelik araştırmalarda ve teknoloji, medya ve aile konularını ele alan çalışmalarda özgün bir kaynak olarak kullanılabilirliği açısından önem taşımaktadır. Buradan hareketle, ebeveynlerin çocukların ekran kullanım zamanında gerçekleştirdikleri medya aracılık rolleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırmanın temel aldığı bazı varsayımlar şunlardır:

1. Araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçları, araştırmanın amacı ve içeriğine uygun olarak seçildiği varsayılmıştır.
2. Bu araştırmada katılımcıların ölçekleri içtenlikle cevapladıkları ve katılımcılardan geçerli ve güvenilir bilgiler alındığı varsayılmaktadır.
3. Çalışma grubunun kendi evrenini temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları ise aşağıda belirtilmiştir;

1. Araştırma 2022-2022 eğitim öğretim yılı ve İstanbul ili merkez ilçelerinde belirlenen MEB'e bağlı özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocuklarla sınırlıdır.
2. Araştırma katılımcıların kişisel bilgileri içeren "Demografik Bilgi Formu", "Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği" ve "Anne-Baba Tutum Ölçeği"nden elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma tipik gelişim gösteren çocuklarla sınırlıdır.
4. Araştırmadan elde edilen sonuçlar araştırmaya alınan anneler ile sınırlıdır.

Araştırmada yer alan kavramların tanımları aşağıdaki gibidir;

Medya: Medya, bir çeşit iletişim yolu ve alanıdır (1).

Medya Aracılığı: Medya aracılığı, ebeveynlerin çocukları için içeriği kontrol etmek, denetlemek veya yorumlamak için kullandıkları stratejiler (13).

Ebeveyn Tutumu: Tutumlar kişi, nesne veya düşüncelere yönelik duygu, düşünce ve inançlar bütünüdür olup, anne ve babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışları ise, ebeveyn tutumları olarak nitelendirilmektedir (14).

Araştırma, 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rollerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi ve ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi

amacı ile planlanmıştır. Araştırmanın bu temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- 1) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları nasıldır?
  - a) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - b) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - c) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - d) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları annenin yaşına göre farklılık göstermekte midir?
  - e) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - f) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - g) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ailenin algılanan gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - h) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları annenin medya araçları ve içerikleri kullanım alışkanlığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri nasıldır?
  - a) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - b) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - c) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri sahip olunan çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

- d) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri annenin yaşına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- e) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri annenin öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- f) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri annenin çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- g) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri ailenin algılanan gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- h) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri annenin medya araçları ve içerikleri kullanım alışkanlığına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 3) 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. GENEL BİLGİLER

4.1.Gelişimde Ailenin Rolü

Sosyolojik, coğrafi, ekonomik ve bireysel farklılıklar nedeni ile evrensel olarak kabul görebilecek kesin bir tanımını yapmak mümkün olmamakla birlikte, en genel tanımı ile aile; tarih boyunca, yeryüzünde en çok karşılaşılan, ömür boyu ve hatta nesiller boyu süren bir bağ içeren, farklı formlara sahip olmakla birlikte, yaygın bir yapıda; anne, baba, çocuk veya çocuklardan oluşan bir sistemdir (15). 1968 yılında Birleşmiş Milletler tarafından ise; “Kan, yasa ve evlilik yoluyla birbirlerine belirli derecelerde akrabalıklar edinen hane halkı üyelerinden meydana gelir.” şeklinde tanımlanmaktadır (16). Ayrıca, Türk Dil Kurumu aileyi; “Evlenme, kan ve evlat edinme bağlarıyla birbirine bağlanmış, aynı evde yaşayan, aynı geliri paylaşan, oynadıkları çeşitli roller çerçevesinde (karı-koca, ana-baba, evlat-kardeş) birbirine etki eden, kendilerine özgü bir görgüyü yaşatıp sürdüren insanların topluluğudur.” olarak ifade etmektedir (17).

Gelişimsel süreçte en yüksek etkiye sahip olan aile, çocuğun fiziksel dünya ile tanışma serüveninde ilk basamağı oluşturmaktadır (18). Birbirine bağlı ilişkiler ağı olarak da tanımlanan bu sistem, çocukların gelişimsel sürecinde çift yönlü, doğrudan veya dolaylı etkilere sahip olmaktadır. (15).

4.2.Ailenin Önemi ve Etkisi

Aile, toplumun en küçük ve en temel birimi olarak kabul edilmekte ve içinde yaşanan toplumun normlarını çocuklara aktarmaktadır (16). İlk deneyimlerini aile içerisinde, aile ile etkileşimle edinen çocuklar, bu etkileşimlerle birlikte şekillenmektedir. Gelişimsel süreçte, en yakın sosyal çevresini taklit ederek ve örnek alarak edinilen davranış kalıpları, çocukların özellikle kişilik gelişimlerinde etkili olmaktadır. Çocukların gelişimi ve öğrenme süreçleri üzerinde hayati öneme sahip olan ailenin, çocuk üzerindeki etkisi yaşam boyu devam eden süreci kapsamaktadır (19). Özellikle erken çocukluk döneminde, zamanının neredeyse tamamını aileleri ile geçiren çocuklar için aile, en önemli yapıdır (20).

Benzer şekilde, Yavuzer'in (21) bahsettiği üzere çocuklar, yetişkinlerin tutumları ile benlik kavramlarını geliştirmektedir ve bu sebeple, ebeveynlerin yönelttiği olumsuz tutumlar, çocuğun özdeğer kaybı yaşamasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, uygun şekilde desteklenen çocuklar, onaylanan ve onaylanmayan davranışları ayırt edebilmekte, özgüvenli ve otonom bireyler olarak yetişebilmektedir.

Çocuğun tüm gelişimsel alanlarda sağlıklı bir süreç deneyimleyebilmesi için aile içi ilişkilerin, ebeveyn tutumlarının ve çocukla iletişimin de olumlu ve destekleyici nitelikte olması gerekmektedir. Çocukların dünyayı güvenli veya güvensiz olarak algılamalarındaki belirleyici faktör, çocuğun ebeveynleri olan ilişkisidir (22). Ayrıca, erken çocukluk döneminde çocukların öğrendiği davranış ve alışkanlıklar, kişiliğini oluşturan etmenleri şekillendirmekte ve yetişkinlik dönemindeki inanç, tutum ve değer yargılarını biçimlendirmektedir (23).

Ebeveyn çocuk ilişkisi yalnızca biyolojik yakınlık olarak karşımıza çıkmamakta, psikolojik ve sosyal yakınlığı da kapsamaktadır (19). Ailenin, çocuk üzerinde sahip olduğu yüksek ve çok yönlü etkiler, farklı kuramlarla da desteklenmektedir.

4.2.1. Kuramlar

Ebeveyn – çocuk ilişkilerini ve ailenin çocuk üzerindeki etkisinin incelenebilmesi için öncelikle, alana önemli katkıları bulunmuş teorisyenlerin ortaya koyduğu teoriler incelenmiştir;

4.2.1.1. Bilişsel Gelişim Kuramı (Piaget)

Bireylerin nasıl düşündüğü, anladığı, algıladığı ve öğrendiğini açıklayan Bilişsel Gelişim Kuramı ile Piaget, çocukların aktif öğrenme ile bilgiyi yapılandırdıkları, dünyayı yetişkinlerden farklı algıladıkları ve anlamlandırdıkları ve bu süreçte yaşa bağlı olarak belirli aşamalardan geçtiklerini ifade etmektedir. Piaget'e göre bilişsel gelişim, zengin deneyimler ile birlikte çocukların düşüncelerinin değişim sürecinde dört aşamada gerçekleşmektedir. Bu aşamalar; Duyumotor Dönem (0-2 yaş), İşlem Öncesi Dönem (2-7 yaş), Somut İşlemler Dönemi (7-11 yaş) ve Soyut İşlemler Dönemi (11 ve üzeri) olarak karşımıza çıkmaktadır. Piaget'e göre bu aşamalar evrensel olup, tüm çocuklar kültürel, çevresel, sosyo-ekonomik veya bireysel farklılıklardan bağımsız olarak belirtilen sıra ile basamakları deneyimlemektedir. (20).

Bilişsel Gelişim Kuramı'nın temel ilkeleri arasında, bilginin, eylemler aracılığı ile yapılandırılıyor olması karşımıza çıkmaktadır. Yapılandırmacı bir yaklaşıma sahip olan kuram çerçevesinde Piaget, öğrenmenin bir eylem içermesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu eylemler ve çevreyle etkileşim aracılığı ile çocuklar, sahip oldukları şemaları, düşünceleri ve zihinsel imgeleri yeniden yapılandırır (24). Bu süreçte, önceki bilgilerini kullanarak, yeni bir durumla karşılaşıldığında özümseme yolu ile kavrama, yeni durumun geçmiş tecrübelerden farklılıklarına karşı uyumsama ve son olarak yeni bilginin zihinde yapılandırılması; adaptasyon gerçekleşir (15). Tüm bu süreçte Piaget'e göre en ideal öğrenme ortamı, çocuğun yeni bir durum/problem ile karşılaştığı, kendisi için anlamlı ancak çözmekte zorlandığı ve sahip olduğu bilgileri değiştirerek, düzenleyerek yeniden yapılandırdığı durumlar sunmaktır. Bu bağlamda, dış çevreden gelen uyaran zenginliği, uygun pekiştiriciler ve yetişkin desteği ile çocukların zihinsel olgunlaşma sürecine katkı sağlanmakta ve gelişimsel basamakları sağlıklı bir şekilde geçmesine olanak sunmaktadır (24).

Piaget, Bilişsel Gelişim Teorisi'nde doğrudan ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuklar üzerindeki etkilerine değinmemiş olsa da kuram çerçevesinde çocukların bilişsel gelişim sürecinin en temelinde 'uyum' ihtiyacının yer aldığından bahseder. Çocukların karşılaştıkları zorluklara yönelik geliştirdikleri stratejilerle içerisinde buldukları çevreye uyum sağlamaya çalıştıkları belirtilmektedir. Bu süreçte, bilişsel becerilerin desteklenmesi oldukça önem taşımaktadır. Bu sebeple, çocuğun en yakın sosyal çevresi olan aile ile etkileşimi, ailenin tutum ve davranışları ile çocuğa sunulan zengin uyaranlara sahip destekleyici bir çevre, sağlıklı bir gelişimsel süreçte belirleyici faktörlerden biridir (25).

4.2.1.2.Psikanalitik Kuram (Freud)

Yalnızca kişilik gelişimi ile ilgilenmesi ile diğer kuramlardan ayrılan Psikanalitik Kuram çerçevesinde Freud, kişiliğin yapısını ve gelişimini topografik, yapısal ve psikoseksüel gelişim kuramları aracılığı ile açıklamaktadır (20).

Bilinç düzeylerinin ifade edildiği topografik kuram, bireylerin zihinsel etkinliklerini bilinç; farkında olarak yansıtılan yaşantı ve duygular, ön bilinç; bilince taşınabilen yaşantı ve bilgiler ve bilinç dışı; farkında olunmayan duygu, istek ve

arzular, olmak üzere üç kısımda ele almaktadır. Özellikle erken çocukluk dönemine ait aile yaşantılarının etkileri genellikle bilinç dışında var olarak, bireylerin kişilik gelişiminde büyük etkiye sahip olmaktadır (15).

Bununla birlikte, yapısal kişilik kuramı çerçevesinde kişiliğin üç dinamik yapısından bahsetmektedir; id, ego ve süpergo. İd; kişiliğin en ilkel, anlık hazların peşinde ve dürtüsel yanı olarak tanımlanmakta, ego; zihnin rasyonel yapısı olup, İd'in dürtüsel ve ilkel arzularını erteleyerek, düzenleyerek, uygun zamanda ve uygun şekilde, toplumsal yapıya uyum sağlayarak karşılamaya çalışmaktadır. Süpergo ise; kültürel normları kapsayan, zihnin bilincini içeren ve çocuğun Odipus ve Elektra karmaşasını çözmesi ile oluşmayan başlayan yapıdır. Bu süreçte süpergo ve id arasındaki sağlıklı dengenin sağlanarak egonun güçlenmesi, yine erken çocukluk döneminde deneyimlenen yaşantıların bilinçli ve bilinç dışı etkileri ile doğrudan ilgilidir (24).

Psikoseksüel gelişim kuramında ise kişiliğin yaşamın ilk yıllarında geliştiği ele alınmakta ve bu süreçte yaşlara göre belirli aşamalardan söz edilmektedir. Yaşa göre vücudun farklı bölgelerinde bulunan 'erojen bölge'lere odaklanan 'libido' ile bireylerin kişilik gelişimi şekillenmektedir. Oral dönem (0-18 ay), Anal dönem (18 ay-3 yaş), Fallik dönem (3-6 yaş), Latent dönem (6-12 yaş) ve Genital dönem (12-18 yaş) olmak üzere beş dönemden bahseden Freud, her bir dönemin haz alınan 'erojen bölge'sinin, çevreyi ve kendisini anlamlandırma sürecinde bireylerin birincil odak noktası olduğunu açıklamaktadır. Bu dönemlerde, karşılaşılan tutum ve davranışların, bireylerin kişilik gelişimine etkisi oldukça büyüktür. Örneğin, anal döneminde çocuğun tuvalet alışkanlığı kazanması sürecinde, ailenin baskıcı bir tutum sergilemesi, çocuğun özerkliğine karşı çatışmaya neden olabilmekte ve ileriki yaşlarda aşırı titizlik, cimrilik, tuvalet işleriyle aşırı uğraşma gibi tutum ve davranışlar geliştirmesine neden olabilmektedir (22). Bu nedenle, çocuğun sağlıklı bir kişilik gelişimi sürecinde, en yakın sosyal çevresi tarafından desteklenmesi, belirleyici öneme sahiptir.

Benzer şekilde, özdeşim kavramından bahseden Freud, çocuğun en yakın sosyal çevresinden bir bireyi kendisine yakın hissederek örnek alması, onunla özdeşim kurarak onun gibi olma çabasını ele almaktadır. Bu doğrultuda, ebeveyn tutum ve

davranışları kendisi ile özdeşim kurmaya çalışan çocuğa yerleşerek kişiliğinin şekillenmesinde etkili olmaktadır (26).

4.2.1.3.Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı (Vygotsky)

Gelişimin, yakın çevre ile gerçekleşen sosyal etkileşim içerisinde meydana geldiğini savunan Vygotsky, Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı'nda öğrenme sürecinin anlaşılabilmesi için yalnızca bireylerin zihinlerini değil, sosyal grup ya da grup içindeki sosyal iletişimin de incelenmesi gerektiği vurgulamaktadır (15).

Özellikle, gelişim sürecinde belirleyici etkisinden söz edilen 'dil', en önemli zihin aracı olarak görülmektedir. Vygotsky, benmerkezci konuşmanın bilişsel gelişime rehberlik ettiğini, zihinsel düzenlemenin ana kaynağı olduğunu savunmaktadır. Sosyal etkileşim ile oluşan ve gelişen dil, yakın çevrenin zihinsel gelişime olan etkisinin en güçlü göstergelerinden biridir (18).

Benzer şekilde, Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı çerçevesinde ortaya konan 'Yakınsak Gelişim Alanı' kavramı, sosyal çevrenin etkisini göstermektedir. Öğrenme ve gelişimi birbirine bağlı süreçler olarak ele alan Vygostky, yeni bilgi ile bu bilgilerin uygulanabileceği ilkeler öğrenildikçe gelişimin gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu noktada, Yakınsak Gelişim Alanı ile çocukların, tek başına yapmakta zorlandığı, ancak yetişkin yardımı ve rehberliği ile başarabilmesi durumunu açıklanmaktadır. İleriye dönük gelişimi betimlenmekte ve çocuğun yetişkin yardımı ile başarabildiklerini, ileride bireysel olarak da gerçekleştirebilir noktaya gelmesinin çocuğun gelişim alanının sınırlarının dışına çıkılması ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, Vygotsky'ye göre sahip olunan gelişim düzeyine göre hazırlanan öğrenme ortamının, gelişime etkisi olmamaktadır. Uygun bir öğrenme ortamı, yeni bir evreyi hedef alacak nitelikte, yeni deneyimlere olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiş olmalıdır. Ancak bu şekilde ileriye dönük gelişim gerçekleşebilir (20).

Bununla birlikte, çocuğun yeni becerileri öğrenme sürecinde, daha bilgili ve donanımlı bir yetişkinin desteğini içeren 'Yapı İskelesi' kavramı ile Vygotsky, yetişkin desteğinin çocuğun performans düzeyine göre ayarlanmasından bahsetmektedir. Buna göre, çocuğa yeni beceri edinim sürecinde yardımcı olan

yetişkin, çocuk bu beceriyi yapabilecek aşamaya geldikçe desteğini azaltır ve çocuk beceriyi bağımsız gerçekleştirebilir hale geldiğinde ise yetişkin, desteğinin geri çekmektedir. Bu sayede çocuk, yetişkin desteği ile kademeli öğrenme gerçekleştirmektedir (15).

Bu sebeple, çocukların gelişim sürecinde, öğrenme ortamının destekleyici nitelikte oluşturulması ve yetişkin rehberliğinin sağlanması açısından yakın çevrenin etkisi ve yetişkin rolü belirleyici etmenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.1.4.Sosyal Öğrenme Kuramı (Bandura)

Sosyal Öğrenme Kuramı çerçevesinde Bandura, bireyin öğrenme sürecinin büyük kısmının sosyal ortamda, sosyal çevre ile etkileşimle ve gözlem yoluyla gerçekleştirdiğini ele almaktadır. Bireyler, yakın çevresini ve yakın sosyal çevreyi oluşturan diğer kişilerin davranışlarını gözlemleyerek davranışların uygunluğunu öğrenmektedirler. Buna göre, bireylerin davranışları, bilimsel davranış ve çevresel etkiler arasında meydana gelen sürekli iletişim ve etkileşim ile açıklanmaktadır. Benzer şekilde, öğrenme; yakın çevreyi oluşturan bireylerin davranışlarının sonuçları, gözlem, taklit ve model alma yoluyla gerçekleşmektedir (15).

Bandura'nın (7) kuramı üç temel öge çerçevesinde gelişmektedir; biliş, davranış ve çevre. Bu üç öge sürekli ve karşılıklı olarak etkileşim içerisinde bireyin davranışlarını etkilemektedir. Üçlü karşılıklı nedensellik olarak kuramda yer alan kavram, davranışı açıklamakta ve davranışın sonuçlarının da davranışı etkilediğini belirtmektedir. Buna göre pekiştirilen davranış sürdürülürken, cezalandırılan davranış ise söndürülmektedir. Bu sebeple, bireylerin davranışları üzerinde çevresel etkiler belirleyici role sahip olmaktadır. Benzer şekilde, sosyal öğrenme kuramının temelinde bireylerin başkalarını gözlemleyerek öğrendikleri düşüncesi yer almaktadır.

Bu süreç, yalnızca çevredeki bireylerin davranışlarının kopya edilmesi durumunu değil, aynı zamanda çevredeki bireylerin yaşantılarının da sosyal öğrenmenin bir parçası olduğu gerçekliğini kapsamaktadır. Buna göre çocuk, çevresindeki bireylerin davranışlarının sonuçlarını da gözlemleyerek davranışa ilişkin öğrenme oluşturabilmektedir (27).

Bununla birlikte Bandura, sosyal bir durum veya sosyal bir problem içerisinde olan çocuğun, deneyimlediği süreci ileride karşılaşılabileceği problem durumlarında faydalanmak üzere belleğinde depoladığını belirtmektedir (7). Böylelikle, sosyal çevreye ilişkin sahip olunan birikim, her yeni etkileşim ile genişlemektedir. Ancak bu birikim, sosyal çevreden edinildiği için, çocukların iyi ve kötü olanı ayırt etmesi ancak sosyal çevrenin bu konudaki tutum ve davranışlarına bağlıdır. Bu sebeple, çocuğun doğru tutum ve davranışları öğrenmesi, hayata ilişkin geliştireceği bakış açısı, kişilik ve karakter gelişimi gibi etmenler doğrudan ve dolaylı olarak, çocuğun yakın çevresini oluşturan ailenin kendi yaşantıları, kendi yaşantılarının gözlenebilir sonuçları, çocuğa yönelik pekiştiricilerle birlikte, aile üyelerinin tutum ve davranışlarına bağlıdır (24).

4.2.1.5. Ekolojik Sistemler Kuramı (Bronfenbrenner)

Bronfenbrenner'e göre çocuklar, farklı düzeylerdeki çevrelerin etkilediği karmaşık bir sosyal sistem içerisinde gelişmektedir. Çocuğun, doğuştan sahip olduğu bireysel farklılıklar, çevre etkisi ile şekillenerek gelişimsel sürecini sürdürdüğünü belirtmektedir. Bu görüşle ortaya koyduğu Ekolojik Sistem Teorisi'ne göre, içine doğduğu ilk sosyal çevre olan aile ile şekillenmeye başlayan bireyler, yaşları büyüdükçe daha geniş sosyal çevrelerin içerisine girmekte ve doğrudan ve dolaylı olarak etkilenme süreci devam etmektedir (22). Buna göre; Mikrosistem, Mezosistem, Ekosistem, Makrosistem ve Kronosistem (Değişen Sistem) olmak üzere beş iç içe geçmiş sosyal çevreden bahsetmektedir. Her sosyal çevre katmanı gelişimsel süreçte güçlü etkilere sahiptir. En iç katman olan Mikrosistem; çocuğun yakın çevresi ile etkileşimlerini kapsar. Bronfenbrenner'e göre, çift yönlü bir yapıya sahip olan çocuk-aile etkileşimi ve iletişimi, mikrosistemi çocuğun gelişimsel sürecinde en yüksek etkiye sahip çevre olarak belirlemektedir. (24). Örneğin, birbirini destekleyen, sevgi, saygı ve etkili iletişimin hakim olduğu aile içerisinde büyüyen çocuklar, özgüven sahibi, empati yeteneği gelişmiş, benzer şekilde çevresine karşı sevgi, saygı ve hoşgörü sahibi tutumlar sergileyen bireyler olarak yetişmektedir. Ancak, düşmanca tavırların ve gerginliğin hakim olduğu bir aile ortamında yetişen çocuklar ise, korku, öfke ve saldırganlık gibi tepkiler geliştirerek ileride çevresine bu tür olumsuz tutum ve davranışları yansıtmaktadır. (15).

Benzer şekilde, her sistemde bir bütünlük ve düzenden söz etmek mümkündür. Bütün, parçalardan ve bu parçaların birbiri ile etkileşiminden oluşmakta olup, her bütün kendi parçaları dahilinde bir 'uyum' içerisindedir. Sistemleri oluşturan her etmen, dahil olduğu sisteme uyum sağlama eğilimindedir. Bu nedenle, en iç katmanı oluşturan mikrosistemde de durum benzer şekilde görülmekte olup, aile içerisindeki bireylerin 'uyum' sağlama ihtiyacı nedeni ile pek çok açıdan aile üyelerinin birbirine benzer tutum ve davranışlar geliştirebildiği veya aile üyelerinin birbirine yönelik etki-tepki davranışları geliştirebildiği ortaya konmaktadır. Bu nedenle, özellikle ebeveynlerin gerek çocuğa yönelik, gerek birbirleri ile olan iletişim, tutum ve davranışları hem çocuk tarafından örnek alınabilmekte hem de çocuk tarafından bu tutum ve davranışlara yönelik 'tepki' geliştirilebilmektedir. Bu açıdan çocuğun içerisinde bulunduğu en yakın sosyal çevrenin bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür (28).

4.3.Ebeveyn Çocuk İlişkisi (veya Aile-Çocuk İletişimi)

Çocuk dünyaya geldiği andan itibaren, ilk etkileşime geçtiği, yaşamı, kendisini ve diğer bireyleri tanımaya, ilk deneyimlerini edinmeye başladığı, çocuğun sosyal, duygusal, fiziksel, zihinsel tüm gelişimsel sürecinde en çok etkiye sahip olan olgu 'aile' olarak karşımıza çıkmaktadır (30). Çocuğun hayatındaki en önemli varlık olan ailenin, çocuk ile iletişimi ve etkileşimi ailenin varlığı kadar önem taşımaktadır. Ebeveynlerin çocuk ile konuşma miktarı, kullanılan dilin zenginliği, anne babanın çocukla sohbet etmesi, çocuğu önerilerde bulunması için teşvik etmesi gibi noktalar, aile-çocuk iletişimin önemli öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde, ailenin sağlıklı işleyişi açısından açık iletişim bir gereklilik olarak nitelendirilmekte, açık iletişimin hakim olduğu ailelerde yetişen çocukların sosyal becerilerinin daha gelişmiş olduğu, aile içi sevgi, saygı ve hoşgörü atmosferinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, aile içi iletişimin zayıf olduğu ailelerle, iyi ve açık iletişime sahip aileler karşılaştırıldığında, iletişim açısından güçlü olan ailelerin pek çok baskı ve değişime daha iyi uyum sağladığı ve bu ailelerde yetişen çocukların ailelerine yönelik pozitif bir tutum içerisinde oldukları ortaya konmaktadır. Bununla birlikte, soğuk, mesafeli ve reddedici ailelerde büyüyen çocuklar, sıcak ve şefkatli bir atmosfer içerisinde, kabul görerek büyüyen çocuklara oranla, güvensiz bağlanma,

akran ilişkilerinde problemler yaşama, özsevgi ve özsaygı eksikliğine sahip olmaya daha yatkın olduğu da belirtilmektedir (28). Benzer şekilde, ebeveynlerinden katılım, kabul, duygusal hazır bulunma, sıcaklık ve duyarlılık gibi duygusal destek gören çocukların, yalnızca ebeveynleri ile sağlıklı ilişkiler geliştirmekle kalmadığı, aynı zamanda ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde, alkol ve madde bağımlılığı, depresyon, suça sürüklenme ve benzeri problemleri davranışlara sahip olma eğilimlerinin de daha düşük olduğu görülmektedir (30).

Anne babanın çocuk ile olan iletişimi ve etkileşimi, çocuk üzerinde derin izler bırakmakta, çocuğun ilk yaşantılarının örülmesi ve kişiliğinin şekillenmesi sürecinde büyük etki ve öneme sahip olmaktadır (22). Bu noktada, çocuğun onay gören davranışının aile tarafından takdir edilmesi, istenmeyen davranışının ise uygun ve yapıcı bir biçimde uyarılması, özellikle çocuğun doğru ve yanlış arasındaki ayrımı yapabilmesi açısından etkilidir. Bununla birlikte, bu süreçte çocuğun, kırılmadan, rencide edilmeden, hüsrana uğratılmadan davranışlarının değerlendirilmesi, özdeğer gelişimi açısından önem taşımaktadır (18). Çocukluğunda değerli olduğu mesajını aileden alan bireyler, kendi değerine inanmakta ve kendisine değer vermekte, özdeğer ve özsaygı geliştirebilmektedir (29).

Ayrıca, sağlıklı iletişim yöntemlerini ailede edinen çocukların, bu becerileri sosyal hayatlarına aktararak, kendilerini daha iyi ifade edebilen, sağlıklı ilişkiler kurabilen, problem çözme becerileri gelişmiş ve duygusal açıdan daha dengeli bireyler olarak yetiştiği ortaya konmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, aile içi sağlıklı ve etkili iletişim kurabilmesi için önce ebeveynlerin bu becerileri geliştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin gerek sağlıklı iletişim atmosferinin kurulabilmesi açısından ve gerek çocuklara olumlu örnek teşkil edebilmeleri açısından bazı iletişimi kısıtlayan veya engelleyen durumlardan kaçınmaları gerekmektedir. İletişimi engelleyen durumlar şu şekilde sıralanabilir;

- Önemli konuları konuşmaktan kaçınarak, yüzeysel ifade etme,
- Karşı tarafından kendini açıklamasına fırsat veya önem vermeyerek, düşüncelerinin yorumlanması,
- Geçmiş olumsuz deneyimlerin zamansız, yersiz ve sıklıkla dile getirilmesi,
- Karşısındaki kişiye baskı kurma çabası,
- Suçlama, eleştirme, haksızlık etme, tüm hatayı karşı tarafa yıkma,

- Alay etme, değersizleştirme,
- Karşısındaki kişiye ifade fırsatı tanımama (31).

Bu sebeple, aile içi etkili iletişimin sağlanabilmesi için aile bireylerinin birbirlerinin farklılıklarına saygı göstermesi, birbirlerine ve fikirlerine değer vermesi, özellikle çocukların ailede söz hakkının olması oldukça önemlidir. Aile içi sağlıklı iletişim ve etkileşim, sağlıklı bir yapısının anahtarıdır.

4.3.1. Ebeveyn tutumları

Yaşam boyu devam eden süreçte, çift yönlü etkileşimsel yapıya sahip olan ebeveynlik, çocuğun yetiştirilmesi sürecinde, bakım rolünü üstlenen kişi/kişiler olarak tanımlanmaktadır (32). Ebeveynlik tutumu ise; “sıcaklık, iletişim ve ebeveynlerin çocuklarının olgun davranışlarına ilişkin beklentileri ile birlikte sundukları kontrol miktarını içeren, çocukların sosyalleştirilmesine ilişkin genel bir yaklaşımdır.” (33).

Benzer şekilde, nesne, olgu, kişi veya düşüncelere yönelik geliştirilen duygu, düşünce, inanç ve yaklaşımların bütünü, ‘tutum’ olarak nitelendirilmekte ve öğrenme yolu ile edinilen tutumlar, yaşantı yolu ile değişime uğrayabilmektedir. Bu sebeple, çevreye yönelik sergilenen davranışların tutum etkisinde şekillendiği göz önünde bulundurulursa, bireylerin gelecek davranışları da kısmen tahmin edilebilmektedir (34). Ebeveynlerin tutumları ve davranışları da çocukların kişilik, düşünce, davranış ve değer yargıları üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bu nedenle, ebeveyn tutumları, çocukların gelecekte nasıl bireyler olacağı yönünde ipucu vermektedir.

Çocukların yaşamları üzerinde oldukça kritik bir role sahip olan ebeveyn tutumlarına yönelik son yıllarda pek çok araştırma karşımıza çıkmakla birlikte, çocuk yetiştirme tutumları arasındaki değişkenleri, ebeveynlik tarzları olarak ele alan öncü araştırmacı Diana Baumrind (35, 36), çalışmalarında ebeveynliğin farklı boyutlarından bahsetmektedir. Baumrind (36), ebeveynlik tarzını; ebeveynlerin sahip olduğu tutumlar ve ebeveynliklerinde sergiledikleri davranışlar olarak tanımlamaktadır. Ebeveynlerin, kontrol edici mesajları kullanarak çocukları üzerindeki otoriteyi yönetme biçimlerinin değerlendirilmesi sürecinde ebeveynlik stillerinin kategorilenmesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Sıcaklık, beklentilerin düzeyi,

kuralların niteliği ve tutarlılığı ile ebeveyn çocuk iletişimi olarak tanımladığı boyutları, spesifik ebeveynlik tarzlarına kategorilemektedir (28). Baumrind ilk çalışmalarında, ebeveynlik tarzlarındaki farklılıkları tanımlamak amacı ile üç ebeveynlik stilinden oluşan bir tipoloji ortaya koymaktadır; demokratik, otoriter ve izin verici ebeveynlik stilleri. Buna göre; otoriter ebeveynler çocuklarının davranışlarını çok kesin standartlara göre değerlendirerek onları kontrol eder ve belirli kalıplara sokmaya çalışırlar. İzin verici ebeveynlik stilinde ise ebeveynler, kontrol mekanizması olmaktan çok, daha sıcak ancak çocukların daha özerk bırakıldığı bir tutum sergilerler. Otoriter tutum ise bu iki tutumun da kısmi özelliklerine sahip olan; hem sıcak ilişkiler geliştirirken hem de çocuklar üzerinde çocukların ihtiyacı olduğunda belirli düzeyde kontrol sahibi olan ebeveynleri kapsamaktadır (23).

Benzer şekilde Eleanor Maccoby ve John Martin (27), Baumrind'in çalışmalarını genişleterek etkili bir model ortaya koymuşlardır. Buna göre; ebeveynliğin iki önemli boyutu bulunmaktadır; denetim ve talep derecesi ve benimseme/ duyarlılık. Bu boyutların kesişimi ile ebeveynlik tutumlarını kategorilemişlerdir. Baumrind (35, 36) ve Maccoby & Martin'in (27) çalışmaları ile dört ebeveynlik tutumu tanımlanmaktadır; demokratik (yüksek beklenti ve yüksek sorumluluk), otoriter (yüksek beklenti ve düşük sorumluluk), izin verici (düşük beklenti ve yüksek sorumluluk) ve ihmalkar (düşük beklenti ve düşük sorumluluk). Bununla birlikte, Maccoby ve Martin'in çalışmalarına dayanarak Baumrind (35, 36), çalışmalarını sürdürmüş ve tipolojisini dördüncü ebeveynlik tarzı; ihmalkar ebeveyn tutumunu da dahil ederek genişletmiştir.

Alanda devam eden çalışmalar ve farklı araştırmacıların katkıları ile günümüzde farklı ebeveynlik tutumlarının da listeye dahil edildiği görülmekle birlikte (37, 38, 39), araştırma kapsamında kullanılmış olan Özyürek (34) tarafından geliştirilen 'Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin alt boyutları dahilinde ele alınan ebeveynlik tutumları; demokratik tutum, baskıcı ve otoriter tutum ve aşırı hoşgörülü tutum olarak görülmektedir.

4.3.1.1.Demokratik tutum

Demokratik tutum, çocuk yetiştirme sürecinde en başarılı ve istendik ebeveynlik stili olarak karşımıza çıkmaktadır (15). Olumlu ebeveyn tutumu olarak değerlendirilen demokratik tutuma sahip ebeveynler, aile ortamında sağlıklı iletişim atmosferi, karşılıksız sevgi, dengeli hak ve sorumluluk dağılımı sağlamaktadır. Bu tür ailelerde çocuklar önemsenmekte, görüşleri değer görmekte ve bağımsızlıkları desteklenmektedir (34). Demokratik tutum sahibi ebeveynler, çocukların gelişimsel düzeylerine uygun taleplerde bulunmakta, çocukların ihtiyaç duyduğu desteği ve kontrol mekanizmasını onlara sağlamakta ve bu süreçte çocukları ile etkili iletişim kuran, ılımlı, duyarlı, anlayışlı ve sevecen ebeveynler olarak karşımıza çıkmaktadır (23). Bununla birlikte, çatışma seviyesinin düşük olduğu demokratik tutumun hakim olduğu ailelerde yetişen çocukların sosyal yeterliliğe sahip, öz güven sahibi,, duygusal açıdan dengeli ve mutlu, sorumluluk alabilen, kendine yetebilen, iş birliği kurabilen, arkadaş canlısı bireyler olarak yetiştiği ortaya konmaktadır (40).

Özetle, demokratik ebeveynlik; mantıklı kurallar içerisinde işleyen bir aile yapısını oluşturan, hem ebeveyn hem de çocukların hak ve sorumlulukların olduğu, saygı, sevgi ve hoşgörü ortamının hakim olduğu aile yapısını kapsayan bir yaklaşımdır (15).

4.3.1.2.Baskıcı ve otoriter tutum

Baskıcı ve otoriter tutuma sahip ebeveynlerin, çocuklarına yönelik katı ve değişmez kuralları bulunmaktadır. Ancak, bu kurallar ailenin ortak aldığı kararlarla belirlenmemekte, yalnızca ebeveynin görüşüne yönelik belirttiği kısıtlamalardır. Çocuklar, bu kuralların nedenlerini bilmeden yalnızca kayıtsız şartsız uymakla yükümlüdür. Aksi takdirde, cezalandırılır, kısıtlanır ve mahrum bırakılırlar. Bu tür ailelerde çocuklarla aktif ve etkili iletişim kurulmamakta, çocukların genellikle söz hakkı bulunmamakta ve genellikle huzursuz ve mutsuz bir atmosfer hakim olmaktadır (32). Bununla birlikte, baskıcı ve otoriter ebeveynler soğuk ve reddedici olarak tanımlanmaktadır. Genellikle çocuklarına bağırma, alay etme veya aşağılama gibi davranışlar sergilemektedirler. Bunun sonucunda, baskıcı ve otoriter ebeveynlerle yetişen çocuklarda önemli ölçüde psikososyal problemler görülmektedir. Örneğin; bu çocukların çok daha endişeli, mutsuz, düşük özgüven sahibi, kendi ayakları üzerinde

duramayan, hüsrana uğradıklarında düşmanca tavır sergileyen, bağlı ve bağımlı ilişkilere sahip, itaatkar ya da saldırgan tavırlara sahip olabildikleri ortaya konmaktadır (15, 32, 33).

4.3.1.3. Aşırı Hoşgörülü/ İzin verici tutum

Çocuğun sınırsız haklara sahip olduğu aşırı hoşgörülü tutumun hakim olduğu ailelerde, çocuğa karşı abartılı bir sevgi, hoşgörü ve kabul söz konusudur (34). Aşırı hoşgörülü / izin verici ebeveynler, çocuğa çok fazla özgürlük ve çok az sorumluluk vermekte, kural koymaktan, kısıtlama getirmekten, otorite kurmaktan ve çatışmaktan kaçınmaktadırlar. Bununla birlikte, çocukların kendi davranışlarını düzenlemelerine, okul seçimi gibi kritik noktalarda dahi yeterli olgunluğa erişmemiş olmalarına rağmen, kendi kararlarını vermelerine müsaade etmektedirler (15). Çocuklarına karşı çok sıcak bir tutum içerisinde olmalarına karşın, çocuğa sorumluluk vermemeleri veya çok az sorumluluk yüklemeleri sebebi ile çocukların gerçek ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmaktadırlar (32). Bu tutuma sahip ebeveynlerinle büyüyen çocuklar genellikle, sosyal ve bilişsel olarak daha yetersiz olmakta, özdenetim konusunda problemler yaşamakta, asi ve itaatsiz bir mizaca sahip olabilmekte, okul başarısında düşük sonuçlar sergilemekte ve buna rağmen başlarına karşı bağımlı ve talepkar bir tutum içerisinde olabilmektedirler (15).

4.4. Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveyn çocuk ilişkisine yönelik ortaya konan çalışmalar, geliştirilen ebeveyn tutumları ve alanda yapılan araştırmalar pek çok insanı kapsayan bir yapıya sahip olsa da unutulmaması gereken bazı etmenler, ebeveyn tutumlarında farklılıklara neden olabilmektedir. Ebeveyn çocuk ilişkisinin yapısı, farklı toplumlarda, farklı kültürlerde veya farklı bireylerde kendisini farklı biçimlerde gösterebilmektedir. Örneğin, bu faktörlerden biri olarak ele alınan kültürel farklılıklara bakıldığında, batılı kültürde baskıcı ve otoriter bir tutum olarak nitelendirilen davranışlar, daha etnik, kolektif doğu kültürlerinde demokratik bir tutum olarak değerlendirilebilmektedir (33). Benzer şekilde, ailenin sosyo-ekonomik durumu, çocuğa sağlanan pek çok olanakta kendini göstermektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek olan aileler genellikle çocuklarının gelişimsel sürecinde daha aktif rol alıp, sosyo-ekonomik düzeyi düşük

ailelere oranla daha fazla maddi ve manevi imkan sunabilmektedir (15). Ayrıca, ebeveynin içerisinde bulunduğu yaş, o dönemki ebeveynlik tutumunu etkileyebilmekte ve aralarında yüksek yaş farkı bulunan kardeşler, farklı ebeveynler tarafından büyütülmüşçesine farklı kişilik özellikleri, tutum ve davranışlar geliştirebilmektedir. Örneğin, ilk çocuklarında daha otoriter bir tutuma sahip olan ebeveynlerin, sonraki çocuklarında bilgi ve deneyim ile birlikte ilerleyen yaşlarda daha demokratik tutumlar geliştirdikleri ve benimsedikleri ortaya konmaktadır.

Aile içi iletişim ve etkileşimin karmaşık yapısına bağlı olarak, ebeveyn tutumları ve sonuçlarına yönelik evrensel nitelikte net ve kesin bir formülden bahsetmek olanaksızdır. Örneklerde belirtildiği üzere kültürel, sosyo-ekonomik düzey, yaş gibi faktörlerle birlikte, ebeveyn tutumlarına, ebeveyn tutumlarının algılanma biçimine ve çocuklar üzerindeki etkilerinde belirleyici öneme sahip olan etmenlere alan yazın doğrultusunda şu maddeleri de eklemek mümkündür;

- Etnik farklılıklar,
- Aile yapısı, boşanma,
- Ebeveynin bireysel özellikleri,
- Çocuğun bireysel özellikleri,
- Çocuk sayısı,
- Ebeveynleri yaşı, cinsiyeti, eğitim seviyesi,
- Ebeveynlerin meslekleri ve gelir düzeyi,
- İçinde yaşanılan toplumsal atmosfer (güvenlik, hakim inanış, politikalar), bu maddeler arasında sıralanabilir.

4.4. Medya ve Ekran Kullanımı

Türk Dil Kurumu'nca iletişim ortamı ve iletişim araçları olarak tanımlanan medya (17), günümüzde daha çok elektronik teknoloji ile ilişkilendirilse de tarih boyunca teknolojik gelişmelere bağlı olarak farklı çeşitlerde varlığını sürdürmüştür (4). Bilginin geniş kitlelere ulaşmasına imkan sağlayan matbaa buluşu, iletişim transferinde dönüm noktalarından biri olarak kabul edilmektedir. İlerleyen dönemlerde gazete, dergi, radyo, televizyon ve internet gibi eş zamanlı olarak binlerce,

milyonlarca insana bilgi aktarımı sağlayan medya araçları geliştirilmiş ve kullanımı yaygınlaşmıştır. Günümüzde ise en çok tercih edilen medya kolu olarak İnternet kabul edilmekte ve bilgisayar, akıllı telefon, televizyon ve tablet bilgisayar gibi medya araçları ile erişim sağlanmaktadır. Bir medya aracı olan ekran ise, tablet, televizyon, akıllı telefon gibi medya araçlarını kapsayan genel bir tanım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşamın ayrılmaz parçalarından biri olarak görülen medya içerik ve araçları, neredeyse tüm evlerde, farklı yaş gruplarından milyarlarca insana ulaşmaktadır. Özellikle son yıllarda, akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi ekran kullanımlı medya araçlarının geniş kesimler tarafından erişilebilirliğindeki radikal artışla birlikte, neredeyse her ailenin en az bir medya aracı sahip olduğu görülmekte ve medya, yalnızca serbest zaman etkinliklerini değerlendirme aracı değil, aile üyelerinin birbirlerine ayırdığı zamanın da merkezine yerleşmiş durumdadır. (41). Modern çağın bir getirisi olarak görülen bu durum, toplumlar tarafından bir yaşam biçimi olarak benimsenmekte, medya araçları yaş farkı gözetmeksizin bireylerin en yakın sosyal çevrelerinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu durum yeni bir anlayış doğurmakta ve dijital kültür olarak tanımlanan yeni bir yaklaşım ve yapı oluşmaktadır (42). Kendi içerisinde dinamik bir yapıya sahip, sürekli gelişim halinde olan dijital kültür, zaman ve teknoloji ile birlikte yüksek bir hızla büyümekte ve ilerlemektedir. Ayrıca, dijital kültür ve teknolojinin günlük hayatın ayrılmaz bir parçası olma sürecinin hızlı ilerlemesi ile birlikte, nesiller arasında teknoloji ile büyüme ve teknolojiye maruz kalma açısından belirli farklar oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu farkların bir getirisi ve sosyolojik bir süreç olarak dijital yerliler, dijital göçmenler ve dijital göçebeler olmak üzere üç grup oluşmaktadır (42).

Teknolojinin içine doğmuş ve teknoloji ile birlikte büyümüş, onu hayatının ayrılmaz bir parçası olarak gören dijital yerliler ve teknolojik gelişmelere şahit olmuş, teknoloji ve beraberindeki değişimlere uyum sağlamaya çalışan nesiller ise dijital göçmenler ve dijital göçebeler olarak ifade edilmektedir. Modern çağın teknolojik değişimleri ve dijital kültürün gelişim süreci ele alındığında ise dijital yerliler grubunun daha genç bireyleri, 2000 ve sonrasında doğan Z kuşağı ile kısmi olarak da 1980-1995 arası doğan Y kuşağını oluşturmakta, dijital göçmenler Y kuşağını ve en

yaşlı grubu oluşturan dijital göçebeler ise 1965-1980 yılları arasında dünyaya gelen X kuşağını oluşturmaktadır (42).

Dokunmatik ekran ve mobil cihazların kullanımının evlerde yaygınlaşması, modern teknoloji araçlarını tüm kuşakların erişimine açık hale getirirken, Z kuşağı içerisinde yer alan küçük çocukların ve bebeklerin hayatına da dahil olmaktadır (42). Bu nedenle, teknolojinin içerisine doğmuş, onunla büyümüş ve gelecekte de daha yüksek teknoloji kullanımını gerçekleştirecek kuşak olan dijital yerliler, medya araç ve içeriklerinin uygun kullanımı ve tüketimi konusunda gerekli bilinç seviyesine ulaşma sürecinde yetişkin gözetimine ihtiyaç duymaktadır. Ancak, bu gözetim anlayışının kaç aile tarafından benimsendiğine yönelik net bir orandan söz etmek mümkün olmamakla birlikte, ailelerin medya araçlarına sahip olması ve çocukların kullanımına sunulmasına yönelik yapılan araştırmalar, çocukların ev ortamında erişebildiği medya araçları oranlarının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Günümüzde, akıllı telefon, tablet gibi taşınabilir ekran teknolojileri, pek çok ailenin en yaygın kullandığı teknoloji araçları kategorisine hızlı bir şekilde girmekte olup, ailelerin medya araçları kullanımı ve çocuklarına erişim sağlaması 21.yy için beklendi ve sıradan bir tutum olmakla birlikte, bu oran son yıllarda önemli bir artış göstermektedir (5, 45). Örneğin, Common Sense Media Organizasyonu, 2017 yılı raporuna göre 8 yaş veya daha genç çocuklu Amerikan ailelerin %95'i en az bir adet akıllı telefona sahiptir. Bu oran 2013 yılında %63 olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde, en az bir adet tablet bilgisayara sahip olanların oranı 2017 yılında %78 iken, bu oran 2013 yılında %40 olarak görülmektedir (5). Medya araçlarına sahip olma oranlarındaki bu hızlı artış, medya araç ve içeriklerinin ne kadar fazla tüketildiği yönünde de önemli bir veri olarak nitelendirilebilmektedir. Bu oran Türkiye'de de benzer sonuçlar sergilemektedir; Türkiye İstatistik Kurumu'nun 'Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması' kapsamında doğrudan çocukların medya araçları kullanımını ile ilgili yaptığı çalışmaya göre, 6-15 yaş arası çocukların internet kullanım oranı 2021 yılında %82,7 olarak ortaya çıkarken, bu oran 2013 yılında %50,8 olarak ortaya konmuştur (45, 46). İnternet erişiminin akıllı telefon, tablet, laptop ve masaüstü gibi medya araçları ile sağlandığı ve en çok sosyal medya, ders faaliyetleri, oyun ve video/dizi/film izleme gibi amaçlar için kullanıldığı belirtilmektedir.

Alanda ilgili çalışmalar göstermektedir ki; altı aydan küçük bebeklerden, ileri yaştaki yetişkinlere kadar pek çok insanın günlük olarak maruz kaldığı medya içerik ve araçlarının en çok etkilediği kesim olarak, edindiği bilgileri okuryazarlık süzgecinden geçiremeden doğrudan alan erken çocukluk dönemindeki çocuklar olarak belirtilmektedir. Küçük çocukların hayatında oldukça önemli bir yer edinmiş olan medya araçları, evlerde en çok kullanılan teknoloji araçlarından biri haline gelmiş durumundadır. (48, 49, 5).

4.5. Erken Çocuklukta Medya ve Ekran Kullanımı

Teknolojik gelişmeler ile birlikte medya araçlarının sık kullanımı, yalnızca yetişkinlerin hayatlarının bir parçası olmakla kalmamakta, çocukların da günlük alışkanlıklarından biri haline gelmiş bulunmaktadır. Medya araçlarındaki değişim ve gelişime bağlı olarak, çocukların medya içeriklerini tüketim biçimleri, zamanları ve yöntemleri uzun yıllardır pek çok araştırmanın konusu olmuştur. (kaynaklar) Medyanın çocuklar üzerindeki etkisini temel alan geniş ölçekli ilk çalışma 1930lara dayanmaktadır ve bu çalışma kapsamında film izlemenin gençlerin ve çocukların sağlığı, davranışları ve kavrama becerileri üzerine etkileri araştırılmıştır. Genellikle olumsuz etkiler üzerinde duran bulgulara göre film izleme, zayıf uyku alışkanlıkları, kötü davranışsal kalıplar yaratılması, düşük iş birliği bilinci ve yüksek kaygı ile ilişkilendirilmektedir. (4).

Günümüzde ise çocuklar, dijital teknolojilere doğumdan itibaren maruz kalmakta, gençlerin ve çocukların en çok kullandığı ve onlar için yalnızca en büyük risk faktörlerinden olarak görülmekle kalmayan, aynı zamanda faydalı içerikleri ile gelişim ve öğrenme sürecinde etkili bir yardımcı olabileceği de ortaya konmakta olan medya araçları ise; televizyon ve internet olarak değerlendirilmektedir (50).

Berk (15) tarafından 2-6 yaş dönemi olarak belirtilen erken çocukluk dönemindeki çocukların, dijital medya kullanım oranlarında dramatik bir artış görülmektedir (51). Çocuklar düzenli olarak, oyun oynamak, iletişim kurmak ve keşfetmek amacıyla interneti kullanmaktadır. Bununla birlikte, en kolay ulaşılabilen ve en sık kullanılan medya araçlarından biri olarak kabul edilen televizyon, erken çocukluk dönemindeki çocukların bilinçsiz tüketimine sunulmaktadır (52). Ayrıca,

araştırmalar göstermektedir ki; televizyon en sık kullanılan medya araçlarından biri olarak kabul edilse de çocukların günlük olarak ulaşabildikleri ve kullanabildikleri medya araçları televizyon ile sınırlı kalmamakta, tablet, bilgisayar, telefon gibi ekran kullanımlı medya araçları günlük rutinlerine dahil olmaktadır. Özellikle son yıllarda teknolojinin gelişimi ile medya araçlarının çeşitlenmesi ve kullanımının yaygınlaşması ile paralel olarak, çocukların medya araçlarına erişimi ve kullanımı da zamanla artmıştır. Amerikan Common Sense Media Organizasyonu tarafından yürütülen araştırmalara göre özellikle düşük gelirli ailelerin evlerinde internet erişim oranı 2011 yılında %42 iken, bu oran 2020 yılında %74 olarak karşımıza çıkmaktadır. Benzer Şekilde, bu çocukların ekran kullanım oranı 2011 yılında günlük ortalamam 2:32 saat iken, bu oran 2020 yılında günlük ortalama 3:48 saat olarak görülmektedir (51).

Benzer Şekilde, lkemizde ve dünyada, alanda yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konan istatistiksel sonuçlar, durumun daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Türk İstatistik Kurumu'nun 2013 verileri, 6-10 yaş arası çocukların %94,8'inin günlük televizyon izlediğini (46) ve Kaiser Famiy Foundation'ın 2005 medya raporları, 2-6 yaş arası çocukların günlük ortalama 2 saat televizyon izlediğini ortaya koymaktadır (4). Ayrıca, Common Sense Media Organizasyonu'nun (2014) verilerine göre Amerika'da yaşayan çocuklarının %75'inin evlerinde mobil medya araçlarına, %63'ünün akıllı telefonlara ulaşım imkanı bulunmaktadır. Ek olarak, 0-8 yaş arası çocukların %72'sinin ve 2 yaş altı çocukların %38'inin akıllı telefon, iPad, video iPod veya tablet bilgisayar gibi en yeni medya araçlarını kullanmış olduğu da ortaya konmaktadır (53). Bu veriler, 2020 araştırmalarında ise; çocukların %98'inin evlerinde mobil medya araçlarına, %97'sinin akıllı telefonlara ulaşım imkanı bulunduğu yönünde artan bir oranla karşımıza çıkmaktadır (51).

Medya içeriklerinin zenginleşmesi ve ekran kullanımlı medya araçlarının gelişimine bağlı olarak, bu araçların bir ihtiyaç haline gelmesi ve kolay ulaşılabilir olması kullanım oranlarının artışında etkili olan faktörlerden olarak değerlendirilmektedir. Bu veriler göstermektedir ki çocukluk yıllarının ihtiyaı olan karşılıklı iletişimin aksine, konu üzerine süregelen tartışmalara rağmen teknolojileştirilmiş bir çocukluk dönemi karşımıza çıkmaktadır (55).

21.yy çocukları, bilgisayar, video oyunları, İnternet, ekileşimli oyuncaklar, sohbet odaları gibi yeni okuryazarlık biçimlerine düzenli ve sürekli erişim imkanı bulmakta ve bu okuryazarlıklar yalnızca basılı metinlerle sınırlı kalmayarak, müzik, görsel imgeler, animasyon ve sesi birleştiren sembolik, teknolojik ve çok modlu anlam oluşturma yollarını içerebilmektedir. (56, 57, 58). Sonuç olarak, erken çocukluk döneminde bilgi teknolojilerinin yaygınlaşması ve günlük yaşam içerisinde doğal bir süreç haline gelmiş olması, okuryazar dünyayı değiştirmiş ve küçük çocuklar ile ilgili çalışmalar yürüten araştırmacıların büyük ilgisini çekmektedir. 21. yy dünyası, erken çocukluk dönemindeki çocukları (ve ebeveynleri ile bakıcılarını) yerel ve küresel alanlarda bilgiye erişmeye ve bilgiyi oluşturmaya zorlayarak, küçük çocuklarda okuryazarlık geliştirmeye yönelik "haritalarımızı yeniden çizmeye" nasıl ihtiyaç duyulabileceğini sorgulamakta ve özellikle ebeveynlerin öncelikle olarak bu okuryazarlık becerisine sahip olması gerektiğinin altı çizilmektedir (59).

Erken çocukluk döneminde çocukların birincil sosyal çevresini oluşturan ailenin, medya araçları kullanım alışkanları ve medya içeriklerine yönelik tutumu, çocukların ekran kullanım yönelimlerinde belirleyici faktörlerden biri olarak görülmektedir. Alanda yürütülen pek çok çalışma evlerinde büyük kardeşleri veya ebeveynlerinin düzenli ve sık kullanımının küçük çocukların medya kullanım alışkanlıklarını doğrudan etkilediğini ortaya koymaktadır. Çocukların en kolay erişim sağlayabileceği alanda medya araçlarının bulunması ve örnek teşkil eden kullanımı, medya araçlarını kullanım oranını ve sıklığını artırmaktadır (50). 6 yaş altı çocukların %80'i ve 8 yaş üzeri çocukların %93'ü evlerinde bilgisayara ve internete sahiptir (60,61). Bununla birlikte, güncel medya araçlarının etkileri ve kullanım alışkanlıkları hala araştırılmaya devam etmekle birlikte, süregelen çalışmaların sonuçları göstermektedir ki; küçük çocukların %8 ila %34'ü evlerinde tablet bilgisayara ve %41 ila %75'i ise evlerinde akıllı telefona erişimi bulunmaktadır. (62). Bu sebeple, çocukların uyanık geçirdikleri zamanın üçte biri ila yarısını ekran kullanımlı medya araçları ile geçirmesi sonucu şaşırtıcı bir bulgu olmamaktadır (63). Benzer şekilde, Kabali ve arkadaşlarının (64) 4 yaş altı 350 çocukla yürüttüğü çalışma kapsamında dramatik sonuçlar ortaya koymaktadır; çalışmaya katılan neredeyse tüm çocuklar daha önce mobil ekran teknolojilerine sahip medya araçlarını kullanmış ve bunların büyük bir çoğunluğu da kullanıma 1 yaş öncesinde başlamıştır. Üstelik, bu çocukların dörtte

üçünün kendine ait ekran kullanımlı medya aracı bulunmaktadır. Ortaya konan veriler, medya araç ve içeriklerinin sık ve fazla kullanımının ebeveyn tutumları, aile dinamikleri ve çocukların sağlıklı gelişimsel süreçleri üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu vurgulamakla birlikte, erken çocukluk dönemindeki çocukların bu sürece hızlı adaptasyon sağlamalarının neden ve sonuçlarına da değinilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (65, 66).

4.5.1. Erken çocuklukta ekran kullanımının etkileri

Teknolojideki hızlı gelişim ile birlikte paralel bir değişim gösteren medya araçları ve kullanımı, çocukların yaşamlarını ve öğrenme biçimlerini yeniden şekillendirmektedir. Araştırmacılar, teknolojinin büyük oranda modern çağın çocuklarının gelişimlerini etkilediğini ve dolayısıyla onların ihtiyaçlarını karşılayacak öğrenme teorileri ve müfredatlarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadırlar. (67, 68). Araştırmacılar ve öğretmenler bu konu üzerinde uzun zamandır çalışarak, teknoloji içerikli ve bağlantılı uygulamaları eğitim süreçleri ile bütünleştirmeye gayret etse de teknolojinin erken çocuklukta kullanımının onların gelişimlerine olası etkileri hala tartışmalı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar (69, 70) teknoloji kullanımının çocukların sosyal, duygusal, fiziksel ve bilişsel gelişim süreçlerine ket vurduğunu savunurken, kimi araştırmacılar da (71, 72, 73, 74) bahsedilen gelişimsel alanlarda erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimini desteklemede teknoloji kullanımının öneminden ve gerekliliğinden bahsetmektedir.

Bununla birlikte, çocukların günlük ortalama 228 dakikalarını ekran karşısında geçirdiklerine yönelik istatistiksel veriler göz önüne alındığında (75), çocukların bu süreçte tükettikleri medya içeriklerinin de incelenmesi gerekliliği büyük önem taşımaktadır. Farklı içerik ve program türleri bu listeye dahil olmakla birlikte, özellikle televizyon ve sonra diğer akıllı cihazlar aracılığı ile çocukların en çok izledikleri içeriklerin çocuklara yönelik üretilen programlar olduğu ortaya konmaktadır. Araştırmalara göre, çocukların %93,8', çizgi film izlemeyi tercih ederken (46, 76), bu içeriklerin çocuklara yönelik üretilmiş olması, yalnızca çocukların yüksek yararını gözetmeye amacı taşıyor olduğu anlamına gelmemekte, daha çok izlenen içeriklerin

daha fazla üretildiği görülmektedir. Bu durum diğer medya araçları aracılığı ile tüketilen benzer içerikler için de kendisini göstermektedir. Çocukların doğrudan maruz kaldığı içerikler, yalnızca faydalı, eğitici veya eğlenceli olma gibi masum niteliklerde değil, bununla birlikte, sağlıksız beslenmeye yönelik yaşam tarzlarının özendirilmesi, şiddet, toplumsal cinsiyet kalıpları gibi zararlı tutumları da barındırabilmektedir (77).

Çocukların dünyayı anlamlandırma ve tanıma sürecinde ve hatta bilinçli ya da bilinçsiz tutum ve davranışlarına olan etkisi açısından medya, sağlıklı gelişimsel süreçleri için son derece önemli bir yere sahiptir (2). Bu doğrultuda, erken çocukluk döneminde teknoloji ile ilişkilendirilmiş olan medya araç ve içeriklerinin kullanımının çocuklar üzerindeki etkisini olumlu ve olumsuz etkiler olarak iki alt başlıkta incelemek gerekmektedir;

4.5.1.1. Olumlu etkiler

Dijital yerli olarak dünyaya gelen erken çocukluk dönemindeki çocukları, teknolojiden ayrı tutmak, onların dış dünyaya adapte olmalarını ve 21.yy için gereken becerileri geliştirebilmelerini de engelleyebilmekte veya geciktirebilmektedir. (78, 42, 43). Bu nedenle, gelecek teknolojileri üretecek ve en çok kullanacak kuşak olan günümüz çocukları, teknoloji iç içe ve medya araçlarını aktif kullanarak yetişmektedir. Buradaki önemli nokta ise; ebeveyn, öğretmen ve birincil bakımdan sorumlu kişilerin çocukların yüksek yararını gözeterek bu araç ve içeriklere ulaşım imkanı sağlamalarıdır (48). Alanda yapılan araştırmalara göre; pek çok beceri ve bilginin edinilmesi sürecinde, çocukları uygun medya içerikleri ile desteklemek oldukça verimli bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (52, 61, 64). Örneğin; çocuklar somut nesnelere manipüle ederek soyut kavramları öğrenirler (78). Bu sebeple, araştırmacılar, fiziksel ve sanal materyallerin birlikte kullanımının çocuklara bilim ya da matematik gibi soyut konseptlerin öğretilmesi sürecinde kullanılmasının, olumlu sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadırlar (71, 79). Benzer şekilde, Lieberman ve arkadaşlarının (80) çalışmasına göre; dijital medya yolu ile çocuklar, iyi tasarlanmış bilgisayar tabanlı oyun programları ile yaratıcılık ve soyut düşünme becerilerini geliştirebilmektedirler. Dijital medya kullanımının, çocuklara matematiksel ve

dinamik sistem kavramlarını öğretmede ve çocuklarda iletişim yetkinliğini geliştirmede yardımcı ve etkili bir yöntem olduğunu belirtilmekte ve okul ortamında işbirlikçi öğrenme, neden-sonuç ilişkisi kurabilme ve problem çözme gibi becerilerini destekleyen etkinliklerde yardımcı bir yöntem olarak kullanılabileceğini öne sürülmektedir. Ayrıca, medya kullanımının çocukların kelime dağarcığını geliştirdiği, yeni kelimeler öğrenme ve erken okur-yazarlık becerilerini de desteklediğinden söz edilmektedir (80). Lieberman ve arkadaşlarının çalışmasını destekleyici nitelikte, nispeten daha güncel bir çalışma kapsamında Vittrup ve arkadaşları (81), televizyonda gösterilen Susam Sokağı gibi bazı eğitim programlarının okul öncesi dönem çocuklarının matematik becerilerini, kelime dağarcıklarını, toplum yanlısı davranışlarını ve okula hazır olma durumlarını geliştirdiği ortaya konmaktadır. Çocuklar için, yaratıcı ve gelişimsel olarak uygun biçimde tasarlanmış bilgilendirici elektronik programları, çocukların akademik becerilerini artırmaya yönelik verimli yardımcıları olarak nitelendirilmekle birlikte, iyi tasarlanmış video oyunları gibi içerikler de çocukların uzamsal becerileri, görsel dikkati ve problem çözme becerilerini, ince motor koordinasyonunu, bilgisayar okuryazarlığını ve akademik performansın gelişimine destek olmaktadır (81). Bununla birlikte, Durkin and Blades (80) elektronik medya araçlarının uygun kullanımının çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinden bahsederken erken çocukluk dönemindeki çocukların, dikkat ve odaklanma, planlama, problem çözme, eylem gibi yürütücü işlevlerinin gelişimini desteklediğini ve bilişsel performanslarını artırdığını ortaya koymaktadır.

Erken çocuklukta medya araç ve içeriklerinin kullanımının çocuklar üzerindeki yararlı etkilerini ortaya koyan benzer çalışmalara göre; elektronik teknolojiler çocukların üretken kapasitelerini geliştirmekte ve internet kullanımı yoluyla bir çocuğun kendisi için sosyal alanlar yaratmasına fırsat sağlamakta, çocukların birbirleriyle iletişim kurmalarına ve işbirlikçi problem çözmelerine yardımcı olmaktadır (83). Bununla birlikte, bazı araştırmalar ise; çocukların video oyunlarının bilimsel akıl yürütme, problem çözme, tümevarımsal akıl yürütme, perspektif alma, seçici ve görsel dikkat ve hafıza gibi bilişsel becerilerini geliştirebildiğini belirtmektedir (84).

Bahsi geçen niteliklerin beraberinde, bu cihazların sunabileceği sonsuz gibi görünen işlevler, ailelerin bu özelliklerden yararlanma ve cihazlarını kullanma biçimlerindeki farklılıklara da katkıda bulunabilmektedir. Örneğin, iki dil bilen bir aile, çocuklarının iki dilli dil gelişimini desteklemek için İngilizce olmayan dillerinde videolar bulmak amacı ile bir akıllı telefon kullanabilmektedir. (85). Benzer şekilde, bazı ebeveynler ise ofisten ziyade evde çalışarak, aileleri ile daha fazla zaman geçirebilmekte, ekran kullanımlı mobil medya araçları aracılığıyla işverenleriyle kolayca iletişim kurabilmektedir (86).

4.5.1.2. Olumsuz etkiler

‘Elektronik çocuk bakıcısı’ olarak görülmesi sebebiyle 3 aylık bebekler bile medya araçlarına düzenli ve yüksek oranda maruz kalmaktadır. Bununla birlikte, bazı ebeveynler eğitici olduğunu düşündükleri medya içerikleri ile çocuklarını bilinçli olarak buluşturmakta ve bu sayede çocukların dil ve bilişsel beceriler gibi sosyal etkileşim ile desteklenmesi gereken temel becerilerine fayda sağladığını düşünmektedirler. Ancak, yapılan araştırmalar göstermektedir ki medyanın özellikle 2 yaşından küçük çocuklar üzerinde zararlı etkileri bulunmaktadır. Zimmerman ve arkadaşları (87), tarafından 7000 bebek ile yapılan bir çalışma kapsamında, televizyon ve DVD izlemenin bebekler üzerindeki etkilerini incelenmiş ve bu çalışmaya göre televizyon ve DVD izleyen bebeklerin, izledikleri her saat izlemeyen bebeklere oranla 6 ile 8 kelime daha az öğrenebildikleri ortaya konmuştur. Bulgular, televizyon izlemenin bebeklerin dil öğrenme beceri ve süreçlerine zarar verdiğini göstermektedir. Yapılan benzeri çalışmalar neticesinde Amerikan Pediatri Akademisi, çocukların ekrana maruz kalma istatistikleri ve etkilerine yönelik, 2 yaşından küçük çocukların sağlıklı gelişimsel süreçleri için ekran ile tanıştırılmamaları gerektiğini raporlarında yer almaktadır (33).

Benzer şekilde, gerçek dünyayı hayal gücü ve fantezi yoluyla izleyiciye sunan televizyonun hedef kitlesi tüm yaş gruplarını kapsamakla birlikte, çocuklara ulaşan televizyon içeriklerine daha fazla özen gösterilmesi gerekmektedir (88). Hayal dünyası ile gerçek dünyayı birbirinden ayırmada yetersiz kalan erken çocukluk döneminde çocuklar, televizyonda gördükleri nedeniyle çevrelerindeki dünyaya ilişkin genel kavram yanılgıları geliştirebilmektedir. (89). Örneğin; ekranlarda sık karşılaşılan

içeriklerden biri olan şiddet, beraberindeki görsel ve işitsel öğelerle birlikte yalnızca çocukların hafızalarında travmatik deneyimler bırakmakla kalmamakta, aynı zamanda çocuklarda, problemlerin çözümünü uzlaşma ile sağlayacak yöntemler geliştirme becerisinin desteklenmesi yerine, ekran yansıyan karakterlerin yaptığı gibi kaba kuvvet yolu ile üstesinden gelmeye yönelik tutum ve davranış kazandırabilmektedir. Her ne kadar çocuklar için hazırlanan içeriklerdeki şiddet oranları, yetişkin içeriklerine nazaran daha kontrollü olsa da varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, çocukların ebeveynleri ile televizyon karşısında geçirdikleri vakit sırasında, bu içeriklere yüksek oranda maruz kalmaktadırlar (90). Boyatzis ve arkadaşlarının (91) yürüttüğü çalışmada çocukların yalnızca bir kez şiddet içerikli çizgi filmlere maruz kaldıklarında bile akranları ile ilişkilerinde ve oyunlarında bu şiddet davranışlarını sergiledikleri ortaya konmaktadır. Bu bulgular göstermektedir ki özellikle erken çocukluk dönemindeki çocuklar bu tarz sosyal öğrenmelere karşı oldukça savunmasız olup, ekrana yansıyan içerikleri süzgeçten geçirmeden benimseyebilmektedir.

Bununla birlikte, en önemli gelişimsel uygulamalardan biri olan sosyal becerilerin gelişiminin desteklenmesine yönelik uygulamaların, erken çocukluk dönemindeki çocuklarda yüz yüze iletişim yolu ile etkileşimli olarak yapılması gerekmektedir. Ancak, alanda yürütülen çalışmalar göstermektedir ki; teknoloji kullanımı bu becerilerin gelişimini engellemekte ve çocukları gereken sosyal etkileşimden uzak tutmakta, sanal uygulamalar fiziksel iletişimin verimliliğini karşılayamamaktadır. (92, 93). Yapılandırılmamış oyun gibi etkinlikler, çocukların daha olgun öz-düzenleme düzeylerini teşvik etmede önemli öğrenme kaynakları olarak kabul edilmektedir (94, 95). Bu nedenle, bu etkinliklerin yüz yüze ve etkileşimli olarak, yaparak yaşayarak, deneyimler yolu ile gerçekleştirilmemesi, çocukların öz düzenleme geliştirme fırsatlarının kaybolmasına ve potansiyel olarak zayıf öz düzenlemeye ve saldırgan davranışlara yol açabilmektedir (50).

Ayrıca, Disney filmleri gibi çocukların sıklıkla tükettiği yaygın bazı medya içeriklerinin çocuğun değerleri ve gelenekleri üzerinde okuldan, dini kurumlardan ve aileden daha fazla etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Disney karakterlerinin “Güzel olan şey iyidir” gibi yaygın görüşler üzerinde, medyanın fiziksel çekicilik önyargı kalıplarına katkıda bulunduğu görülmektedir (96). Çocuğun sosyal gelişiminde önemli rol oynayan bu medya araç ve içeriklerine sık ve fazla maruz

kalmak çocuklarda, gerçekliğin ne olduğuna dair çarpık algılara yol açabilmekte, dünyayı çok daha tehditkar ve tehlikeli olarak tasvir etme eğiliminde olabilmekte ve zihinlerinde “acımasız ve korkutucu bir dünya” inançları yaratılmasına neden olabilmektedir Wiersma, B. A. (97). Bununla birlikte, medya araçlarının çocuklar tarafından yoğun kullanımının, düzensiz uyku, davranış problemleri, odaklanma ve dikkat sorunları, düşük akademik performans, sosyal ve dil gelişimi alanında yaşanabilecek problemlere neden olabileceği de belirtilmektedir (83).

Medya ve ekran kullanımının açıklanan etkilerinin daha iyi anlaşılması açısından temel aldığı kuramların açıklanması gerekmektedir;

4.5.2. İlgili kuramlar

4.5.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı

Albert Bandura, sosyal öğrenmede kilit bir mekanizma olarak taklit tepkiler kavramını ilk kez ortaya attığında (98), alanda yer alan çalışmalardan çok farklı bir bilgi felsefesinden söz etmemektedir. İnsanın sosyal bir varlık olduğunu, başka insanlarla etkileşim ile öğrenme ve geliştirme gerçekleştirdiğini belirten Bandura'ya (7) göre, insanlar gözlem, taklit ve modelleme yolu ile öğrenmektedirler. Özellikle çocuklar, düzenli olarak etkileşimde buldukları çevrelerindeki uyarıcılardan davranışları, tutumları, inançları, sözcükleri veya alışkanlıkları kolayca model alabilmektedirler (7). Benzer şekilde, modern dünyada çocukların günlük yaşamının bir parçası olan televizyon, tablet, akıllı telefon gibi ekran kullanımlı medya araçları, çocukların model aldığı en etkili sosyal ortam parçalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar, ekran karşısında izledikleri, istedik veya istenmedik birçok içeriğe maruz kalarak öğrenebilir ve taklit edebilirler. Bandura'nın Bobo Doll Deneyi (4) gibi sadece ortamların canlı eylemleri değil, dijital uyaranlar da çocukların tutum, davranış veya düşüncelerini şekillendirebilmektedir. Gözlemsel davranışların çocukların tutumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını anlamak için saldırgan davranışlar içeren çizgi filmlerden yararlanan Bandura (7), çocuklarla yapılan deneylerin ışığında, gözlem yoluyla bir tutum modeli almanın, doğrudan deneyimler kadar çocukların davranışları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (99). Ayrıca, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre, küçük çocukların çevrelerindeki dünyayı öğrenmelerinin temel yolu; taklit ve gözlem

olmakla birlikte, teknolojinin yönettiği modern dünyada medya araçlarının çocukların sosyal yaşamlarının en büyük parçalarından birini oluşturduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, çocuklar en yakın çevrelerinin önemli bir parçası olan medya araçları aracılığı ile sosyal öğrenme gerçekleştirebilmekte, özellikle küçük çocuklar için çizgi film ve çocuk programları gibi çocuk odaklı programların karakterleri, en az yakın çevrelerinde gözlemedikleri aile üyelerinin davranışları kadar etkili olabilmektedir (8). Ayrıca, Sosyal Öğrenme Kuramı'na göre çocuklar, tutum, davranış, düşünce veya alışkanlıkları, ekran aracılığı ile düzenli olarak gözlemleyerek öğrenebilmektedir (100). Bu nedenle, Sosyal Öğrenme Teorisi, medyanın çocuklar üzerindeki etkilerinin anlaşılması sürecinde önemli bir temel olarak karşımıza çıkmaktadır (4).

4.5.2.2.Sistem Modeli Kuramı

Bronfenbrenner'in (101, 102) Ekolojik Sistem Modeli'ne göre, çocuğu tek başına bir bütün olarak ele almak eksik ve yanlış olacaktır. Buna göre çocuğun, aile, sınıf ve toplum bağlamında ve bu bağlamlar arasındaki bağlantılar içinde ele alınması gerekmekte olup, gelişimsel süreci, hayatlarını yaşadıkları bir dizi iç içe geçmiş ortam tarafından şekillendirilen bir yapıya bağlıdır. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocukların en yakın sosyal çevresini oluşturan mikrosistemden doğrudan etkilenecek şekilde gelişmekte olan gelişimsel bir süreç karşımıza çıkmaktadır (103).

Mikrosistemin en büyük elemanı olan aile, çocuğun birincil ve en yakın sosyal çevresini oluşturmaktadır. Bebek dünyaya gözlerini açtığı anda, çevresindeki insanlar, içinde bulunduğu fiziksel dünya, konuşulan dil, tutum ve davranışlar gibi pek çok temel ögeyi içeren bu yepyeni atmosferi anlamaya, anlamlandırmaya çalışır. Beraberinde gelişimsel süreçte, bu atmosfer içerisinde yaptığı gözlemler ve etkileşimlerle kendine bir bakış açısı belirler, karakteri şekillenir ve algı geliştirir. Bu nedenle, mikrosistem bireylerin gelişimsel sürecindeki en önemli çevre katmanı olarak değerlendirilmektedir. Ekolojik sistemler teorisi, çocuğun gelişiminin, çocuk ve onun en yakın çevresi; mikrosistem (ev, okul ve yakın sosyal ortamları) arasında devam eden karşılıklı ve sarmal etkileşimleri sonucu olduğunu varsaymaktadır. Bununla birlikte, günümüzde teknolojinin yaygın ve sık kullanımına bağlı olarak birincil sosyal çevrenin bir parçası haline gelen medya araçları da mikrosistemin bir üyesi olarak

kabul edilmektedir. Çocukların yakın çevrelerinde dijital teknolojilerin varlığının artması, teorik anlamda mikrosistemin tekno-mikrosistemi de ele alınması gerektiğini göstermektedir. Ekolojik tekno-mikro sistem gelişmekte olan çocuğu evde, okulda ve toplum ortamlarında İnternet kullanımını bağlamında konumlandırmaktadır (40).

Bu nedenle, özellikle erken çocukluk döneminde çocukların gelişimsel sürecinde doğrudan etkisi olan faktörlerden biri olarak karşımıza çıkan medya araç ve içerikleri, en az ebeveyn, kardeş, komşu ve yakın ilişkiler içerisinde olunan sosyal çevre öğeleri gibi mikrosistemin diğer üyeleri kadar önemli bir etkiye sahip olmaktadır (28).

4.6.Erken Çocuklukta Ekran Kullanımında Ebeveyn Rolü

21.yy dünyasının en önemli yapıtaşlarından biri olan medya araçları, modern yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelen kitle iletişim araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde, hemen hemen tüm medya içerikleri taşınabilir cihazlar ile çocukların ve gençlerin yaşamının bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır (104). Özellikle, çocukların birincil sosyal çevresinin öğelerinden biri haline gelmesinde, ebeveynlerin medya araçlarını evlerde sık ve sürekli kullanımı neden olmaktadır. Gerek çocukların medya araçları ile ilk tanışma serüvenlerinde, gerek ebeveynlerinin sık kullanımını gözlemleyerek örnek almaları konusunda ve gerek medya araçlarının nasıl kullanıldığının çocuklara öğretilmesi aşamasında karşımıza çıkan faktör; ebeveynler ve onların medya araçları kullanım alışkanlıkları olmaktadır (94). Benzer şekilde, Nikken ve Schols'un (105) yaşları 0-7 arasında değişen 896 Hollandalı çocuk ile yürüttüğü çalışma göstermektedir ki ebeveynleri elektronik medya araçlarını daha sık kullanan çocukların, televizyon, oyun cihazları, bilgisayar ve dokunmatik ekran kullanma oranları da artmaktadır.

Bununla birlikte, sağlıklı gelişimsel süreç açısından, bilgili ve donanımlı ebeveynler, erken çocukluk dönemindeki çocukların yakınsak gelişim alanlarındaki öğrenme aşamalarında önemli bir role sahip olmaktadır (106; 107). Bu nedenle, çocukların öğrenme süreçlerinde önemli bir etkiye ve role sahip olan medya araç ve içeriklerinin çocuklar tarafından tüketilmesinde, ebeveyn aracılığı, ebeveyn yol göstericiliği ve öğreticiliği, medyanın erken çocukluk dönemi kullanıcılarına olumlu ve faydalı bir kaynak olarak sunulabilmesi açısından belirleyici bir faktör olarak

karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, dokunmatik ekran kullanımlı medya araçları ile interaktif bir süreç deneyimlemekte olan çocuklar, aktif geribildirim sağlayan moderatörlere ihtiyaç duymaktadır. Bu sayede, çocuklar tarafından modern anlamda yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirilirken, medyanın olası zararlarından korunmak ve interaktif programlardan maksimum faydanın sağlanması anlamında da yetişkin desteği ile yapı iskelesi kurulmuş olmaktadır (42).

Bununla birlikte, çocuklar olumlu ve olumsuz davranışları, ekranda gözlemleyerek örnek almakta, bu tarz tutum ve davranışlarını sosyal yaşantılarında sergilemektedirler. Bu nedenle, ebeveynlerin çocukları için program seçimleri, çocuklara sunulacak örneklerin niteliği açısından fark yaratan bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Medyanın zararlı içeriklerinin çocuklar üzerindeki olası etkilerine yönelik, ebeveynlerin medya kullanımı sırasında rol model olması, çocuklarının sosyal öğrenme süreçlerini göz önünde bulundurarak bilinçli tercihlerde bulunması ve medya aracılık rollerini uygun şekilde üstlenmeleri önleyici tutum ve davranışlar olarak belirtilmektedir. (32).

Ebeveyn rehberliği ve ebeveyn medya kontrolü olarak da nitelendirilen ebeveyn medya aracılığı, ebeveynlerin çocukların maruz kaldıkları medya içeriklerini süzgeçten geçirmesi, çocukla birlikte etkileşimli medya araçları kullanımını kapsamaktadır (11, 48). Alanda yapılan çalışmalar, ebeveynlerin aracılık tutumlarına bağlı olarak ortaya koyduğu ebeveyn-medya aracılık rollerini temel olarak aktif aracılık, kısıtlayıcı aracılık ve birlikte izleme şeklinde üç ebeveyn medya aracılığı olarak açıklamaktadır (108, 109). Aktif Aracılık, ebeveynin çocuğun maruz kaldığı medya içeriğine ilişkin gerekli ve yeterli açıklamada bulunmaya yönelik girişimler, Kısıtlayıcı Aracılık, ebeveynlerin, çocuklarının medya araç ve içeriklerine maruz kaldıkları zaman dilimine yönelik kısıtlama/sınırlama getirme girişimleri ve Birlikte İzleme/Kullanma ise, ebeveynlerin çocukların maruz kaldıkları medya içeriklerine yönelik herhangi bir yorumda bulunmadan, medya araç ve içeriklerine harcadıkları zamana ilişkin herhangi bir kısıtlama uygulamadan, yalnızca çocuğun medya araçlarını kullandığı süre zarfında çocukla birlikte aynı ortamda, aynı odada bulunması ve çocuğun deneyimine eşlik etmesi girişimleri olarak ifade edilmektedir (11). Bununla birlikte, üç temel girişim altı alt boyutundan söz edilmekte ve bu alt boyutlar

şu şekilde sıralamaktadır; Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı, Kısıtlayıcı Engelleyici ve Aktif Sınırlayıcı.

4.6.1. Aktif destekleyici rol

Aktif destekleyici tutum dahilinde ebeveynler, çocukların maruz kaldıkları medya içeriklerine yönelik sohbet ederek, çocukların aklına takılan sorulara yanıtlar veren, bilinçlendiren ve bilgilendiren bir konumdadır. Bununla birlikte, aktif destekleyici ebeveynler, çocukların izleyeceği içeriklerle ilgili ön hazırlık yapmakta, önceden izleyerek medya içeriklerini değerlendirmekte, süzgeçten geçirmekte ve çocuğa ön bilgilendirmede bulunmaktadır. Bu sayede ebeveynler, çocuklar için her medya deneyimini, onlar için faydalı bir etkinliğe dönüştürmekte ve hem gelişimsel süreçlerini hem de 21.yy ihtiyaçlarını desteklemektedirler (11).

4.6.2. Kısıtlayıcı destekleyici rol

Kısıtlayıcı destekleyici medya aracılık rolü sergileyen ebeveynler, çocukların medya araçlarını kullanım süresini belirlemekte, belirli aralıklarla kısıtlama getirerek çocukların medya araçlarına erişimini engellemektedir. Ancak, bunu yaparken çocuğun medya araçlarını kullanım süresini, gelişimsel açıdan değerlendirerek belirlemektedirler (11).

4.6.3. Kısıtlayıcı sınırlayıcı rol

Kısıtlayıcı sınırlayıcı rolde ise; ebeveynler çocukları için sakıncalı buldukları medya içeriklerine çocukların erişimini engellemektedir. Bu içerikler; madde kullanımı, şiddet, küfür, cinsellik olabileceği gibi ailenin kendi değer yargıları ile bağdaşmayan içerikler de sakıncalı gruba dahil olabilmektedir. Ancak, buradaki kritik nokta; ebeveynler bu kısıtlamaları gerçekleştirirken çocuklara herhangi bir açıklama ve bilgilendirme yapma ihtiyacı duymamakta, çocukların bilinçlendirilmesine yönelik bir davranış sergilememektedirler (11).

4.6.4. Aktif yorumlayıcı rol

Aktif yorumlayıcı medya aracılık rolüne sahip ebeveynler, çocukların medya deneyimlerine eşlik ederek onlarla sohbet etmektedirler. Bu sohbetler sırasında, medya içeriklerini gerçek yaşam ile karşılaştırarak ve yorumlayarak çocuklara aktarmakta, çocukları ile etkileşimli medya kullanımı gerçekleştirmektedirler (11).

4.6.5. Kısıtlayıcı engelleyici rol

Kısıtlayıcı engelleyici ebeveynler ise; medya araç ve içeriklerini ödül olarak kullanmaktadırlar. Buna göre; çocukların aile içerisinde ebeveynleri tarafından konulmuş kurallara itaat etmesi beklenmekte ve çocukların davranışlarının sonucuna göre medya içeriklerine erişim izni verilmektedir (11).

4.6.6. Aktif sınırlayıcı rol

Aktif sınırlayıcı medya aracılık rolüne sahip ebeveynler, medya içeriklerindeki akıllı işaretleri dikkate alarak ve çocuklarına açıklayarak çocukların içeriklere erişimine müsaade etmektedirler. Bununla birlikte, çocukların medya araçlarını kullanım sürelerine ebeveynler ve çocuklar birlikte karar vermekte, medya içeriklerini birlikte belirlemekte ve akıllı işaretlerdeki olası uyarıları değerlendirmektedirler (11).

4.7. Ebeveyn Tutumları İle Ebeveyn-Medya Aracılık Roller Arasındaki İlişki

Ebeveyn medya aracılık rolleri temelinde, ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkileri içerisinde sahip oldukları tutum ve davranışları, medya araç ve içeriklerinin kullanımına yönelik sergiledikleri kısımdır. Bu nedenle, ebeveynlerin çocuk yetiştirme sırasında sergiledikleri alışkanlıklar, medya aracılıkları sırasında da kendini gösterebilmektedir. Ayrıca, ebeveynlerin medya aracılıklarına ilişkin tutumları üzerinde etnik ve kültürel farklılıklar, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu, kuşak ve yaş farkı gibi faktörlerin etkisi olmakla birlikte, ebeveyn tutumları ile ebeveyn-medya aracılık rolleri arasında doğrudan ve dolaylı bir ilişki olduğu pek çok araştırma tarafından ortaya konmaktadır. Ancak, bu araştırmalar üzerinde de demografik farklılıklar etkili olduğu görülmekte, evrensel bir yargıya varmanın mümkün olmadığı ortaya konmaktadır. Bununla birlikte, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişen 21.yy ihtiyaçları ve sosyal alışkanlıklar ile yeniden şekillenmekte ve bu süreçte medya aracılık rollerinin de göz önünde

bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle, ebeveynlerin medya aracılık rolleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki, gelecek süreçteki aile araştırmalarının önemli bir parçası olarak karşımıza çıkmaya devam edecektir (48).

5. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

5.1.Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan çalışma, nicel bir araştırma olup, genel tarama modeli, ilişkisel tarama yöntemlerinden korelasyonel araştırma türünde tasarlanmıştır. Genel tarama modeli, evren ile ilgili yargıya varabilmek için evrenin tamamı ya da örneklem üzerinde yapılan araştırmaları kapsamaktadır. İlişkisel tarama yöntemi ise iki veya daha çok değişken arasındaki değişimi veya derecesini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, ilişkisel tarama yöntemlerinin iki türünden biri olan korelasyonel araştırma türünde planlanmıştır. “Korelasyonel araştırma, iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde bu değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırmalardır.” (110). Bu inceleme bir neden sonuç ilişkisinin oluşabileceği konusunda araştırmacıya fikir verebilir fakat kesinlikle neden-sonuç şeklinde yorumlanamaz (111).

5.2. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili merkez ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel anaokulları ve ana sınıflarına devam 48-72 aylık çocukların anneleri, örneklemi ise evrenden kolay örnekleme yoluyla seçilen 189 anne oluşturmaktadır. Korelasyonel araştırmalarda, seçkisiz örneklem yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir (112). Bu sebeple, araştırmada örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, 48-72 aylık çocuğu bulunan ve çocuğu MEB’e bağlı özel anaokuluna devam eden, gönüllü 189 anneden oluşmaktadır. Örneklem sayısının belirlenmesinde uzman görüşü doğrultusunda, ölçeklerin sahip olduğu madde sayıları temel alınmış olup, GPower analizi yapılmıştır. Buna göre, örneklem sayısının en düşük 138

katılımcı olması gerektiği ortaya konmuştur. Bununla birlikte, nicel korelasyonel çalışmalarda, iki yapıyı yansıtan sonuçlar arasındaki ilişkiye bakılmasında örneklem sayısının minimum düzeyden yüksek olması önerilmektedir. Bu sebeple, örneklem sayısı 189 olarak belirlenmiştir.

5.2.1. Örneklem demografik özellikleri

Katılımcıların eğitim durumları, yaş, cinsiyet gibi demografik değişken değerlerinden kategorik değerlerin frekans değer ve yüzdeleri aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 5.2.1.1. Katılımcı Annelerin ve Eşlerinin Doğum Yılı Frekans ve Yüzde Değerleri

		n	%
Anne Doğum Tarihi	1990-2000	63	33,3
	1979-1989	117	61,9
	1968-1978	9	4,8
Baba Doğum Tarihi	1990-2000	30	15,9
	1979-1989	127	67,2
	1968-1978	32	16,9
Toplam		189	100

Araştırmaya katılan annelerin %33,3’ü 1990-2000 yılları arasında, %61,9’unun 1979-1989 yılları arasında ve %4,8’inin 1968-1978 yılları arasında doğmuş olduğu görülmektedir. Katılımcı annelerin eşlerinin ise %15,9 oranında 1990-2000 yılları arasında, %67,2 oranında 1979-1989 yılları arasında ve %16,9 oranında ise 1968-1978 yılları arasında doğmuş olduğu bilgisi tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.2.1.2. Çocukların Yaşı, Kardeş Sayısı, Çocuğun Cinsiyeti Frekans ve Yüzde Değerleri

		n	%
Çocuğun Yaşı	48-60 ay	34	18
	61-72 ay	155	82
Çocuk Sayısı	1	87	46,0
	2	80	42,3
	3 ve üzeri	22	11,6
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	82	43,4
	Erkek	107	56,6
Toplam		189	100

Araştırmaya katılan annelerin çocuklarının yaş dağılımına göre, %18'i 48-60 ay aralığında ve %82'si 61-72 ay aralığında yer almaktadır. Ayrıca, çocukların %46'sı tek çocuk iken, %42,3'ünün bir kardeşe ve %11,6'sının iki kardeşe sahip olduğu ve katılımcı annelerin çocuklarının %43,4'ünün cinsiyetinin kız, %56,6'sının ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 5.2.1.3. Anne ve Babaların Eğitim Durumları, Çalışma Durumları İle Aile Gelir Durumları Frekans ve Yüzde Değerleri

		n	%
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	17	9,0
	Lise	64	33,9
	Üniversite	99	52,4
	Lisansüstü	9	4,8
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	25	13,2
	Lise	69	36,5
	Üniversite	81	42,9
	Lisansüstü	14	7,4
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	110	58,2
	Çalışmıyor	79	41,8
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	182	96,3
	Çalışmıyor	6	3,2
Algılanan Gelir Durumu	Kötü	5	2,6
	Orta	84	44,4
	İyi	90	47,6
	Çok İyi	10	5,3
Toplam		189	100

Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumunun oranı; %9'u ilkokul, %33,9'u lise, %52,4'ü üniversite ve %4,8'i ise lisansüstü eğitim derecesine sahip olmakla birlikte, katılımcı annelerin eşlerinin %13,2'si ilkokul, %36,5'i lise, %42,9'u üniversite ve %7,4'ü ise lisansüstü eğitim derecesine sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, katılımcı annelerin %58,2'si çalışmadığını belirtirken, %41,8'si ise çalıştığını belirtmektedir. Bu oran katılımcı annelerin eşlerinde; %96,3'ü çalışıyor ve %3,2'si çalışmıyor şeklinde görülmektedir. Ailelerin algılanan gelir durumu ise; %2,6 oranında kötü, %44,4 oranında orta, %47,6 oranında iyi ve %5,3 oranında çok iyi olarak tabloda yer almaktadır.

Tablo 5.2.1.4. Anne ve Babaların Eğitim Durumları, Çalışma Durumları İle Aile Gelir Durumları Frekans ve Yüzde Değerleri

		n	%
Annenin Medya Okur-Yazarlığı Eğitimi Durumu	Evet	11	5,8
	Hayır	178	94,2
Alınan Eğitim	Online Eğitim Aldım	3	27
	Üniversitede Eğitim/Ders Aldım	7	64
	Seminere/Eğitime Katıldım	1	9
	Toplam	11	100

Katılımcı annelerin medya okur-yazarlığına ilişkin herhangi bir eğitim alıp almadıklarını belirten eğitim durumları oranları; %94,2'sinin bu konuya ilişkin eğitim almadıkları, %5,8'sinin ise eğitim aldığı yönünde olmakla birlikte, eğitim almış olan katılımcı annelerin %27'sinin online eğitimler aracılığı ile, %64'ünün üniversitede, %9'unun ise seminer/eğitim katılımı ile medya okur-yazarlığına ilişkin ders aldığı tabloda görülmektedir.

5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği”, “Anne-Baba Tutum Ölçeği” ve katılımcıların kişisel bilgilerini içeren “Demografik Bilgi Formu”, kullanılmıştır.

5.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Bu Formda bulunan sorular 48- 72 aylık çocuğun ve ebeveynin (çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti, çocuğun doğum sırası, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, annenin medya araçları ve içerikleri kullanım alışkanlıkları) özelliklerini saptamak amacıyla hazırlanmıştır.

5.3.2. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği, Şen, Demir, Teke ve Yılmaz tarafından 2019 yılında geçerlik güvenirlik çalışması tamamlanan, 43 maddeden oluşan likert yapıda ve temelde ebeveynlerin çocukların medya araçları kullanımı üzerindeki kontrol ve birlikte bilinçli kullanım alışkanlıklarını ölçmeyi hedefleyen bir ölçme aracıdır. Ölçekte medya araçları olarak tablet, dizüstü ve masaüstü bilgisayar kullanımlarını değerlendirilmekte olup, 43 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, 6 alt boyutu bulunmaktadır; Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı, Kısıtlayıcı Engelleyici ve Aktif Sınırlayıcı.

Aktif Destekleyici alt boyutu; ebeveynlerin medya içerikleriyle ilgili çocuklarıyla yapmış oldukları sohbetleri, içerik hakkındaki soruları kapsayan; içerik ile ilgili ön hazırlığın yapılması ve çocuğa maruz kalacağı içerikle ilgili öncesinde açıklamaların yapılmasını içeren, çocuğun medya deneyimlerinin faydalı bir hale dönüşmesini sağlayan medya aracılık davranışlarıdır.

Kısıtlayıcı Destekleyici alt boyutu; ebeveynlerin çocuklarının ekran karşısında geçirdikleri süreyi belirlerken, aynı zamanda medya araçlarını aralıklı olarak kapatmaya yönelik kısıtlayıcı davranışlar sergilediği medya aracılık rolüdür. Bu alt boyutta ebeveyn, çocuğun medya araçlarını kullanırken geçirmiş olduğu süreyi, çocuğun gelişimi doğrultusunda kontrol edebilmektedir.

Kısıtlayıcı Sınırlayıcı alt boyutu; ebeveynlerin uygun olmayan medya içeriği (madde kullanımı, şiddet, küfür ve cinsel içerik vb.) hakkında çocuğa herhangi bir bilgilendirme yapmadan; çocuğun medya aracına erişimini keserek engellediği medya aracılık davranışıdır.

Aktif Yorumlayıcı alt boyutu; ebeveynlerin medya içeriğini, çocuklarına gerçek yaşamla karşılaştırıp, yorumlayarak anlattığı; çocuklarının medya içeriğindeki deneyimlerine eşlik ettikleri medya aracılık davranışıdır.

Kısıtlayıcı engelleyici alt boyutu; ebeveynlerin çocukların koymuş oldukları kurallara karşı itaat etmesini beklediği durumlarda, medya araçlarını ödül veya ceza olarak kullandıkları medya aracılık davranışıdır.

Aktif sınırlayıcı alt boyutu; ebeveynlerin çocukların medya kullanımında geçireceği süreyi ve birlikte karar vererek medya içeriklerini belirlediği, içerikle alakalı akıllı işaretlerin dikkate alındığı medya aracılık davranışıdır.

“Hiçbir Zaman, Nadiren, Zaman Zaman, Çoğunlukla, Her Zaman” şeklinde ölçeklendirilmiş ve 1-5 arası puanlandırılmış olan ölçek likert yapıdadır. Ölçeğin değerlendirilmesine ilişkin puan durumu 215 ile 43 arasındadır. Buna göre;

1-50 puan değeri arası; aktif aracılık

51-65 puan değeri arası; değişken aracılık

66 ve üzeri puan değeri; kısıtlayıcı aracılık olarak tanımlanmaktadır.

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları kapsamında uygulanmaya hazır hale getirilen 58 maddelik form, 855 ebeveyn katılımı ile uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği çalışmalarında, Temel Bileşenler Analizi (TBA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmış ve güvenirlik çalışmalarında ise Cronbach'ın alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Analizler öncesinde, veri setindeki kayıplar, sistematik yanıt örüntüleri incelenmiş ve olası çok değişkenli uçdeğerler incelenmiştir. Sonraki aşamada, ölçek gerçekleştirilen Temel Bileşenler Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi ve güvenirlik analizleri sonucunda altı boyut 43 madde olarak düzenlenmiş, faktör analitik çalışmalarla ölçülen yapı, tek boyutlu olarak tanımlanmış ve buna bağlı olarak ölçek toplam puanlarının geçerli ve güvenilir ölçümler olacağı belirlenmiştir. Toplam puanlar elde edildikten sonraki aşamada, bileşen toplam puanları kullanılarak iki-aşamalı kümeleme analizi (cluster analysis) ile örneklemin EÇEMAÖ toplam puanlarına göre sınıflanma biçimi incelenmiş ve bu sınıflanmaya göre kabul edilebilir kesme puanları belirlenmiştir. Belirlenen kesme puan aralıklarına göre ebeveynlerin aktif-kısıtlayıcı rol düzeylerini tanımlanmıştır. Bununla birlikte, ölçek 36-72 ay okul öncesi dönem çocuklara sahip ebeveynler ile uygulandığında, değerlendirme toplam puan üzerinden yapılabileceği gibi alt boyut puanları alınarak ayrı ayrı da değerlendirilebilmektedir (11). Bu çalışmamızda toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

5.3.3. Anne-Baba Tutum Ölçeği

Anne-Baba Tutum Ölçeği; 2017 yılında Özyürek tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması tamamlanan, 38 maddeden oluşan likert yapıda ve temelde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmeyi hedefleyen bir ölçme aracıdır. Ölçeğin, okul öncesi çocuğu olan anne-babalar için geliştirilmiş olan Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ)- A Formu kullanılmıştır.

Ölçek, üç alt boyuttan oluşmaktadır; demokratik tutum, baskıcı ve otoriter tutum ve aşırı hoşgörülü tutum.

Demokratik Tutum, olumlu bir tutum olarak nitelendirilmekte olup, çocukların bağımsızlıklarının desteklendiği, görüşlerine önem verildiği, aile bireylerinin birbiri ile sağlıklı iletişim kurduğu davranışlardır (114).

Baskıcı ve Otoriter Tutum, kuralların yalnızca ebeveynlerce belirlendiği, katı kurallara uyulmadığı takdirde çocukların cezalandırılması gibi davranışları içermektedir.

Aşırı Hoşgörülü Tutum, ebeveynlerin çocuklar karşı abartılı sevgi ve ilgi birlikte sınır konulmaması davranışları görülür (115).

“Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiş olan likert yapıdaki ölçeğin, her bir alt boyutuna ilişkin maddeler tanımlanmış olup, her alt boyuttan alınan yüksek puan o tutumun baskın olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları kapsamında, yapı geçerliğini istatistiksel olarak belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) kullanılmıştır. Ölçeğin öncelikle faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi .87, Bartlett küresellik testi de (p 0.01) anlamlı bulunmuştur. Buna göre, değişkenler arasında yüksek korelasyonların mevcut olduğu, veri setinin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. AFA için maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerleri için sınır değer 30 olarak belirlenmiş, faktör yük değeri 30’un altında olan 21 madde ölçekten çıkarılmıştır. AFA sonucunda, ölçeğin üç faktörlü olduğu sonucuna varılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen veriler ölçeğin geçerliğinin yüksek düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Ortaya çıkan faktörlere ait maddeler yeniden gözden geçirildikten sonra, faktör 1 Demokratik Tutum, faktör 2 Baskıcı ve Otoriter Tutum ve faktör 3 Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Demokratik Tutum alt boyuta 15 madde, Baskıcı ve Otoriter Tutum 12 madde ve Aşırı Hoşgörülü tutum alt boyutu 11 madde olmak üzere ölçeğin toplam 38 maddeden oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışması kapsamında ise ölçek, ilk uygulamadan dört hafta sonra 18 anne 16 baba olmak üzere 34 kişiye yeniden uygulanmış, Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı, test-tekrar test ve iki yarım test güvenirliğinden yararlanılmıştır. Ortaya çıkan bulgular incelendiğinde, ABTÖ ilk

ve son %27'lik grupların her üç boyutta da maddelerin ortalama puanları bakımından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuş ve ölçeğin güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır (13).

5.4.Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması sürecinde İstanbul Merkez ilçelere bağlı özel anaokulları ile görüşülmüş olup, öğretmen ve yöneticilerden destek alınmıştır. 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz döneminde hem fiziksel olarak hem de Google Form aracılığı ile annelerden veriler toplanmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında ilgili yaş grubunun annelerine “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği”, araştırmanın ikinci aşamasında ise “Anne-Baba Tutum Ölçeği” uygulanmıştır.

5.5.Verilerin Analizi

48-72 aylık çocukların annelerinin ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-medya aracılık roller arasındaki ilişki, elde edilen veriler doğrultusunda SPSS 20.0.0 programında analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında ön analizler yapılmış olup, öncelikle veri dağılımı incelenmiş, Kolmogorov Simirnov testi uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler için güvenilirlik ve tutarlılık düzeyinin ölçülmesi amacıyla Cronbach's Alpha analizi yapılmıştır. Literatürde yer alan boyut yapısı aynen kullanılmıştır. Ardından, kategorik demografik değişken gruplarının araştırma değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ise iki gruplu ve grup içi normal dağılımın olduğu değişkenlerde t-testiyle, ikiden fazla gruplu ve grup içi normal dağılımın olduğu değişkenlerde ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile test edilmiştir.

6. BULGULAR

48-72 aylık çocukların annelerinin ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-medya aracılık rolleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde, annelerden demografik bilgi formu, Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Anne-Baba Tutum Ölçeği aracılığı ile toplanmış olan verilerin, betimleyici analizleri ile çalışmanın amacına uygun olarak gerçekleştirilen ilişkisel analizler yer almaktadır.

6.1. Demografik Değişkenlerin Frekans Değerleri

Katılımcıların bireysel ve birlikte medya araç ve içeriklerine yönelik kullanım alışkanlıklarını içeren demografik değişken değerlerinden sayısal değerlerin ortalama ve standart sapmaları, aşağıdaki Tablo 6.1.1’de verilmiştir.

Tablo 6.1.1. Demografik Değişkenlerin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Demografik Değişkenler		Ortalama	Std. Sapma
Ebeveynlerin Bireysel Olarak	TV Kullanım Sıklığı	3,434	1,558
	Tablet Kullanım Sıklığı	1,524	1,050
	Bilgisayar Kullanım Sıklığı	2,444	1,863
	Akıllı Telefon Kullanım Sıklığı	4,884	1,316
	Diğer Sosyal Medya Araçları Kullanım Sıklığı	1,169	0,679
Çocuğun Bireysel Olarak	TV Kullanım Sıklığı	2,564	1,488
	Tablet Kullanım Sıklığı	2,122	1,474
	Bilgisayar Kullanım Sıklığı	1,106	0,584
	Akıllı Telefon Kullanım Sıklığı	2,128	1,408
	Diğer Sosyal Medya Araçları Kullanım Sıklığı	1,032	0,204
Çocuğun Aileyle Birlikte	TV Kullanım Sıklığı	2,665	1,360
	Tablet Kullanım Sıklığı	1,711	1,132
	Bilgisayar Kullanım Sıklığı	1,134	0,506
	Akıllı Telefon Kullanım Sıklığı	1,957	1,209
	Diğer Sosyal Medya Araçları Kullanım Sıklığı	1,005	0,073

Tablo 6.1.1’e bakıldığında ebeveynlerin bireysel olarak yoğunlukla akıllı telefon kullandıkları, çocukların ise daha çok TV sonrasında ise Tablet ve Telefon

kullandıkları görülmektedir. Çocuklar anneye beraber yine yoğun olarak TV kullandıkları görülmektedir.

Tablo 6.1.2. Demografik Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Değerleri

		Frekans	Yüzde (%)
	Erkek	107	56,6
Anne Baba Birlikteliği	Anne ve baba sağ ve birlikte	177	93,7
	Anne veya baba yok	12	6,3
En sık kullandığınız medya araçları nelerdir?	Televizyon	115	60,8
	Tablet	5	2,6
	Bilgisayar	22	11,6
	Akıllı Telefon	47	24,9
	Diğer	0	0
En çok tercih ettiğiniz medya içerikleri nelerdir?	Sosyal Medya	156	82,5
	Haber	19	10,1
	Dizi/Film	8	4,2
	Online Alışveriş	2	1,1
	Video İçerikleri	4	2,1
Çocuğunuz bireysel olarak medya araçları kullanabilir mi?	Evet	127	67,2
	Hayır	62	32,8
Çocuğunuzun (48-72 aylık) bireysel olarak en sık kullandığı medya araçları nelerdir?	Televizyon	85	45,0
	Tablet	47	24,9
	Akıllı Telefon	19	10,1
	Kullanmıyor	38	20,1
Çocuğunuzun (48-72 aylık) bireysel olarak en çok tercih ettiği medya içerikleri nelerdir?	Bilmiyorum	4	2,1
	Sosyal Medya	7	3,7
	Çizgi Film/Animasyon	131	69,3
	Oyun	5	2,6
	Eğitici Uygulamalar	6	3,2
	Tercih Etmiyor	36	19,0
Çocuğunuzla birlikte medya araçları kullanır mısınız?	Evet	158	83,6
	Hayır	31	16,4
Çocuğunuz (48-72 aylık) ile birlikte en sık kullandığınız medya araçları nelerdir?	Televizyon	120	63,5
	Tablet	27	14,3
	Bilgisayar	5	2,6
	Akıllı Telefon	19	10,1
Çocuğunuzla (48-72 aylık) birlikte en çok tercih ettiğiniz medya içerikleri nelerdir?	Sosyal Medya	5	2,6
	Çizgi Film/Animasyon	143	75,7
	Oyun	10	5,3
	Eğitici Uygulamalar	13	6,9
	Kullanmıyor	18	9,5

Tablo 6.1.2'ye bakıldığında kategorik değerlerin ise frekans değer ve yüzdeleri değerleri için, anne babaların %93,7'sinin sağ ve beraber olduğu görülmektedir. Ayrıca, anneler, medya aracı olarak çoğunlukla TV ve Akıllı telefon kullanılırken, medya içeriği olarak ise büyük çoğunluk sosyal medyayı kullanmaktadır. Çocukların yaklaşık %70'i bireysel olarak medya aracı kullanabilirken en çok tercih edilen medya

içeriği çizgi filmler olmuştur. Çocuğuyla birlikte medya aracı kullanan anneler %83 gibi bir oranla çoğunluktadır ve birlikte tercih edilen medya aracı büyük oranda TV medya içeriği ise çizgi filmler/animasyonlardır.

6.2.Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkileri

Araştırma değişkenleri olan Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörleri ile Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerindeki ilişki, değişkenler normal dağıldığından Pearson korelasyon katsayısı ile ölçülmüştür. Analiz sonuçları aşağıdaki Tablo 6.2.1'deki gibidir.

Tablo 6.2.1. Demografik Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkileri

	Korelasyon Katsayısı	EÇMAÖ	Demokratik Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum	Hoşgörülü Tutum	Cronbach's Alpha
EÇMAÖ	r	1	,481**	0,140	-0,051	0,925
Demokratik Tutum	r		1	0,033	-,154*	0,822
Baskıcı ve Otoriter Tutum	r^			1	,168*	0,762
Hoşgörülü Tutum	r				1	0,755

* Korelasyon 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

^ Spearman Rho Korelasyon Katsayısı

Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerindeki ilişki ile Demokratik tutum arasında pozitif ve orta düzeyde ($r=0,481$), Demokratik Tutum ve Hoşgörülü Tutum arasında negatif ve zayıf düzeyde ($r=-0,154$), Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Hoşgörülü Tutum arasında ise pozitif ve zayıf düzeyde ($r=0,168$) bir ilişki vardır. Bu durumda EÇMAÖ arttıkça demokratik tutumun da önemli düzeyde arttığı söylenebilir. Demokratik Tutum ile Baskıcı ve Otoriter Tutum ve Hoşgörülü Tutum arasındaki beklenmeyen ilişkinin ise zayıf bir ilişki olduğundan tesadüfen ortaya çıktığı söylenebilir.

6.3.Demografik Değişkenler ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde katılımcıların annelerin Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerindeki ilişki ile demografik değişkenlerin anlamlı bir ilişkisi olup olmadığı incelenmiştir. Demografik değişkenlerden kategorik olmayan

değişkenlerin araştırma değişkenleri ile ilişkilerinde değişkenlerin normal dağıldığı durumlarda Pearson Korelasyon Katsayısı, normal dağılım olmadığı durumlarda ise Spearman Rho Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Kategorik demografik değişken gruplarının araştırma değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı ise iki gruplu ve grup içi normal dağılımın olduğu değişkenlerde t-testiyle, ikiden fazla gruplu ve grup içi normal dağılımın olduğu değişkenlerde ise ANOVA (F) testiyle test edilmiştir. Grup içi normal dağılımın sağlanmadığı durumlarda ise sırasıyla Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Normal dağılımı ve grup içi normal dağılım basıklık ve çarpıklık değerleriyle ölçülmüştür. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olması durumunda normal dağılım sağlandığı söylenebilir (George & Mallery, 2010). Normal dağılım ve grup içi normal dağılım değerleri için ölçülen çarpıklık ve basıklık değerleri ilgili tablolarda verilmiştir.

6.4. Anne Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu anne doğum tarihi değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.4.1'de görülebilir.

Tablo 6.4.1. Anne Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Anne Doğum Tarihi	İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)		
	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	
EÇMA Roller	1990-2000	63	161,143	23,479	1,218	0,298
	1979-1989	116	164,534	27,447		
	1968-1978	9	175,222	29,098		
Demokratik Tutum	1990-2000	62	67,774	4,924	0,571	0,566
	1979-1989	116	67,931	5,588		
	1968-1978	9	69,778	3,232		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	1990-2000	62	38,387	6,053	0,579	0,561
	1979-1989	116	39,293	6,027		
	1968-1978	9	37,889	7,639		
Hoşgörülü Tutum	1990-2000	63	27,175	5,195	0,211	0,810
	1979-1989	116	26,897	5,957		
	1968-1978	9	25,889	5,326		

p < 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde anne doğum tarihi değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre

anlamli olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda anne doğum tarihine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.5.Baba Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu baba doğum tarihi değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamli olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.5.1’de görülebilir.

Tablo 6.5.1. Baba Doğum Tarihi ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Baba Doğum Tarihi		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Rollerini	1990-2000	30	166,300	21,878	0,205	0,815
	1979-1989	126	163,817	26,952		
	1968-1978	32	162,031	27,997		
Demokratik Tutum	1990-2000	30	68,567	5,418	0,228	0,796
	1979-1989	125	67,856	5,138		
	1968-1978	32	67,844	5,815		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	1990-2000	30	37,067	6,080	1,679	0,189
	1979-1989	125	39,248	6,054		
	1968-1978	32	39,406	6,174		
Hoşgörülü Tutum	1990-2000	30	25,633	5,346	0,962	0,384
	1979-1989	126	27,159	5,779		
	1968-1978	32	27,313	5,474		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlidir.

Analiz sonuçları incelendiğinde baba doğum tarihi değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamli olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda baba doğum tarihine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.6.Çocuk Sahipliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu çocuk sahipliği değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamli

olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.6.1’de görülebilir.

Tablo 6.6.1. Çocuk Sahipliği ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Çocuk Sahipliği	İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)		
	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	
EÇMA Rollerini	1	87	164,448	27,645	0,117	0,889
	2	79	164,013	24,883		
	3 ve üzeri	22	161,409	26,802		
Demokratik Tutum	1	86	68,116	5,134	0,224	0,799
	2	79	68,000	5,323		
	3 ve üzeri	22	67,273	5,865		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	1	86	38,907	6,572	1,472	0,232
	2	79	38,392	5,799		
	3 ve üzeri	22	40,909	4,975		
Hoşgörülü Tutum	1	87	27,724	5,886	1,972	0,142
	2	79	26,000	5,301		
	3 ve üzeri	22	27,227	5,765		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde çocuk sahipliği değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda çocuk sahipliğine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.7. Çocuğun Cinsiyeti ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Çocuğun cinsiyeti için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.7.1’de görülebilir.

Tablo 6.7.1. Çocuğun Cinsiyeti ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Son Çocuğun Cinsiyeti	İstatistik Değerler			T-test		
	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p	
EÇMA Rollerini	Kız	82	162,049	24,660	-0,853	0,395
	Erkek	106	165,349	27,517		
Demokratik Tutum	Kız	82	67,780	4,810	-0,428	0,669
	Erkek	105	68,114	5,639		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Kız	82	38,805	5,621	-0,238	0,812
	Erkek	105	39,019	6,476		
Hoşgörülü Tutum	Kız	82	27,524	5,460	1,243	0,215
	Erkek	106	26,491	5,799		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde son çocuğun cinsiyeti değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda çocuğun cinsiyetine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.8. Anne Baba Birlikteliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Anne Baba Birlikteliği değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.8.1'de görülmektedir.

Tablo 6.8.1. Anne Baba Birlikteliği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Anne Baba Birlikteliği		İstatistik Değerler			T-test	
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Rollerini	Anne ve Baba Sağ ve Birlikte	176	163,540	25,773	-0,738	0,462
	Anne veya Baba Yok	12	169,333	33,907		
Demokratik Tutum	Anne ve Baba Sağ ve Birlikte	175	67,920	5,293	-0,473	0,637
	Anne veya Baba Yok	12	68,667	5,263		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Anne ve Baba Sağ ve Birlikte	175	38,880	6,138	-0,385	0,700
	Anne veya Baba Yok	12	39,583	5,744		
Hoşgörülü Tutum	Anne ve Baba Sağ ve Birlikte	176	26,835	5,639	-0,985	0,326
	Anne veya Baba Yok	12	28,500	6,023		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Anne Baba Birlikteliği değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda Anne Baba Birlikteliğine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.9. Anne Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Anne Eğitim Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı

olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.9.1’de görülmektedir.

Tablo 6.9.1. Anne Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Anne Eğitim Durumu		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Roller	İlkokul	17	154,529	32,004	3,232	0,024
	Lise	63	158,032	26,752		
	Üniversite	99	168,404	24,929		
	Lisansüstü	9	173,333	11,906		
Demokratik Tutum	İlkokul	17	65,118	7,236	2,115	0,100
	Lise	63	68,063	4,628		
	Üniversite	98	68,490	5,211		
	Lisansüstü	9	67,000	5,148		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlkokul	17	41,353	6,422	3,251	0,023
	Lise	63	40,206	6,768		
	Üniversite	98	37,704	5,447		
	Lisansüstü	9	38,667	4,924		
Hoşgörülü Tutum	İlkokul	17	26,647	6,314	0,378	0,769
	Lise	63	27,476	6,594		
	Üniversite	99	26,586	4,949		
	Lisansüstü	9	27,667	5,292		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Anne Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Roller ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir.

Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı incelendiğinde Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Roller değişkeni için Lisansüstü grubu ile ilkokul grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca ilkokul grubundan lisansüstü grubuna doğru bir trend olduğu da grup ortalamalarından görülebilir. Bu durumda annelerin eğitim durumları ilkokuldan lisansüstüne doğru arttıkça Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin de arttığı söylenebilir.

Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma bakıldığında ise baskıcı ve otoriter tutumun ilkokul mezunu annelerde daha yüksek olduğu, lise ve üniversite mezunu annelerde ise baskıcı ve otoriter tutumun azaldığı

görülmektedir. Bu durumda annelerin eğitim durumu arttıkça baskıcı ve otoriter tutumun azalma eğilime geçtiği söylenebilir.

6.10. Baba Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Baba Eğitim Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.10.1’de görülmektedir.

Tablo 6.10.1. Baba Eğitim Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Baba Eğitim Durumu		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Roller	İlkokul	25	157,640	25,505	0,932	0,426
	Lise	69	162,754	28,518		
	Üniversite	81	167,099	25,712		
	Lisansüstü	13	162,231	17,147		
Demokratik Tutum	İlkokul	25	66,360	5,957	0,956	0,415
	Lise	68	68,015	5,045		
	Üniversite	81	68,395	5,428		
	Lisansüstü	13	68,154	3,997		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	İlkokul	25	42,280	5,601	4,612	0,004
	Lise	68	39,559	6,593		
	Üniversite	81	37,469	5,570		
	Lisansüstü	13	38,231	4,902		
Hoşgörülü Tutum	İlkokul	25	27,480	5,402	0,286	0,836
	Lise	69	27,232	6,408		
	Üniversite	81	26,654	5,282		
	Lisansüstü	13	26,154	4,488		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Baba Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir.

Farklılığın hangi gruplardan kaynakladığı incelendiğinde Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutumda Lisansüstü grubu ile ilkokul grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca ilkokul grubundan lisansüstü grubuna doğru bir trend olduğu da grup ortalamalarından

görülebilmektedir. Bu durumda Babaların eğitim durumları ilkokuldan lisansüstüne doğru arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun azaldığı söylenebilir.

6.11. Anne Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Anne Çalışma Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki tablo 6.11.1’de görülmektedir.

Tablo 6.11.1. Anne Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Anne Çalışma Durumu		İstatistik Değerler			T-test	
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Roller	Çalışıyor	110	167,109	28,862	1,997	0,047
	Çalışmıyor	78	159,397	21,549		
Demokratik Tutum	Çalışıyor	110	68,373	5,499	1,255	0,211
	Çalışmıyor	77	67,390	4,929		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Çalışıyor	110	38,636	6,086	-0,773	0,441
	Çalışmıyor	77	39,338	6,138		
Hoşgörülü Tutum	Çalışıyor	110	27,164	6,152	0,638	0,524
	Çalışmıyor	78	26,628	4,910		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Anne Çalışma Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Anne Çalışma Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine puan ortalamalarına bakıldığında çalışan annelerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

6.12. Baba Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Baba Çalışma Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı

olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki tablo 6.12.1’de görülmektedir.

Tablo 6.12.1. Baba Çalışma Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Baba Çalışma Durumu	İstatistik Değerler			T-test	
	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Roller	Çalışıyor	181	163,326	26,355	-1,638 0,103
	Çalışmıyor	6	181,167	21,867	
Demokratik Tutum	Çalışıyor	180	68,056	5,135	1,789 0,075
	Çalışmıyor	6	64,167	8,110	
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Çalışıyor	180	38,839	6,128	-1,181 0,239
	Çalışmıyor	6	41,833	5,382	
Hoşgörülü Tutum	Çalışıyor	181	26,884	5,620	-0,756 0,451
	Çalışmıyor	6	28,667	7,633	

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Baba Çalışma Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Baba Çalışma Durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.13. Gelir Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Gelir Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki tablo 6.13.1’de görülmektedir.

Tablo 6.13.1. Gelir Durumu ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Gelir Durumu		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Roller	Kötü	5	162,800	28,385	0,192	0,902
	Orta	84	163,952	25,072		
	İyi	89	163,258	26,895		
	Çok iyi	10	169,900	33,013		
Demokratik Tutum	Kötü	5	65,200	8,408	0,976	0,405
	Orta	84	68,036	4,503		
	İyi	88	67,830	5,792		
	Çok iyi	10	70,000	4,944		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Kötü	5	35,400	6,309	0,582	0,628
	Orta	84	39,012	6,291		
	İyi	88	38,989	5,873		
	Çok iyi	10	39,400	6,769		
Hoşgörülü Tutum	Kötü	5	30,400	3,847	0,808	0,491
	Orta	84	26,940	6,130		
	İyi	89	26,899	5,225		
	Çok iyi	10	25,600	6,114		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Gelir Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda gelir durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.14. Medya Okur-yazarlığı Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Medya Okur-yazarlığı Durumu değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.14.1'de görülmektedir.

Tablo 6.14.1. Medya Okur-yazarlığı Durumu ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Medya Okur-yazarlığı Durumu		İstatistik Değerler			T-test	
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Roller	Evet	11	182,909	24,825	2,505	0,013
	Hayır	177	162,729	25,990		
Demokratik Tutum	Evet	10	70,800	2,898	1,753	0,081
	Hayır	177	67,808	5,344		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Evet	10	38,400	4,926	-0,279	0,780
	Hayır	177	38,955	6,171		
Hoşgörülü Tutum	Evet	11	27,000	4,604	0,035	0,972
	Hayır	177	26,938	5,732		

p < 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Medya Okur-yazarlığı Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı (p<0,05) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı (p>0,05) görülmektedir. Medya Okur-yazarlığı Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine puan ortalamalarına bakıldığında medya okur-yazarlığı eğitimi alanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda medya okur-yazarlığı olan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin medya okur-yazarlığı olmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

6.15. Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Kullanılan Medya Araçları değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.15.1’de görülmektedir.

Tablo 6.15.1. Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Kullanılan Medya Araçları	İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)		
	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	
EÇMA Roller	Televizyon	115	160,217	25,098	2,023	0,112
	Tablet	5	173,800	10,545		
	Bilgisayar	22	169,227	38,009		
	Akıllı Telefon	46	169,522	22,384		
Demokratik Tutum	Televizyon	115	67,357	5,527	2,980	0,053
	Tablet	5	73,400	2,074		
	Bilgisayar	22	69,455	4,068		
	Akıllı Telefon	45	68,200	4,994		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Televizyon	115	39,078	5,860	1,184	0,317
	Tablet	5	35,600	4,278		
	Bilgisayar	22	37,409	5,721		
	Akıllı Telefon	45	39,644	6,935		
Hoşgörülü Tutum	Televizyon	115	26,652	5,318	1,627	0,185
	Tablet	5	30,400	4,037		
	Bilgisayar	22	25,591	4,553		
	Akıllı Telefon	46	27,935	6,855		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Kullanılan Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Kullanılan Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.16. En Sık Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Katılımcı annelerin en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini arasında anlamlı bir ilişkisi olup olmadığı test edilmiştir. Katılımcı annelerin en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerine göre ölçülecektir. Bu değerlerin -1,5 ile +1,5 arasında olması durumunda, değişkenler normal dağıldığından parametrik test olan pearson korelasyon katsayısı kullanılabilir. Değişkenler normal dağılmıyorsa Spearman Rho Korelasyon Katsayısı kullanılmalıdır (116). Katılımcı annelerin en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları

ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini arasındaki ilişkiyi ölçen korelasyon değerleri ile basıklık ve çarpıklık değerleri aşağıdaki Tablo 6.16.1’de verilmiştir.

Tablo 6.16.1. En Sık Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

	Korelasyon Katsayısı	EÇMAÖ	Demokratik Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum	Hoşgörülü Tutum
TV	r	-,190**	-0,098	0,023	-0,091
Tablet	r [^]	0,184*	,193*	0,039	,154*
Bilgisayar	r	0,109	0,058	-,207**	-0,003
Akıllı Telefon	r	-0,040	0,009	-0,050	-,213**
Diğer	r [^]	-0,012	-0,010	0,003	0,098

* Korelasyon 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

[^] Spearman Rho Korelasyon Katsayısı

En sık kullandıkları medya araçları değişkenlerinden TV, Bilgisayar ve Akıllı Telefon değişkenlerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu görülmektedir. Bu durumda bu değişkenlerin normal dağıldığı söylenebilir. Tablet ve Diğer değişkenlerin ise normal dağılmadığı görülmektedir.

En sık kullanılan medya araçları değişkenlerinden Tablet değişkeninin Demokratik Tutum ile, Bilgisayar değişkeninin Baskıcı ve Otoriter Tutum ile ve Tablet ve Akıllı Telefon değişkenlerinin Hoşgörülü Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$). Tablet değişkeni ile Demokratik Tutum arasında ise anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,193$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça Demokratik Tutumun da arttığı söylenebilir. Bilgisayar değişkeni ile Baskıcı ve Otoriter Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,207$) bir ilişki vardır. Bu durumda Bilgisayar kullanımı arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun azaldığı söylenebilir. Tablet değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,154$) bir ilişki ancak Akıllı Telefon değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,213$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça Hoşgörülü Tutumun da arttığı ancak Bilgisayar

kullanımı arttıkça Hoşgörülü Tutumun azaldığı söylenebilir. Bu ilişkilerin zayıf olduğu unutulmamalıdır.

En sık kullanılan medya araçları değişkenlerinden TV ve Tablet değişkenlerinin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMA Rollerine göre anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$). TV değişkeni ile EÇMA Rollerine göre anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,190$) bir ilişki vardır. Bu durumda TV kullanımı arttıkça EÇMA Rollerinin azaldığı söylenebilir. Tablet değişkeni ile EÇMA Rollerine göre anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,184$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça EÇMA Rollerinin de arttığı söylenebilir. Ancak bu ilişkiler zayıf ilişkilere sahiptir.

6.17. En Çok Kullanılan Medya İçeriği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu En Çok Kullanılan Medya İçeriği değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki tablo 6.17.1’de görülmektedir.

Tablo 6.17.1. En Çok Kullanılan Medya İçeriği ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

En Çok Kullanılan Medya İçeriği		İstatistik Değerler			T-test	
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Rollerine göre	Sosyal Medya	156	163,885	23,954	-0,029	0,977
	Diğer	32	164,031	36,068		
Demokratik Tutum	Sosyal Medya	155	68,123	5,052	0,881	0,379
	Diğer	32	67,219	6,308		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Sosyal Medya	155	38,510	6,053	-2,067	0,040
	Diğer	32	40,938	6,021		
Hoşgörülü Tutum	Sosyal Medya	156	26,756	5,414	-0,990	0,324
	Diğer	32	27,844	6,769		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde En Çok Kullanılan Medya İçeriği değişkeninin değişken gruplarının Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak diğer değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. En Çok Kullanılan Medya İçeriği gruplarının Baskıcı ve Otoriter Tutum puan ortalamalarına bakıldığında sosyal medya kullanan annelerin puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda En Çok

Kullanılan Medya İçeriği olarak sosyal medya kullanan annelerin Baskıcı ve Otoriter Tutumları En Çok Kullanılan Medya İçeriği diğer olan annelere göre daha düşüktür.

6.18. Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.18.1’de görülmektedir.

Tablo 6.18.1. Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması		İstatistik Değerler			T-test	
		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Roller	Evet	126	162,556	25,518	-1,007	0,315
	Hayır	62	166,661	27,807		
Demokratik Tutum	Evet	125	67,696	5,322	-1,000	0,319
	Hayır	62	68,516	5,194		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Evet	125	39,272	5,938	1,105	0,271
	Hayır	62	38,226	6,408		
Hoşgörülü Tutum	Evet	126	26,937	5,624	-0,017	0,986
	Hayır	62	26,952	5,784		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması değişkeninin değişken gruplarının hiçbir değişkene göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanıp kullanamaması durumları için EÇMA Roller ve Ebeveyn Tutumları farklılaşmamaktadır.

6.19. Çocuğun Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Çocuğun Kullandığı Medya Araçları değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.19.1’de görülebilir.

Tablo 6.19.1. Çocuğun Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Çocuğun Kullandığı Medya Araçları	İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)		
	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p	
EÇMA Roller	Televizyon	85	165,188	22,337	0,150	0,930
	Tablet	46	163,500	25,991		
	Akıllı Telefon	19	161,368	38,559		
	Kullanmıyor	38	162,816	28,417		
Demokratik Tutum	Televizyon	84	67,690	4,827	1,117	0,343
	Tablet	46	68,935	5,314		
	Akıllı Telefon	19	66,474	6,213		
	Kullanmıyor	38	68,158	5,678		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Televizyon	84	39,190	6,081	1,911	0,129
	Tablet	46	38,870	6,050		
	Akıllı Telefon	19	41,211	6,696		
	Kullanmıyor	38	37,263	5,670		
Hoşgörülü Tutum	Televizyon	85	26,541	5,020	2,209	0,089
	Tablet	46	26,109	5,313		
	Akıllı Telefon	19	29,789	7,598		
	Kullanmıyor	38	27,421	6,061		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Çocuğun Kullandığı Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Kullandığı Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.20. Çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Katılımcı annelerin çocuklarının en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmiştir. Katılımcı annelerin en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini arasındaki ilişkiyi ölçen korelasyon değerleri ile basıklık ve çarpıklık değerleri aşağıdaki Tablo 6.20.1’de verilmiştir.

Tablo 6.20.1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri Üzerinden Normal Dağılım

	Korelasyon Katsayısı	EÇMAÖ	Demokratik Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum	Hoşgörülü Tutum
TV	r	-0,085	-0,067	0,058	0,001
Tablet	r	0,014	0,043	0,100	0,097
Bilgisayar	r [^]	-0,037	-0,050	0,101	,145*
Akıllı Telefon	r	-,182*	-,277**	,149*	0,069
Diğer	r [^]	-0,033	-0,011	-0,059	0,012

* Korelasyon 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

[^] Spearman Rho Korelasyon Katsayısı

Çocukların en sık kullandıkları medya araçları değişkenlerinden TV, Tablet ve Akıllı Telefon değişkenlerinin basıklık ve çarpıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olduğu görülmektedir. Bu durumda bu değişkenlerin normal dağıldığı söylenebilir. Bilgisayar ve Diğer değişkenlerin ise normal dağılmadığı görülmektedir.

Çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları değişkenlerinden Bilgisayar değişkeninin Hoşgörülü Tutum ile Akıllı Telefon değişkeninin ise EÇMAÖ, Demokratik Tutum ve Baskıcı ve Otoriter Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMAÖ ve Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$).

Bilgisayar değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r=0,145$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Bilgisayar kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının da arttığı söylenebilir.

Akıllı Telefon değişkeni ile EÇMA Roller arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r=-0,182$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin EÇMA Rollerinin azaldığı söylenebilir. Akıllı Telefon değişkeni ile Demokratik Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r=-0,277$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının azaldığı söylenebilir. Akıllı Telefon değişkeni ile Baskıcı ve Otoriter Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r=0,149$) bir ilişki vardır. Bu durumda

çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun da arttığı söylenebilir.

6.21. Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İki gruplu Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.21.1’de görülmektedir.

Tablo 6.21.1. Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı		N	İstatistik Değerler		T-test	
			Ortalama	Std. Sapma	t	p
EÇMA Roller	Evet	15	164,586	23,203	0,793	0,429
	Hayır	7				
Demokratik Tutum	Evet	15	68,032	5,087	0,372	0,711
	Hayır	6				
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Evet	15	38,808	6,131	-	0,556
	Hayır	6				
Hoşgörülü Tutum	Evet	15	26,917	5,548	-	0,895
	Hayır	7				

p < 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı (p>0,05) görülmektedir. Bu durumda çocuğun medya araçlarını anneyle beraber kullanıp kullanmama durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.22. Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.22.1’de görülmektedir.

Tablo 6.22.1. Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Roller	Sosyal Medya	5	157,000	22,338	1,558	0,187
	Çizgi Film/Animasyon	142	163,908	24,641		
	Oyun	10	165,300	14,576		
	Eğitici Uygulamalar	13	177,923	21,364		
	Kullanmıyor	18	154,944	42,015		
Demokratik Tutum	Sosyal Medya	5	68,600	4,099	1,222	0,303
	Çizgi Film/Animasyon	142	67,901	5,092		
	Oyun	10	67,600	4,033		
	Eğitici Uygulamalar	12	70,833	4,303		
	Kullanmıyor	18	66,611	7,578		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Sosyal Medya	5	37,400	6,025	1,118	0,350
	Çizgi Film/Animasyon	142	39,225	6,300		
	Oyun	10	35,500	5,148		
	Eğitici Uygulamalar	12	40,000	5,878		
	Kullanmıyor	18	38,167	4,829		
Hoşgörülü Tutum	Sosyal Medya	5	24,200	4,550	0,887	0,473
	Çizgi Film/Animasyon	142	27,106	5,777		
	Oyun	10	29,000	2,309		
	Eğitici Uygulamalar	13	25,769	5,495		
	Kullanmıyor	18	26,111	6,333		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda annelerin çocuklarla birlikte izlemeyi tercih ettikleri medya içerikleri göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.23. Birlikte Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Birlikte Kullanılan Medya Araçları değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık

Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.23.1’de görülmektedir.

Tablo 6.23.1. Birlikte Kullanılan Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Birlikte Kullanılan Medya Araçları		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Roller	Televizyon	119	164,134	23,141	1,022	0,384
	Tablet	27	163,556	25,008		
	Bilgisayar	5	177,800	17,740		
	Akıllı Telefon	19	171,632	29,837		
Demokratik Tutum	Televizyon	119	68,303	4,867	0,224	0,880
	Tablet	26	68,154	5,924		
	Bilgisayar	5	67,400	6,580		
	Akıllı Telefon	19	67,368	4,549		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Televizyon	119	39,101	6,506	1,000	0,394
	Tablet	26	37,615	5,068		
	Bilgisayar	5	38,600	8,081		
	Akıllı Telefon	19	40,842	5,124		
Hoşgörülü Tutum	Televizyon	119	27,092	5,773	0,560	0,642
	Tablet	27	26,556	6,129		
	Bilgisayar	5	29,600	3,050		
	Akıllı Telefon	19	26,158	4,362		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Birlikte Kullanılan Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda annelerin çocuklarıyla birlikte kullandıkları medya araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

6.24. Çocuğun Anneyle Beraber En Sık Kullandığı Medya Araçları ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

Katılımcı annelerin çocuklarıyla beraber en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini arasında anlamlı bir ilişkisi olup olmadığı test edilmiştir. Katılımcı annelerin çocuklarıyla beraber en sık kullandıkları medya araçları ile Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya

Aracılık Rollerini arasındaki ilişkiyi ölçen korelasyon değerleri aşağıdaki Tablo 6.24.1’de görölmektedir.

Tablo 6.24.1. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri Üzerinden Normal Dağılım

	Korelasyon Katsayısı	EÇMAÖ	Demokratik Tutum	Baskıcı ve Otoriter Tutum	Hoşgörölü Tutum
TV	r	-0,102	-0,026	0,051	0,022
Tablet	r	0,101	0,009	0,063	,155*
Bilgisayar	r [^]	0,009	-0,046	-0,010	0,111
Akıllı Telefon	r	-0,115	-,194**	0,141	0,121
Diğer	r [^]	-0,045	0,056	-0,023	0,027

* Korelasyon 0,05 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

** Korelasyon 0,01 düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

^ Spearman Rho Korelasyon Katsayısı

Çocukların en sık kullandıkları medya araçları değişkenlerinden TV, Tablet ve Akıllı Telefon değişkenlerinin basıklık ve çarpıklık değerleri -1,5 ile +1,5 arasındadır. Bu durumda bu değişkenlerin normal dağıldığı söylenebilir. Bilgisayar ve Diğer değişkenler ise normal dağılmadığı görölmüştür.

Çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları değişkenlerinden Tablet değişkeninin Hoşgörölü Tutum ile Akıllı Telefon değişkeninin ise Demokratik Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görölmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMAÖ ve Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$).

Tablet değişkeni ile Hoşgörölü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,155$) bir ilişki vardır. Bu durumda annelerin çocuklarla beraber Tablet kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının da arttığı söylenebilir.

Akıllı Telefon değişkeni ile Demokratik Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,194$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının azaldığı söylenebilir.

6.25. Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişki

İkiden fazla gruplu Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeni için değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya

Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmiştir. Test sonuçları aşağıdaki Tablo 6.25.1’de görülmektedir.

Tablo 6.25.1. Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri ve Araştırma Değişkenleri İlişkisi

Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri		İstatistik Değerler			ANOVA (F Test)	
		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
EÇMA Rollerini	Televizyon	119	164,134	23,141	1,022	0,384
	Tablet	27	163,556	25,008		
	Bilgisayar	5	177,800	17,740		
	Akıllı Telefon	19	171,632	29,837		
Demokratik Tutum	Televizyon	119	68,303	4,867	0,224	0,880
	Tablet	26	68,154	5,924		
	Bilgisayar	5	67,400	6,580		
	Akıllı Telefon	19	67,368	4,549		
Baskıcı ve Otoriter Tutum	Televizyon	119	39,101	6,506	1,000	0,394
	Tablet	26	37,615	5,068		
	Bilgisayar	5	38,600	8,081		
	Akıllı Telefon	19	40,842	5,124		
Hoşgörülü Tutum	Televizyon	119	27,092	5,773	0,560	0,642
	Tablet	27	26,556	6,129		
	Bilgisayar	5	29,600	3,050		
	Akıllı Telefon	19	26,158	4,362		

$p < 0,05$ düzeyinde (çift kuyruk) anlamlıdır.

Analiz sonuçları incelendiğinde Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Kullandığı Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

7. TARTIŞMA

7.1.Araştırma Değişkenlerinin Kendi Aralarındaki İlişkilerine Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre Ebeveyn-Medya Aracılık Rollerini ile Ebeveyn Tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre; Ebeveyn-Medya aracılığı değerlendirme puanına göre aracılık rollerinin niteliği arttıkça Demokratik Tutum da artış göstermektedir ($r=0,481$). Otoriter Tutum ve Hoşgörülü Tutum ile Ebeveyn-Medya Aracılık Rollerini arasındaki ilişkiye yönelik bulgular ($r=0,168$ ve $r=0,154$) zayıf düzeyde olduğu için tartışmaya dahil edilmemiştir.

Demokratik tutuma sahip olan ebeveynler, kararları çocukları ile birlikte alan, çocuklarına saygı duyan, aile içerisinde çocuğa söz hakkı tanıyan tutum ve davranışlar sergilemektedir (117). Uykan ve Akkaynak'ın (118) araştırmasına göre lisans ve lisansüstü mezunu annelerin çocuk yetiştirme tutumu olarak demokratik ve koruyucu tutumunu benimsedikleri ortaya konmaktadır. Ayrıca, Vural-Şenel (119) de çalışmasında, aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici gibi değerlendirme puanı yüksek olan ebeveyn-medya aracılık rollerine sahiplik durumunun, ebeveynin eğitim seviyesi ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ebeveyn medya aracılık rolü ile ebeveyn tutumu arasında annelerin eğitim seviyelerine bağlı bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Bununla birlikte, Yıldırım, (120) annelerin medya aracılık rollerini ile bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, annelerin farkındalık düzeyleri arttıkça medya aracılık rollerinin benzer nitelik göstermekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Annelerin bilinçli ruhsal farkındalık durumlarının etkilerinin ailede yansımaları olduğu gibi ebeveyn-çocuk ilişkisinde de kendisini göstermektedir. Buna bağlı olarak annelerin, modern dünyada çocukların hayatında önemli bir yere sahip olan medya araç ve içeriklerine ulaşım ve tüketimine ilişkin tutum ve yaklaşımları da bilinçli farkındalık düzeyleri ile yakından ilişkili olmaktadır. Bu bağlamda, annelerin hayata bakış açısının gerek aile içi ilişkiler konusunda, gerek çocuk yetiştirme tutumları

konusunda ve gerekse çocukları ile olan medya aracılık süreçleri aşamasında oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, bilinçli farkındalık düzeyinin desteklenerek artırabilmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi zaman içerisinde annelerin gelişim süreçlerine bağlı olarak çocuklarına sergiledikleri tutum ve davranışların niteliği de artabilmektedir. Bu nedenle, annelerin çocukları ile olan farklı türlerdeki ilişkilerinin niteliğini yalnızca annelerin kişilik gibi bireysel farklılıklarına bağlı olduğunu söylemek eksik bir yaklaşım olacaktır.

7.2.Demografik Değişkenler Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmamızda, demografik değişkenlere ait bilgilerden annenin doğum tarihi, babanın doğum tarihi, ailenin kaç çocuğu olan olduğu, çocuğun cinsiyeti, anne-baba birlikteliği, babanın çalışma durumu ve ailenin algılanan gelir durumu bilgileri ile araştırma değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla birlikte, aile içi medya araç ve içerik tüketim alışkanlıklarına yönelik araştırılan bilgilerden çocuğun bireysel olarak medya aracı kullanma durumu, çocukla beraber medya aracı kullanma durumu ve çocukla beraber tercih edilen medya içeriklerine ilişkin anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu nedenle tartışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca, annelerin en çok kullandığı medya içerikleri, annelerin en sık kullandıkları medya araçları, çocuğun en sık kullandığı medya araçları ve çocuğun anne ile birlikte en sık kullandığı medya araçları ile araştırma değişkenleri arasında anlamlı ancak zayıf bir ilişki bulunmuş olup, tartışmaya dahil edilmemiştir.

Bu bulguların ortaya çıkmasındaki en önemli sebeplerden biri olarak örneklem grubunun benzer bir yapıya sahip oluşu düşünülmektedir. Annelerin çoğu aynı yaş grubuna dahil olup, benzer eğitim seviyelerine, sosyo-ekonomik yapıya, çocuk sayısına ve aile yapılarına sahiptir. Benzer yaşantılara ve özelliklere sahip olan, çoğu lisans mezunu ve çoğunluğu Y kuşağından oluşan annelerden elde edilen veriler benzer sonuçlar oraya koymaktadır. Özellikle, annelerin bireysel medya kullanım alışkanlıkları da göz önünde bulundurulduğunda, popüler kültürün yoğun bir şekilde domine ettiği medya dünyasında, benzer ilgi alanlarına yönelmeleri de kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu nedenle benzer bir çalışmanın farklı örneklem grupları ile de yürütülerek sonuçların karşılaştırılması alana oldukça fayda sağlayacaktır.

7.3. Anne Eğitim Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Araştırmamızın bulgularına göre, Anne Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Roller ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$), ancak Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma bakıldığında ise baskıcı ve otoriter tutumun ilköğretim mezunu annelerde daha yüksek olduğu, lise ve üniversite mezunu annelerde ise baskıcı ve otoriter tutumun azaldığı görülmektedir. Bu durumda annelerin eğitim durumu arttıkça baskıcı ve otoriter tutumun azalma, demokratik ve hoşgörülü tutumun ise artma eğilimi gösterdiği görülmektedir. Buna göre annenin eğitim seviyesi ile ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişki olup, annenin eğitim seviyesi arttıkça çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarında da pozitif yönlü bir değişim oluşmaktadır. Benzer şekilde, Özyürek ve Şahin'in (121) ortaya koyduğu araştırmada, üniversite mezunu annelerin demokratik tutum sahibi olma oranının lise ve ilköğretim mezunlarına göre daha yüksek olduğu, aşırı koruyucu veya sert/katı disiplin tutum sahibi olma oranının ise daha düşük olduğu ortaya konmaktadır.

Annelerin eğitim seviyelerine bağlı olarak düşünce yapılarında, bakış açılarında, bilinç düzeylerinde yaşanacak gelişme, elbette yaşam alışkanlıklarına yansıdığı gibi aile içi ilişkilerinde ve çocuk yetiştirme tutumlarında da kendisini gösterecektir. Eğitimin hedef çıktıları arasında da yer alan bilinç düzeyindeki bu olumlu gelişim süreci, eğitim seviyesi yükseldikçe daha görünür hale gelmektedir. Araştırmamızın bulgularına bakıldığında annelerin eğitim seviyesinin etkisi diğer değişkenlere oranla son derece belirgindir. Aynı zamanda, alan yazında pek çok araştırma ile paralel bir yapıya sahip olan bu bulgu, annelerin eğitim yolu ile kazandıkları düşünce ve bilinç gelişiminin yalnızca akademik veya iş yaşamında değil,

sosyal yaşamda da pratiğe dökülerek toplumsal gelişimin bir parçasını oluşturduğunu göstermektedir.

Ayrıca, araştırmamızın bulguları göstermektedir ki; Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini değişkeni için lisansüstü grubu ile ilköğretim grubu arasında anlamlı bir farklılık yer almaktadır. İlkokul grubundan lisansüstü grubuna doğru bir trend olduğu da grup ortalamalarından görülmektedir. Bu durumda annelerin eğitim durumları ilköğretimden lisansüstüne doğru arttıkça Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin de arttığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Vural-Şenel'in (119) araştırması göstermektedir ki çocuğun gelişim özelliklerini göz önünde bulundurarak, çocuğun maruz kaldığı medya içeriklerini düzenlemesi, çocuğun bilinçlendirilerek desteklenmesi davranışlarını içeren aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici ebeveyn-medya aracılık rolleri ile ebeveynlerin eğitim seviyeleri arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe, bu aracılık rollerine sahip olma oranları da artmaktadır. Bununla birlikte, Bilge (122), ebeveynlerin eğitim seviyeleri ile medya-aracılık rolleri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre; aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici gibi değerlendirme puanı daha yüksek olan medya aracılık rolleri, lisans mezunu ebeveynlerde, ilköğretim ve lise mezunu ebeveynlere göre daha çok görülürken, puanı daha düşük olan aktif sınırlayıcı ebeveyn rolü lisans mezunu ebeveynlerde, lisansüstü ebeveynlere göre daha fazla görülmektedir. Ayrıca, Merdin (12), erken çocukluk döneminde çocukların medya araçları kullanımı ve ebeveyn aracılığı ile ilgili ortaya koyduğu çalışmada, ebeveynlerin eğitim seviyeleri arttıkça çocukların medya araçlarını yalnız kullanımına izin verme oranı düşmekte olduğundan bahsetmektedir. Medya aracılık rolleri açısından değerlendirildiğinde, ebeveynlerin çocukları ile birlikte medya araçları kullanımı ve ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanım şekli ve zamanına yönelik kararlar aldığı davranışları içeren tutumların, eğitim seviyesine bağlı olarak artış gösterdiği çalışmamızın bulgularında yer almaktadır.

Annelerin eğitim seviyelerinin yükselmesi ile edindikleri bilinçli farkındalık düzeylerindeki gelişme, çevrelerini anlamlandırma, değerlendirme ve nitelikli kararlar alma becerilerini de pozitif yönde etkilemektedir. Benzer şekilde, bakış açısı ve bilgi düzeyindeki gelişmelere bağlı olarak medya araç ve içeriklerini değerlendirirken pek

çok yönü göz önünde bulunduran anneler, çocuklarının en az zarar ile en yüksek faydayı sağlayacak şekilde medya araçları kullanımında optimal çözümler ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, medya okur yazarlığına ilişkin bilgilendirici ve eğitici seminerlere, derslere ulaşma imkanı da daha yüksek eğitim kademelerinde daha ulaşılabilir hale gelmekte ve bireylerin yararlanma oranı da eğitim seviyesi ile birlikte artış göstermektedir. Medya okur yazarlığına yönelik bilinçli farkındalık düzeyi, annelerin aile içi medya araçlarının kullanım sürecini yönetmesine ve çocukların kontrollü erişimine olanak sağlamaktadır. Bu nedenle, çalışmamızda ortaya konan bulgulardan, annelerin eğitim durumları ile ebeveyn tutumları ve medya aracılık rolleri arasındaki ilişki, alan yazında yer alan diğer araştırma ve çalışmalarla benzer nitelikte olup, eğitimin toplumsal gelişime katkısını da göstermektedir.

7.4.Baba Eğitim Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Çalışmamızın bulgularına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde Baba Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı incelendiğinde Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutumda Lisansüstü grubu ile ilkökul grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca ilkökul grubundan lisansüstü grubuna doğru bir trend olduğu da grup ortalamalarından görülebilir. Bu durumda Babaların eğitim durumları ilkökoldan lisansüstüne doğru arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun azaldığı söylenebilir. Benzer şekilde, ebeveyn tutumlarına yönelik alanda yapılan çalışmalar göstermektedir ki; anne ve babaların eğitim düzeyleri arttıkça, demokratik tutuma sahip olma oranları artmakta ve eğitim düzeyi azaldıkça otoriter tutuma sahip olma oranı artmaktadır (123, 124, 125, 126).

Araştırmamızda ise annelerin ebeveyn tutumları ile medya aracılık rollerine ilişkin veriler yordandığı için baba eğitim durumunun aile içi iletişimin niteliğine ve

babanın tutum ve yaklaşımlarının annenin tutum ve yaklaşımlarına etkisi olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde, eş seçiminde genellikle karşımıza çıkan benzer eğitimsel yapıya sahip tercihler ile birlikte, eşler arasında iletişimi etkileyen dinamikler göz önünde bulundurulduğunda, hem eşlerin benzer bilinçli farkındalık seviyelerine sahip olmaları, hem de eşlerinin hayata bakış açılarını etkilemeleri, babaların eğitim seviyesi ile annelerin ebeveyn tutumları ve medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin açıklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle, araştırmamızın bulguları alan yazını destekler nitelikte olup, eşler arasındaki etkileşim ve ebeveynlerden en az birinin eğitim düzeyi, aile içi ilişkilerde ve çocuk yetiştirme sürecinin pek çok yönünde olumlu bir biçimde kendisini göstermekte olduğu düşünülmektedir.

7.5. Anne Çalışma Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Analiz sonuçları incelendiğinde Anne Çalışma Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Anne Çalışma Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine puan ortalamalarına bakıldığında çalışan annelerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Bu bulgular doğrultusunda; literatürde yer alan pek çok çalışmanın da desteklediği üzere, ebeveynlerin eğitim seviyeleri ile medya aracılık rolleri arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır (119, 120, 122, 127, 128). Bununla birlikte, eğitim seviyesi yükseldikçe annelerin iş hayatında daha fazla yer aldığı görülmektedir. Annelerin bakış açılarının gelişiminde, sosyal yaşamda farklı çevrelerde yer alarak, farklı insanların düşüncelerini değerlendirerek, annelerin bireysel gelişimlerine katkı sağladığı da düşünülebilir. Sonuç olarak, bulgular değerlendirildiğinde, annelerin aktif iş yaşamında bulunmalarının, çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli bir yaklaşım sergiledikleri anlamı çıkarılabilmektedir.

7.6. Medya Okur-Yazarlığı Durumu Ve Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Ait Bulguların Tartışılması

Analiz sonuçları incelendiğinde Medya Okur-yazarlığı Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Medya Okur-yazarlığı Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine puan ortalamalarına bakıldığında medya okur-yazarlığı eğitimi alanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda medya okur-yazarlığı olan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin medya okur-yazarlığı olmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, Bulut-Özek, (129) ortaya koyduğu araştırma kapsamında ebeveynlerin medya okuryazarlık düzeylerini farklı değişkenlere göre incelemiş ve ortaya konan bulgular arasında ebeveynlerin eğitimi durumu yer almaktadır. Buna göre; ebeveynlerin eğitim durumu ile medya okuryazarlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta, eğitim seviyesi arttıkça medya okuryazarlığı becerileri de artış göstermektedir. Bu nedenle, medya okuryazarlığı ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkiden yola çıkarak, araştırmamız kapsamında ortaya konmuş olan medya okuryazarlığı becerisi ile ebeveyn-çocuk medya aracılığı arasındaki anlamlı ilişki ebeveyn eğitim seviyesi ile açıklanabilmektedir. Bununla birlikte, doğrudan medya okuryazarlığına yönelik eğitim almış olan annelerin, medya konusunda daha bilinçli bir yaklaşım sergilemeleri eğitimin çıktıları açısından beklendiği bir sonuç olarak değerlendirilebilmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, annelerin medya aracılık rolleri ile ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakla birlikte, farklı etmenlere bağlı olarak bu tutumlar değişebilmektedir. Araştırmamızın alan yazın ile desteklenen bulguları göstermektedir ki; annelerin çocuk yetiştirme tutum ve davranışları, çocukları ile olan diğer ilişki türlerinde de kendisini göstermekte ve medya aracılığı rolleri açısından tutarlılık göstermektedir. Ancak, bu tutum ve davranışlar değişmez yapıda bir kişilik özelliği gibi görülmemelidir. Annelerin eğitim düzeyleri ile ebeveynlik tutumları ve ebeveyn medya aracılık rolleri arasındaki ilişki göstermektedir ki; eğitim seviyesi arttıkça tutum ve davranışların da niteliği artış göstermekte ve eğitim ile geliştirilebilir

nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, ebeveyn tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik çalışmalar, çocukların sağlıklı ruhsal, fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişim sürecinde ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının büyük oranda etkisi olmaktadır. Örneğin, en temel düzeyde ele alındığında ebeveynin aşırı korumacı yaklaşımı bile 3-5 yaş arası çocuklarda ilerleyen aylarda yüksek seviyede anksiyeteye neden olduğu ortaya konmaktadır (130). Benzer şekilde, yüksek düzeyde kısıtlayıcı tutum sergileyen annelerin çocukları, öz düzenleme becerilerinde düşük performans sergilemektedirler (131). Bu nedenle, özellikle çocuğun bakımında daha fazla sorumluluk sahibi olan ebeveynin anne olduğu toplumlarda, annelerin eğitimi çocuklarına yönelik tutum ve davranışlarında belirleyici faktör olarak karşımıza çıkmakta ve bu durum kadınların eğitiminin toplumsal açıdan ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan araştırmaya dair elde edilen sonuçlar maddeler halinde aşağıda yer almaktadır;

- Araştırmamızın sonucunda Ebeveyn-Medya Aracılık Rollerini ile Ebeveyn Tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bulgulara göre annelerin medya aracılık rolüne ilişkin puanları arttıkça demokratik tutum sahibi olma oranları da artmaktadır ($r=0,481$). Buna göre; çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli bir yaklaşım sergileyen annelerin medya aracılık rolleri konusunda da benzer bir tutum sergilediği söylemek mümkündür.
- Araştırmamızın analiz sonuçlarına göre; anne ve baba doğum tarihi değişkenlerinin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda anne ve baba doğum tarihlerine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Araştırmamızın bulgularının analiz sonuçları incelendiğinde çocuk sahipliği değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda çocuk sahipliğine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Araştırmamızın bulgularının analiz sonuçları incelendiğinde son çocuğun cinsiyeti değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda çocuğun cinsiyetine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Araştırmamızın bulgularının analiz sonuçları incelendiğinde Anne Baba Birlikteliği değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı

($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda Anne Baba Birlikteliğine göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

- Araştırmamızın sonuçları incelendiğinde Anne Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p<0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı incelendiğinde Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini değişkeni için Lisansüstü grubu ile ilkököl grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumda annelerin eğitim durumları ilkökolden lisansüstüne doğru arttıkça Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin de arttığı söylenebilir. Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma bakıldığında ise baskıcı ve otoriter tutumun ilkököl mezunu annelerde daha yüksek olduğu, lise ve üniversite mezunu annelerde ise baskıcı ve otoriter tutumun azaldığı görülmektedir. Bu durumda annelerin eğitim durumu arttıkça baskıcı ve otoriter tutumun azalma eğilime geçtiği söylenebilir.
- Araştırmamızın bulgularının analiz sonuçları incelendiğinde Baba Eğitim Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p<0,05$) ancak Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine ve Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Demokratik ve Hoşgörülü Tutuma göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığı incelendiğinde Ebeveynlik Tutumlarının alt faktörlerinden olan Baskıcı ve Otoriter Tutumda Lisansüstü grubu ile ilkököl grubu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ayrıca ilkököl grubundan lisansüstü grubuna doğru bir trend olduğu da grup ortalamalarından görülebilir. Bu durumda babaların eğitim durumları ilkökolden lisansüstüne doğru arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun azaldığı söylenebilir.

- Araştırmamızın analiz sonuçları incelendiğinde Anne Çalışma Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Anne Çalışma Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini puan ortalamalarına bakıldığında çalışan annelerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda çalışan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin çalışmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.
- Araştırmamızın bulgularının analiz sonuçlarına göre Baba Çalışma Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda Baba Çalışma Durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Analiz sonuçları incelendiğinde Gelir Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Bu durumda gelir durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Araştırmamızın analiz sonuçları incelendiğinde Medya Okur-yazarlığı Durumu değişkeninin değişken gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. Medya Okur-yazarlığı Durumu gruplarının Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini puan ortalamalarına bakıldığında medya okur-yazarlığı eğitimi alanların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumda medya okur-yazarlığı olan annelerin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerinin medya okur-yazarlığı olmayan annelere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.
- Analiz sonuçları incelendiğinde Kullanılan Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir.

Bu durumda Kullanılan Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

- Araştırmamızın analiz sonuçlarına göre en sık kullanılan medya araçları değişkenlerinden Tablet değişkeninin Demokratik Tutum ile, Bilgisayar değişkeninin Baskıcı ve Otoriter Tutum ile ve Tablet ve Akıllı Telefon değişkenlerinin Hoşgörülü Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$). Tablet değişkeni ile Demokratik Tutum arasında ise anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,193$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça Demokratik Tutumun da arttığı söylenebilir. Bilgisayar değişkeni ile Baskıcı ve Otoriter Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,207$) bir ilişki vardır. Bu durumda Bilgisayar kullanımı arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun azaldığı söylenebilir. Tablet değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,154$) bir ilişki ancak Akıllı Telefon değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,213$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça Hoşgörülü Tutumun da arttığı ancak Bilgisayar kullanımı arttıkça Hoşgörülü Tutumun azaldığı söylenebilir. Bu ilişkilerin zayıf olduğu unutulmamalıdır.
- Ayrıca, en sık kullanılan medya araçları değişkenlerinden TV ve Tablet değişkenlerinin Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p < 0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMA Rollerini ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p > 0,05$). TV değişkeni ile EÇMA Rollerini arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r = -0,190$) bir ilişki vardır. Bu durumda TV kullanımı arttıkça EÇMA Rollerinin azaldığı söylenebilir. Tablet değişkeni ile EÇMA Rollerini arasında ise anlamlı, pozitif ve zayıf ($r = 0,184$) bir ilişki vardır. Bu durumda Tablet kullanımı arttıkça EÇMA Rollerinin de arttığı söylenebilir. Ancak bu ilişkiler zayıf ilişkilere sahiptir.
- Analiz sonuçları incelendiğinde En Çok Kullanılan Medya İçeriği değişkeninin değişken gruplarının Baskıcı ve Otoriter Tutuma göre anlamlı olarak farklılaştığı ($p < 0,05$) ancak diğer değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p > 0,05$) görülmektedir. En Çok Kullanılan Medya İçeriği

gruplarının Baskıcı ve Otoriter Tutum puan ortalamalarına bakıldığında sosyal medya kullanan annelerin puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumda En Çok Kullanılan Medya İçeriği olarak sosyal medya kullanan annelerin Baskıcı ve Otoriter Tutumları En Çok Kullanılan Medya İçeriği diğer olan annelere göre daha düşüktür.

- Araştırmamızın analiz sonuçları incelendiğinde Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanması değişkeninin değişken gruplarının hiçbir değişkene göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Bireysel Olarak Medya Araçları Kullanıp kullanamaması durumları için EÇMA Roller ve Ebeveyn Tutumları farklılaşmamaktadır.
- Analiz sonuçları incelendiğinde Çocuğun Kullandığı Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Kullandığı Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Araştırmamızın analiz sonuçlarına göre Çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları değişkenlerinden Bilgisayar değişkeninin Hoşgörülü Tutum ile Akıllı Telefon değişkeninin ise EÇMAÖ, Demokratik Tutum ve Baskıcı ve Otoriter Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p<0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMAÖ ve Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p>0,05$). Bilgisayar değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r=0,145$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Bilgisayar kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının da arttığı söylenebilir.
- Ayrıca, Akıllı Telefon değişkeni ile EÇMA Roller arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r=-0,182$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin EÇMA Rollerinin azaldığı söylenebilir. Akıllı Telefon değişkeni ile Demokratik Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r=-0,277$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının azaldığı söylenebilir. Akıllı

Telefon değişkeni ile Baskıcı ve Otoriter Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r=0,149$) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça Baskıcı ve Otoriter Tutumun da arttığı söylenebilir.

- Analiz sonuçları incelendiğinde Çocukla Beraber Medya Aracı Kullanımı değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda çocuğun medya araçlarını anneyle beraber kullanıp kullanmama durumuna göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Araştırmamızın analiz sonuçları incelendiğinde Birlikte Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda annelerin çocuklarla birlikte izlemeyi tercih ettikleri medya içerikleri göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Analiz sonuçlarına göre Birlikte Kullanılan Medya Araçları değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda annelerin çocuklarıyla birlikte kullandıkları medya araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.
- Araştırmamızın analiz sonuçlarına göre çocuğun En Sık Kullandığı Medya Araçları değişkenlerinden Tablet değişkeninin Hoşgörülü Tutum ile Akıllı Telefon değişkeninin ise Demokratik Tutum ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ($p<0,05$) görülmektedir. Diğer değişkenlerin EÇMAÖ ve Ebeveyn Tutumlarının alt faktörleri ile anlamlı bir ilişkisi yoktur ($p>0,05$). Tablet değişkeni ile Hoşgörülü Tutum arasında anlamlı, pozitif ve zayıf ($r=0,155$) bir ilişki vardır. Bu durumda annelerin çocuklarla beraber Tablet kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının da arttığı söylenebilir. Akıllı Telefon değişkeni ile Demokratik Tutum arasında anlamlı, negatif ve zayıf ($r=-$

0,194) bir ilişki vardır. Bu durumda çocuklarda Akıllı Telefon kullanımı arttıkça annelerin Demokratik Tutumlarının azaldığı söylenebilir.

- Analiz sonuçları incelendiğinde Çocukla Beraber Tercih Edilen Medya İçerikleri değişkeninin değişken gruplarının Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ($p>0,05$) görülmektedir. Bu durumda Çocuğun Kullandığı Medya Araçlarına göre Ebeveynlik Tutumları ve Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini farklılaşmamaktadır.

8.1.ÖNERİLER

21.yy teknoloji çağında dijital yerli olarak adlandırılan bir kuşağın çocuklarını medya araç ve içeriklerinden tamamen uzak tutmak, çocuğun 21.yy ihtiyaçlarına yönelik beceriler geliştirmesinin önüne geçecektir (132). Bu nedenle, çocukları medya araç ve içerikleri ile kontrollü ve bilinçli bir şekilde buluşturmak anahtar öneme sahiptir (133). Bu bölümde araştırmamızın bulgularına dayanarak annelere, eğitimcilere ve araştırmacılara, yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

8.1.1. Annelere yönelik öneriler

- Çocukla birlikte etkileşimli medya araçları kullanımı, çocukların medya içeriklerine maruz kaldığı içerikleri doğru bir süzgeçten geçirmesine yardımcı olacaktır. Bu nedenle birlikte, etkileşimli medya aracı kullanımı önerilmektedir.
- Çocukların bireysel tercihlerinin saygı görmesi ve bunları deneyimlemesi önem taşımaktadır. Ancak bu süreçte onları zararlı içeriklerden koruyabilmek adına anne ile birlikte veya anneden kontrolündün geçmiş şekilde çocuğa sunulması önerilmektedir.
- Çocuğun medya araç ve içeriklerini deneyimlemesi teknoloji çağı içerisinde bir gereksinim olsa bile, yaparak yaşayarak öğrenme tecrübelerini edinebilmesi açısından çocuğa dengeli bir süreç sunulması önerilmektedir.
- Medya konusunda annelerin bilinçli yaklaşımı büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle annelere, medya konusunda seminer, eğitim veya kitap gibi kaynaklar aracılığı ile bilgi sahibi olması önerilmektedir.
- Çocuğa karşı fazla korumacı yaklaşım, çocuğun öz-düzenleme becerilerinin gelişimine zarar verebilmektedir. Bu nedenle pek çok konuda olduğu gibi çocuğun medya ile ilişkisi sürecinde de annelerin fazla korumacı değil, kontrollü bir yaklaşım benimsemesi önerilmektedir.

8.1.2. Öğretmenlere yönelik öneriler

- Çocukların yalnızca ev ortamında değil, okul ortamında da sıklıkla medya araç ve içeriklerine maruz kalma durumunun kontrol edilmesi ve medya

içeriklerinin öğretmenlerin denetiminden geçtikten sonra, öğretmenle birlikte aktif bir etkileşim ile çocuklara sunulması önerilmektedir.

- Çocuklarla medya araçları kullanımı konusunda öğretmenler tarafından annelere eğitici seminer verilmesi veya bilinçlendirici nitelikte bilgiler verilmesi önerilmektedir.
- Çocuklarla birlikte erken medya okuryazarlığına yönelik etkinlikler yapılması önerilmektedir.

8.1.3. Araştırmacılara yönelik öneriler

- Teknolojik gelişmelere bağlı olarak günlük hayatın bir parçası haline gelen medya araç ve içerikleri zaman içerisinde gelişmeye devam etmesi öngörülmektedir. Bu nedenle, çocukların hayatında önemli bir yere sahip olan medya araç ve içeriklerine yönelik alanda ortaya konulan ve konulacak olan tüm çalışmalar önem taşımaktadır. Araştırmacıların süreç içerisinde farklı yönleri ile medya aracılığını konu alan araştırmaların devamlılığı önerilmektedir.
- Benzer içerikte araştırmalar ortaya koyacak araştırmacıların, farklı yapıdaki örneklem grupları ile çalışmaları önerilmektedir. Bu sayede, ileriki çalışmalar için karşılaştırma yapılabilmesi adına alana katkı sağlanacaktır.
- Aile içi iletişim ve medya araçlarının kullanımı açısından her iki ebeveynlere yönelik araştırmaların önemi görülmektedir. Bu nedenle babaların da araştırmalara daha fazla dahil edilmesi önerilmektedir.
- Annenin bilinç seviyesi ve eğitim düzeyinin yarattığı fark göz önünde bulundurularak, özellikle ülkemizde kız çocuklarının okutulması ve kadınların eğitimlerinin devamlılığın desteklenmesinin toplumsal çıktıları üzerine daha fazla araştırılma yürütülmesi, alanda konuya ilişkin bilincin artırılması açısından önerilmektedir.

9. KAYNAKLAR

1. Rideout VJ, Vandewater EA, Wartella EA. Zero To Six: Electronic Media In The Lives Of Infants, Toddlers And Preschoolers, 2003.
2. Eastman W. Media Culture And Media Violence: Making The Television Work For Young Children, Early Childhood Educators, And Parents, 2001.
3. Turkiye Istatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı 15866, 22 Ağustos 2013
4. Kirsh, Sj, Media And Youth: A Developmental Perspective, John Wiley & Sons, pp.2-12, 33, 2010.
5. Rideout VJ. Zero To Eight: Children's Media Use In America 2013, Pridobljeno, 2013.
6. Jusoff K, Sahimi NN. Television And Media Literacy In Young Children: Issues And Effects In Early Childhood. International Education Studies, 2(3), pp.151-157, 2009.
7. Bandura A. The Role Of Imitation In Personality Development. Dimensions Of Psychology, 16, 121-153, 1963.
8. Brooks-Gunn J, Donahue EH. Introducing The Issue. The Future Of Children, 18(1), 3-10, 2008.
9. Agarwal V, Dhanasekaran S. Harmful Effects Of Media On Children And Adolescents. Journal Of Indian Association For Child And Adolescent Mental Health, 8(2), 38-45. 2012.
10. Şirin MR, Oktay N, Altun A. I. Türkiye Çocuk Ve Medya Stratejisi Ve Uygulama Planı 2014-2018, İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları, 2013.
11. Şen M, Demir E, Teke N, Yılmaz A. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (53), 228-265, 2020.
12. Merdin E, Young Children's Electronic Media Use And Parental Mediation. Master's thesis, Middle East Technical University, Ankara, 2017.
13. Özyürek A. Okul Öncesi Çocuğa Sahip Anne-Babalara Yönelik "Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği" Ve "Anne-Baba Tutum Ölçeği" Geliştirme Çalışması; A Study On Developing "Parent Views On Raising Children Scale" And "Parent Attitudes Scale", 2017.

14. Warren R. In Words And Deeds: Parental İnvolveıment And Mediation Of Children’S Television Viewing. Journal Of Family Communication, 1(4), pp.211-231, 2001.
15. Özyürek A. Anne-Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ve Üç Farklı Ölçek Geliştirme Çalışması, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 22(2), s.659-676. 2018.
16. Berk LE. Child Development, Pp. 16-17, 564-570, 7th Edition, New York, Pearson, 2006.
17. Ömeroğlu E. Ailenin Çocuğun Eğitimine Katılımı. Okul Öncesi Eğitimi, 1994.
18. Türk Dil Kurumu Online Sözlük. <https://sozluk.gov.tr>
19. Berk LE. Infants And Children, Prenatal Through Middle Childhood (Bebekler Ve Çocuklar, Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa, s.15-20, 7.Basımdan Çeviri, Işıkoğlu Erdoğan, Nobel Yayınları, 2020.
20. Moon-Seo SK, Sung J, Moore M, Koo GY. Important Role Of Parenting Style On College Students' Adjustment İn Higher Education. Educational Research: Theory And Practice, 32(2), pp.47-61, 2021.
21. Vasta R, Haith MM, Miller SA. Child Psychology: The Modern Science, Pp.13-14, pp.243-260, 3rd Edition, New York, John Wiley & Sons, 1999.
22. Yavuzer H. Çocuk Yetiştirmede Farklı Ebeveyn Tutumları: Ana Baba Okulu, s.115-176, 21. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2017.
23. Berk LE. Development Through The Lifespan, pp.15-26, 59 5th Edition, New York, Pearson, 2010.
24. Alegre A. Parenting Styles And Children’s Emotional İntelligence: What Do We Know?, The Family Journal, 19(1), 56-62, 2011.
25. Berk LE. Infants And Children, Prenatal Through Middle Childhood (Bebekler Ve Çocuklar, Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa, s.15-20, 7.Basımdan Çeviri, Işıkoğlu Erdoğan, Nobel Yayınları, 2020.
26. Kostelnik MJ, Soderman AK, Whiren AP, Rupiper ML. Developmentally Appropriate Curriculum, pp. 346, 7th Edition, New York, Pearson, 2019.
27. Mızrakçı Ş, Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin

- Bilgi Düzeyleri Ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 1994.
28. Maccoby, Eleanor E, John A. “Socialization İn The Context Of The Family: Parent–Child Interaction.” In Socialization, Personality, And Social Development, Vol. 4 Of Handbook Of Child Psychology, 4th Ed., Edited By E. Mavis Hetherington, pp. 1–101. New York, John Wiley & Sons, 1983.
29. Bee HL, Boyd DR, Gündüz OS. Çocuk Gelişim Psikolojisi, 709-742, Kaknüs Yayınları, 2009.
30. Cüceloğlu D. Dayanışma Bilincinin Temeli: İçimizdeki Biz. Remzi Kitabevi, 35. Basım, İstanbul, 2002.
31. Kuppens S, Ceulemans E. Parenting Styles: A Closer Look At A Well-Known Concept, Journal Of Child And Family Studies, 28(1), 168-181, 2019.
32. Erselcan RC, Özer PS. İş Doyumunun Performansa Etkisinde Mutluluğun Aracılık Rolü Üzerine Bir Araştırma. Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi, 13(2), 148-165, 2018.
33. Erkan S. Aile İle İlgili Temel Kavramlar, s.3-42. İçinde: Temel ZF, Editör, Aile Eğitimi, Ankara, Anı Yayıncılık, 2019.
34. Trawick-Smith J. Early Childhood Develoepment: A Multiple Cultural Perspective (Erken Çocukluk Döneminde Gelişim: Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı), s.158, 477-480, Beşinci Basımdan Çeviri, Çeviri Editörü: Akman B, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2018.
35. Baumrind D. The İnfluence Of Parenting Style On Adolescent Competence And Substance Use. The Journal Of Early Adolescence, 11(1), 56-95, 1991.
36. Baumrind D. “Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior.” Child Development, 37: 887–907. Doi:10.2307/ 1126611, 1966.
37. Baumrind D. Current Patterns Of Parental Authority. Developmental Psychology, 4(1p2), 1, 1971).
38. Buri JR. Self-Esteem And Appraisals Of Parental Behavior, Journal Of Adolescent Research, 4(1), 33-49, 1989.
39. Hickman G, Bartholomae S, Mckenry P. Influence Of Parenting Styles On The Adjustment And Academic Achievement Of Traditional College Freshmen, Journal Of College Student Development, 41(1), 41-54, 2000.

40. Love KM, Thomas DM. Parenting Styles And Adjustment Outcomes Among College Students, *Journal Of College Student Development*, 55(2), 139-150, 2014.
41. Santrock JW. *Child Development (Çocuk Gelişimi)*, Çeviren: Ayşen Güre, İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık, 2021.
42. Yavuzer H, Demir İ. *Yeni Kuşak Anne-Babalar Ve Çocukları*, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006.
43. Johnson G. Internet Use And Child Development: The Techno-Microsystem. *Australian Journal Of Educational And Developmental Psychology (Ajedp)*, 10, 32-43, 2010.
44. Kurt AA, Günüş S, Ersoy M. The Current State Of Digitalization: Digital Native, Digital Immigrant And Digital Settler. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 1, 2013.
45. Nansen B, Jayemanne D. *New Rules: Young Children's Touchscreen Habitus*. Aoir Selected Papers Of Internet Research, 2016.
46. Pew Research Center, 2017; <https://www.pewresearch.org/>
47. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı 15866, 22 Ağustos 2013
48. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, Sayı 41132, 22 Aralık 2021
49. Ochoa W. *Mobile Screen Technologies And Parents Of Young Children: Investigating Diverse Parents' Attitudes, Beliefs, And Their Interactions With Children*, Doctoral Dissertation, Uc Irvine, 2019.
50. Nansen B, Jayemanne, D. Young Children's Touchscreen Habitats, Habituation, And Habitus, In *Media Cultures Of Early Childhood: International Conference*, pp. 114-125, Jeunes Et Médias, 2018.
51. Tran AW. *Young Children's Use Of Mobile Technology: Impacts On Self-Regulation And Aggression*, Doctoral Dissertation, University Of Windsor, Canada, 2018.
52. Rideout V, Robb MB. *The Common Sense Census: Media Use By Kids Age Zero To Eight*, 2020, San Francisco, Ca: Common Sense Media, 2020.
53. Christakis DA. The Effects Of Infant Media Usage: What Do We Know And What Should We Learn?, *Acta Paediatrica*, 98(1), 8-16, 2009.

54. Rideout V. Learning At Home: Families' Educational Media Use In America. In Joan Ganz Cooney Center At Sesame Workshop, Joan Ganz Cooney Center At Sesame Workshop, New York, Ny 10023, 2014.
55. Common Sense Media Organizasyonu Media Use By Kids Age Zero To Eight, 2017; <https://www.commonsensemedia.org/research>
56. Burnett C, Merchant G. Points Of View: Reconceptualising Literacies Through An Exploration Of Adult And Child Interactions In A Virtual World, *Journal Of Research In Reading*, 37(1), 36-50, 2014.
57. Cremin T, Bearne E, Mottram M, Goodwin P. Teachers As Readers In The 21st Century, 2009.
58. Burnett C. Technology And Literacy In Early Childhood Educational Settings: A Review Of Research. *Journal Of Early Childhood Literacy*, 10(3), 247-270, 2010.
59. Flewitt R, Messer D, Kucirkova N. New Directions For Early Literacy In A Digital Age: The Ipad, *Journal Of Early Childhood Literacy*, 15(3), 289-310, 2015.
60. Burnett C, Merchant G. The Challenge Of 21st-Century Literacies, *Journal Of Adolescent & Adult Literacy*, 59(3), 271-274, 2015.
61. Rideout VJ, Foehr UG, Roberts DF. Generation M 2: Media In The Lives Of 8-To 18-Year-Olds, Henry J. Kaiser Family Foundation, 2010.
62. Vandewater EA, Rideout VJ, Wartella EA, Huang X, Lee JH, Shim MS. Digital Childhood: Electronic Media And Technology Use Among Infants, Toddlers, And Preschoolers. *Pediatrics*, 119(5), E1006-E1015, 2007.
63. Common Sense Media Organizasyonu Media Use By Kids Age Zero To Eight, 2011; <https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/zerotoeightfinal2011.pdf>
64. Strasburger VC, Wilson BJ, Jordan AB. Children, Adolescents, And The Media, New York, Sage, 2009.
65. Kabali HK, Irigoyen MM, Nunez-Davis R, Budacki JG, Mohanty SH, Leister, KP, Bonner Jr RL. Exposure And Use Of Mobile Media Devices By Young Children. *Pediatrics*, 136(6), 1044-1050, 2015.

66. Hirsh-Pasek K, Zosh JM, Golinkoff RM, Gray JH, Robb MB, Kaufman J. Putting Education In “Educational” Apps: Lessons From The Science Of Learning. *Psychological Science In The Public Interest*, 16(1), 3-34, 2015.
67. Radesky JS, Schumacher J, Zuckerman B. *Mobile And Interactive Media Use By Young Children: The Good, The Bad, And The Unknown*, 2015.
68. Fler M. Technologically Constructed Childhoods: Moving Beyond A Reproductive To A Productive And Critical View Of Curriculum Development, *Australasian Journal Of Early Childhood*, 36(1), 16-24, 2011.
69. Yelland N. Reconceptualising Play And Learning In The Lives Of Young Children. *Australasian Journal Of Early Childhood*, 36(2), 4-12, 2011.
70. Armstrong A, Casement C. *The Child And The Machine: How Computers*, Beltsville: Robins Lane Press, 2000.
71. Cordes C, Miller E. *Fool's Gold: A Critical Look At Computers In Childhood*, 2000.
72. Clements DH, Sarama J. Strip Mining For Gold: Research And Policy In Educational Technology - A Response To “Fool’s Gold”, *Aace Review (Formerly Aace Journal)*, 11(1), 7-69, 2003.
73. Mcpake J, Plowman L, Stephen C. Pre-School Children Creating And Communicating With Digital Technologies In The Home, *British Journal Of Educational Technology*, 44(3), 421-431, 2013.
74. Plowman L, Mcpake J. Seven Myths About Young Children And Technology, *Childhood Education*, 89(1), 27-33, 2013.
75. Yelland N. Reconceptualising Play And Learning In The Lives Of Young Children. *Australasian Journal Of Early Childhood*, 36(2), 4-12, 2011.
76. Rideout V, Robb MB. *The Common Sense Census: Media Use By Tweens And Teens*, San Francisco, Ca: Common Sense Media; 2015, 2020.
77. Rtük, Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlığı Araştırması, Ankara: Rtük, 2013.
78. Friesem E. Drawing On Media Studies, Gender Studies, And Media Literacy Education To Develop An Interdisciplinary Approach To Media And Gender Classes. *Journal Of Communication Inquiry*, 40(4), 370-390, 2016.

79. Hsin CT, Li MC, Tsai CC. The Influence Of Young Children's Use Of Technology On Their Learning: A Review, *Journal Of Educational Technology & Society*, 17(4), 85-99, 2014.
80. Zacharia Zc, Loizou E, Papaevripidou M. Is Physicality An Important Aspect Of Learning Through Science Experimentation Among Kindergarten Students?, *Early Childhood Research Quarterly*, 27(3), 447-457, 2012.
81. Lieberman DA, Bates CH, So J. Young Children's Learning With Digital Media. *Computers In The Schools*, 26(4), 271-283, 2009.
82. Vittrup B, Snider S, Rose KK, Rippy J. Parental Perceptions Of The Role Of Media And Technology In Their Young Children's Lives. *Journal Of Early Childhood Research*, 14(1), 43-54, 2016.
83. Durkin K, Blades M. Young People And The Media, *British Journal Of Developmental Psychology*, 27(1), 1-12, 2009.
84. Ebbeck M, Yim HYB, Chan Y, Goh M Singaporean Parents' Views Of Their Young Children's Access And Use Of Technological Devices, *Early Childhood Education Journal*, 44(2), 127-134, 2016.
85. Blumberg FC, Randall JD. What Do Children And Adolescents Say They Do During Video Game Play?, *Journal Of Applied Developmental Psychology*, 34(2), 82-88, 2013.
86. Levinson A, Barrod B. Latino Immigrant Families Learning With Digital Media Across Settings And Generations, *Digital Education Review*, (33), 150-169, 2018.
87. Reid Chassiakos YL, Radesky J, Christakis D, Moreno MA, Cross C, Hill D, Swanson WS. Children And Adolescents And Digital Media, *Pediatrics*, 138(5), 2016.
88. Zimmerman FJ, Christakis DA, Meltzoff AN. Television And Dvd/Video Viewing In Children Younger Than 2 Years, *Archives Of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(5), 473-479, 2007.
89. Ünlüsoy A. " The Spiderman Phenomenon" Young Childrin's Understanding Of Cartoon Superheroes. Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara, 2007.

90. Macbeth TM. Indirect Effects Of Television: Creativity, Persistence, School Achievement, And Participation in Other Activities, 1996.
91. Baker K, Raney AA. Equally Super?: Gender-Role Stereotyping Of Superheroes in Children's Animated Programs. *Mass Communication & Society*, 10(1), 25-41, 2007.
92. Boyatzis CJ, Matillo GM, Nesbitt KM. Effects Of The" Mighty Morphin Power Rangers" On Children's Aggression With Peers, *Child Study Journal*, 1995.
93. Bredekamp S, Copple C. Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs.(Revised Edition), National Association For The Education Of Young Children, 1509 16th Street, Nw, Washington, Dc 20036-1426, 1997.
94. Armstrong A, Casement C. *The Child And The Machine: How Computers*, Beltsville, Robins Lane Press, 2000.
95. Blair C, Diamond A. Biological Processes In Prevention And Intervention: The Promotion Of Self-Regulation As A Means Of Preventing School Failure. *Development And Psychopathology*, 20(3), 899-911, 2008.
96. Elias CL, Berk LE. Self-Regulation In Young Children: Is There A Role For Sociodramatic Play?, *Early Childhood Research Quarterly*, 17(2), 216-238, 2002.
97. Bazzini D, Curtin L, Joslin S, Regan S, Martz D. Do Animated Disney Characters Portray And Promote The Beauty–Goodness Stereotype?, *Journal Of Applied Social Psychology*, 40(10), 2687-2709, 2010.
98. Wiersma BA. *The Gendered World Of Disney: A Content Analysis Of Gender Themes In Full-Length Animated Disney Feature Films*, South Dakota State University, 2000.
99. Davidov M, Grusec JE. Untangling The Links Of Parental Responsiveness To Distress And Warmth To Child Outcomes, *Child Development*, 77(1), 44-58. 2006.
100. Sandhu D. Effects Of Ben 10 On Kids In The Age-Group 5 To 8 Years, Online Submission, 2014.

101. Vossen HG, Piotrowski JT, Valkenburg PM. Media Use And Effects In Childhood. *The Handbook Of Lifespan Communication*, 93-112, 2014.
102. Bronfenbrenner U. The Ecology Of Human Development In Retrospect And Prospect, In H. McGurk (Ed.), *Ecological Factors In Human Development*, pp. 275– 286, Amsterdam, The Netherlands: North Holland, 1977.
103. Bronfenbrenner U. Ecology Of The Family As A Context For Human Development: Research Perspectives, *Developmental Psychology*, 22, 723– 742, 1986.
104. Goldstein LS. Teaching The Standards Is Developmentally Appropriate Practice: Strategies For Incorporating The Sociopolitical Dimension Of Dap In Early Childhood Teaching, *Early Childhood Education Journal*, 36(3), 253-260, 2008.
105. Crone EA, Konijn EA. Media Use And Brain Development During Adolescence. *Nature Communications*, 9(1), 1-10, 2018.
106. Nikken P, Schols M. How And Why Parents Guide The Media Use Of Young Children, *Journal Of Child And Family Studies*, 24(11), 3423-3435, 2015.
107. Bredekamp S, Copple C. *Developmentally Appropriate Practice In Early Childhood Programs. (Revised Edition)*, National Association For The Education Of Young Children, 1509 16th Street, Nw, Washington, Dc 20036-1426, 1997.
108. Vygotsky L. Interaction Between Learning And Development, *Readings On The Development Of Children*, 23(3), 34-41, 1978.
109. Nathanson AI. Identifying And Explaining The Relationship Between Parental Mediation And Children's Aggression, *Communication Research*, 26(2), 124-143, 1999.
110. Valkenburg PM, Krcmar M, Peeters AL, Marseille NM. Developing A Scale To Assess Three Styles Of Television Mediation: “Instructive Mediation,” “Restrictive Mediation,” And “Social Coviewing”, *Journal Of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66, 1999.

111. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, S. 95, 25. Basım, Ankara, Pegem Akademi, 2018.
112. Büyüköztürk, Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni Spss Uygulamaları Ve Yorum, Pegema Yayıncılık, Genişletilmiş 22. Baskı, Ankara, 2016.
113. Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri, s.194, 32. Basım, Ankara, Pegem Akademi, 2022.
114. Üstün EY. Etkili Aile-Okul-Toplum İlişkileri, Editör: Temel F. Aile Eğitimi Ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları, s. 230- 244, Ankara, Anı Yayıncılık, 2013.
115. Seydoğulları SÜ. Demokratik Ve Otoriter Ana Baba Tutumlarının Lisede Öğrenim Gören Öğrencilerin Ahlaki Yargı Yeteneğine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2008.
116. George D, Mallery M. Spss For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference, 17.0 Update (10a Ed.), Boston, Pearson, 2010.
117. Russell A, Aloa V, Feder T, Glover A, Miller H, Palmer G. Sex-Based Differences In Parenting Styles In A Sample With Preschool Children, Australian Journal Of Psychology. 50(2), 89-99, 1998.
118. Uykan E, Akkaynak M. Ebeveyn Tutumları İle Çocukların Öz Düzenlemeleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Akademik Tarih Ve Düşünce Dergisi. 6(3), 1620-1644, 2019.
119. Vural Şenel B. Erken Çocukluk Döneminde Çocuğu Olan Ebeveynlerin Medya Ve Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Medya Aracılık Rollerini İle İlişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2020.
120. Yıldırım B. Okul Öncesi Çocukların Medya Araçları Kullanımlarında Annelerin Medya Aracılık Rollerini Ve Bilinçli Farkındalıklarının İncelenmesi. Master's Thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul, 2021.

121. Şahin FT, Özyürek A. 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 6(3), 395-414, 2008.
122. Bilge F. 36-72 Aylık Çocukların Medya İçeriklerine Erişiminde Ebeveyn Aracılıkları İle Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi , Okan Üniversitesi, İstanbul, 2021
123. Demiriz S, Öğretir Ad. Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 15(1), 105-122, 2007.
124. Yaprak B. İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi Ve Benlik Saygısı İle Olan İlişkinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir, 2007.
125. Alpoğuz D. Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına Ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir, 2014.
126. Aydoğdu F, Dilekmen M. Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi. 11(2), 2016.
127. Austin EW. Exploring The Effects Of Active Parental Mediation Of Television Content, Journal Of Broadcasting & Electronic Media, 37(2), 147-158, 1993.
128. Atalan Ergin D, Kapçı EG. İnternet Kullanımında Ana Baba Aracılığı Stratejileri Ölçeği-Ergen Ve Ana Baba Formlarının Türk Örneğinde Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Eğitimde Ve 99 Psikolojide Ölçme Ve Değerlendirme Dergisi. Journal Of Measurement A And Evaluation In Education And Psychology, 10(2);117-132, 2019.
129. Özek MB. Ebeveynlerin Medya Okuryazarlık Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 7(1), 805-818, 2016.
130. Bornstein MH. Parenting Infants, In Handbook Of Parenting, pp. 3-55, New York, Routledge, 2019.

131. Olson SL, Bates JE, Sandy JM, Schilling EM. Early Developmental Precursors Of Impulsive And Inattentive Behavior: From Infancy To Middle Childhood. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 43(4), 435-447, 2002.
132. İnci M, Akpınar Ü, Kandır A. Dijital Kültür Ve Eğitim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 37(2), 493-522, 2017.
133. Heider KI, Jalongo Mr. *Young Children And Families In The Information Age: Applications Of Technology In Early Childhood*, Vol. 10, Springer, 2014.

10.EKLER

10.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcı No:

Sayın anneler,

Bu araştırma İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi tarafından tez çalışması olarak yürütülmektedir.

Bu soruların hiçbirinin doğru cevabı yoktur. En doğru cevap size en uygun cevaptır. Soruları eksiksiz, dürüst ve içtenlikle cevaplamanız, araştırmanın geçerli olması açısından önemlidir. Buradan elde edilecek bilgiler bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Cevaplarınızla ilgili sizin dışınızda kimseye bilgi verilmeyecektir. Formda isminizi belirtmenize gerek yoktur. Formları doldurmak için zaman sınırlandırmanız yoktur, dilediğiniz kadar düşündükten sonra cevaplayabilirsiniz. Yardımlarınız için çok teşekkür ederiz.

*Arş. Gör. Şeyma BASTIRMA
Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN*

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. **Doğum tarihiniz:** ____ / ____ / ____ (gün/ay/yıl olarak)
2. **Eşinizin doğum tarihi:** ____ / ____ / ____ (gün/ay/yıl olarak)
3. **Kaç çocuğa sahipsiniz:** ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ve üzeri
4. **Çocuğunuzun yaşı:**
5. **Çocuğunuzun cinsiyeti:**
6. **Anne-baba birlikteliği;**
  - ( ) Anne sağ, baba sağ ve birlikte
  - ( ) Anne sağ, baba sağ ve ayrı
  - ( ) Anne sağ, baba vefat etmiş
  - ( ) Anne vefat etmiş, baba sağ (öz anne değilseniz işaretleyiniz.)

7. En son mezun olduğunuz okul (aşağıya işaretleyiniz):

Sizin:

- ( ) Okur-yazar değil
- ( ) İlkokul
- ( ) Lise
- ( ) Üniversite
- ( ) Lisansüstü

Eşinizin:

- ( ) Okur-yazar değil
- ( ) İlkokul
- ( ) Lise
- ( ) Üniversite
- ( ) Lisansüstü

8. Çalışma durumunuz:

Siz:

- Çalışmıyor
 Çalışıyor

Eşiniz:

- Çalışmıyor
 Çalışıyor

9. Algılanan gelir durumunuz:

- Çok kötü Kötü Orta İyi Çok İyi

10. Medya okur-yazarlığı üzerine herhangi bir eğitim aldınız mı?

- Evet Hayır

11. Cevabınız evet ise, aldığımız eğitim ile ilgili bilgi verir misiniz?

.....

12. En sık kullandığımız medya araçları nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- Televizyon Tablet Bilgisayar Akıllı Telefon
 Diğer (belirtiniz).....

13. Kullandığımız medya araçlarının kullanım sıklığını belirtiniz.

- Televizyon
 Kullanmam Haftada birkaç saat Günde en fazla bir saat
 Günde 1-2 saat arası Günde 2 veya 2-3 saat arası Günde 3 saatten fazla
- Tablet
 Kullanmam Haftada birkaç saat Günde en fazla bir saat
 Günde 1-2 saat arası Günde 2 veya 2-3 saat arası Günde 3 saatten fazla
- Bilgisayar
 Kullanmam Haftada birkaç saat Günde en fazla bir saat
 Günde 1-2 saat arası Günde 2 veya 2-3 saat arası Günde 3 saatten fazla
- Akıllı telefon
 Kullanmam Haftada birkaç saat Günde en fazla bir saat
 Günde 1-2 saat arası Günde 2 veya 2-3 saat arası Günde 3 saatten fazla
- Diğer.
 Kullanmam Haftada birkaç saat Günde en fazla bir saat
 Günde 1-2 saat arası Günde 2 veya 2-3 saat arası Günde 3 saatten fazla

14. En çok tercih ettiğiniz medya içerikleri nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

( ) Sosyal medya ( ) Haber ( ) Dizi/film ( ) Online alışveriş ( ) Video içerikleri
( ) Diğer (belirtiniz).....

15. Çocuğunuz bireysel olarak medya araçları kullanabilir mi?

( ) Evet ( ) Hayır

➤ Çocuğunuz bireysel olarak medya araçları **kullanmıyorsa** lütfen 16., 17. ve 18. soruları **cevaplamayınız**.

16. Çocuğunuzun (48-72 aylık) bireysel olarak en sık kullandığı medya araçları nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

( ) Televizyon ( ) Tablet ( ) Bilgisayar ( ) Akıllı Telefon
( ) Diğer (belirtiniz).....

17. Çocuğunuzun (48-72 aylık) bireysel olarak medya araçları kullanım sıklığını belirtiniz.

- Televizyon
( ) Kullanmam ( ) Haftada birkaç saat ( ) Günde en fazla bir saat
( ) Günde 1-2 saat arası ( ) Günde 2 veya 2-3 saat arası ( ) Günde 3 saatten fazla
- Tablet.
( ) Kullanmam ( ) Haftada birkaç saat ( ) Günde en fazla bir saat
( ) Günde 1-2 saat arası ( ) Günde 2 veya 2-3 saat arası ( ) Günde 3 saatten fazla
- Bilgisayar
( ) Kullanmam ( ) Haftada birkaç saat ( ) Günde en fazla bir saat
( ) Günde 1-2 saat arası ( ) Günde 2 veya 2-3 saat arası ( ) Günde 3 saatten fazla
- Akıllı telefon
( ) Kullanmam ( ) Haftada birkaç saat ( ) Günde en fazla bir saat
( ) Günde 1-2 saat arası ( ) Günde 2 veya 2-3 saat arası ( ) Günde 3 saatten fazla
- Diğer
( ) Kullanmam ( ) Haftada birkaç saat ( ) Günde en fazla bir saat
( ) Günde 1-2 saat arası ( ) Günde 2 veya 2-3 saat arası ( ) Günde 3 saatten fazla

18. Çocuğunuzun (48-72 aylık) bireysel olarak en çok tercih ettiği medya içerikleri nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

( ) Bilmiyorum ( ) Sosyal medya ( ) Çizgi film/animasyon ( ) Oyun ( )
Eğitici uygulamalar
( ) Diğer (belirtiniz).....

19. Çocuğunuz ile birlikte medya araçları kullanır mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır

- Çocuğunuz ile birlikte medya araçları **kullanmıyorsanız** lütfen 20. 21. ve 22. soruları **cevaplamayınız**.

20. Çocuğunuz (48-72 aylık) ile birlikte en sık kullandığınız medya araçları nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- ( ) Televizyon ( ) Tablet ( ) Bilgisayar ( ) Akıllı Telefon
( ) Diğer (belirtiniz).....

21. Çocuğunuz (48-72 aylık) ile birlikte medya araçları kullanım sıklığınızı belirtiniz.

- Televizyon
( )Kullanmam ( )Haftada birkaç saat ( )Günde en fazla bir saat
( )Günde 1-2 saat arası ( )Günde 2 veya 2-3 saat arası ( )Günde 3 saatten fazla
- Tablet.
( )Kullanmam ( )Haftada birkaç saat ( )Günde en fazla bir saat
( )Günde 1-2 saat arası ( )Günde 2 veya 2-3 saat arası ( )Günde 3 saatten fazla
- Bilgisayar
( )Kullanmam ( )Haftada birkaç saat ( )Günde en fazla bir saat
( )Günde 1-2 saat arası ( )Günde 2 veya 2-3 saat arası ( )Günde 3 saatten fazla
- Akıllı telefon
( )Kullanmam ( )Haftada birkaç saat ( )Günde en fazla bir saat
( )Günde 1-2 saat arası ( )Günde 2 veya 2-3 saat arası ( )Günde 3 saatten fazla
- Diğer
( )Kullanmam ( )Haftada birkaç saat ( )Günde en fazla bir saat
( )Günde 1-2 saat arası ( )Günde 2 veya 2-3 saat arası ( )Günde 3 saatten fazla

22. Çocuğunuz (48-72 aylık) ile birlikte en çok tercih ettiği medya içerikleri nelerdir? (Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz)

- ( ) Sosyal medya ( ) Çizgi film/animasyon ( ) Oyun ( ) Eğitici uygulamalar
( ) Diğer (belirtiniz).....

10.2. Ebeveyn Bilgi ve Onam Formu

Ebeveyn Bilgi ve Onam Formu

Araştırmayı destekleyen kurum: İstanbul Medipol Üniversitesi

Araştırmanın adı: 48-72 Aylık Çocukların Annelerinin, Ebeveynlik Tutumları ile Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Danışman adı: Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN

E-mail adresi: [Redacted]

Araştırmacının adı: Şeyma BASTIRMACI

E-mail adresi / telefonu: [Redacted] / [Redacted]

Sayın veli,

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölüm başkanı Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN danışmanlığında bir yüksek lisans çalışması yürütülmektedir. Bu çalışmanın amacı 48-72 aylık çocuğu olan annelerinin, ebeveynlik tutumları ile ebeveyn-çocuk medya aracılık rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışma için İstanbul Medipol Üniversitesi Etik Kurulu tarafından araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna dair onay alınmıştır. Çocuğunuzun devam ettiği okul idaresi ile gerekli görüşmeler yapılarak izin alınmıştır. Çalışma tamamen gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce çalışma ile ilgili bilgilendirme yapmak istemekteyiz.

Öncelikle araştırmaya katılmanız durumunda bilgilerinizin gizliliğini teyit etmekteyiz. Veriler yalnızca bilimsel amaçla planlanan uzmanlık tezi için kullanılacak ve yalnızca araştırmacı ve tez danışmanının ulaşabileceği bir kaynakta saklanacaktır. Araştırma verileri dosyalanırken kesinlikle katılımcı ismi kullanılmayacak; bunun yerine veriler numaralandırılacaktır.

Araştırmaya katılmanız durumunda sizden kısa bir demografik bilgi formu ve iki adet anket doldurmanızı rica edeceğiz.

Araştırmaya katılmak isteğe bağlıdır. Çalışmanın herhangi bir aşamasında istediğiniz zaman çalışmaya katılmaktan vazgeçebilirsiniz. Araştırmayla ilgili daha detaylı bilgi almak için yukarıda iletişim adresi bulunan araştırmacı ile iletişim kurabilirsiniz.

Eğer bu çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız, lütfen bu formu imzalayarak size gönderilen zarfa koyarak bize geri gönderin.

Söz konusu araştırmanın amacını, katılımcı olarak yapmam gerekenleri anladım.
Çalışmaya katılmayı kabul ediyorum.

Tarih: ....../...../2021

Annenin Adı-Soyadı: .....

İmzası: .....

Araştırmacının Adı-Soyadı: .....

İmzası: .....

10.3. G-Power Analizi

G-POWER ANALİZİ

Örneklem büyüklüğünüzü hesapladım. Korelasyon için minimum 138 örneğe ihtiyacınız var. Detayları ve kaynakçalarını da sizinle paylaşayım. Tezinize hangi halini uygun görürseniz eklersiniz gerekiyorsa.

Matematiksel Hesaplanması

$$N=3+[(Z\alpha/2 + Z\beta) / (0,5*\ln((1+r)/(1-r)))]^2=3+(1,95+1,645)/0,5*\ln(1,4/0,7))^2 =138,64$$

Gpower 3.1 Çıktısı

Exact – Correlation: Bivariate normal model

Options: exact distribution

Analysis: A priori: Compute required sample size

Input:	Tail(s)	=	Two
	Correlation ρ H1	=	0.3
	α err prob	=	0.05
	Power (1- β err prob)	=	0.95
	Correlation ρ H0	=	0
Output:	Lower critical r	=	-0.1671877
	Upper critical r	=	0.1671877
	Total sample size	=	138
	Actual power	=	0.9504014

İki ölçek arasındaki korelasyonun orta düzeyde olduğu varsayımı ile Cohen's d değeri 0,3 olarak alınmıştır. Buna göre %95 güvenirlilik (0,05 1. Tip hata) ve %95 güç için gerekli minimum örneklem sayısı 138 olarak tespit edilmiştir.

Kaynakça:

Hulley SB, Cummings SR, Browner WS, Grady D, Newman TB. Designing clinical research : an epidemiologic approach. 4th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins; 2013. Appendix 6C, page 79.

Sümbüloğlu, V., & Sümbüloğlu, K. (2005). Klinik ve saha araştırmalarında örnekleme yöntemleri ve örneklem büyüklüğü. *Ankara, Türkiye: Hatiboğlu Yayınevi.*

Ayrıca hocam bu örneklem korelasyon için yani ilişki için gerekli örneklemdir. Kullandığınız ölçeklere geçerlilik yapacak mısınız? Yapı geçerliliği başka değişle faktör analizi yapacaksanız onun için minimum örneklem soru sayısı x 5 olarak geçer. En büyük ölçeğiniz 43 soru içeriyor demiştiniz. $43*5=215$ örnekleme ihtiyacınız olacağını hatırlatmak isterim.

Nacizane bir tavsiyemde, anket çalışmalarında gürültülü olan anketleriniz olacaktır (Hepsinin 1 hepsinin 5 okumadan yapanlar olabileceği için) bu minimum sayıdan daha fazla anket toplayın ki onlar çıkarılınca gerekli minimum değer altına düşmeyin derim.

İnşallah yardımcı olabildiğimdir.
Sağlıcakla kalınız.

Serkan ETİ

Thu 4/1/2021 7:33 AM

To: Şeyma BASTIRMACI

Merhaba Şeyma Hocam,

Örneklem büyüklüğünüzü hesapladım. Korelasyon için minimum 138 örneğe ihtiyacınız var. Detayları ve kaynakçalarını da sizinle paylaştım. Tezinize hangi halini uygun görürseniz eklersiniz gerekiyorsa.

Matematiksel Hesaplanması

$$N=3+[(Z\alpha/2 + Z\beta) / (0,5 \cdot \ln((1+r)/(1-r)))]^2=3+(1,95+1,645)/0,5 \cdot \ln(1,4/0,7))^2 =138,64$$

Gpower 3.1 Çıktısı

Exact - Correlation: Bivariate normal model
Options: exact distribution
Analysis: A priori: Compute required sample size
Input: Tail(s) = Two
Correlation ρ H1 = 0.3
 α err prob = 0.05
Power (1- β err prob) = 0.95
Correlation ρ H0 = 0
Output: Lower critical r = -0.1671877
Upper critical r = 0.1671877
Total sample size = **138**
Actual power = 0.9504014

İki ölçek arasındaki korelasyonun orta düzeyde olduğu varsayımı ile Cohen's d değeri 0,3 olarak alınmıştır. Buna göre %95 güvenilirlik (0,05 1. Tip hata) ve %95 güç için gerekli minimum örneklem sayısı 138 olarak tespit edilmiştir.

Kaynakça:

Hulley SB, Cummings SR, Browner WS, Grady D, Newman TB. Designing clinical research : an epidemiologic approach. 4th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins; 2013. Appendix 6C, page 79.

Sümbüloğlu, V., & Sümbüloğlu, K. (2005). Klinik ve saha araştırmalarında örnekleme yöntemleri ve örneklem büyüklüğü. *Ankara, Türkiye: Hatiboğlu Yayınevi.*

Ayrıca hocam bu örneklem korelasyon için yani ilişki için gerekli örneklemdir. Kullandığımız ölçeklere geçerlilik yapacak mısınız? Yapı geçerliliği başka değişle faktör analizi yaparsanız onun için minimum örneklem soru sayısı x 5 olarak geçer. En büyük

Gpower 3.1 Çıktısı

Exact - Correlation: Bivariate normal model
Options: exact distribution
Analysis: A priori: Compute required sample size
Input: Tail(s) = Two
Correlation ρ H1 = 0.3
 α err prob = 0.05
Power (1- β err prob) = 0.95
Correlation ρ H0 = 0
Output: Lower critical r = -0.1671877
Upper critical r = 0.1671877
Total sample size = **138**
Actual power = 0.9504014

İki ölçek arasındaki korelasyonun orta düzeyde olduğu varsayımı ile Cohen's d değeri 0,3 olarak alınmıştır. Buna göre %95 güvenilirlik (0,05 1. Tip hata) ve %95 güç için gerekli minimum örneklem sayısı 138 olarak tespit edilmiştir.

Kaynakça:

Hulley SB, Cummings SR, Browner WS, Grady D, Newman TB. Designing clinical research : an epidemiologic approach. 4th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams & Wilkins; 2013. Appendix 6C, page 79.

Sümbüloğlu, V., & Sümbüloğlu, K. (2005). Klinik ve saha araştırmalarında örnekleme yöntemleri ve örneklem büyüklüğü. *Ankara, Türkiye: Hatiboğlu Yayınevi.*

Ayrıca hocam bu örneklem korelasyon için yani ilişki için gerekli örneklemdir. Kullandığımız ölçeklere geçerlilik yapacak mısınız? Yapı geçerliliği başka değişle faktör analizi yaparsanız onun için minimum örneklem soru sayısı x 5 olarak geçer. En büyük ölçeğinizin 43 soru içeriyor demiştiniz. $43 \cdot 5 = 215$ örnekleme ihtiyacınız olacağını hatırlatmak isterim.

Nacizane bir tavsiyemde, anket çalışmalarında güvütlü olan anketleriniz olacaktır (Hepsinin 1 hepsinin 5 okumadan yapanlar olabileceği için) bu minimum sayıdan daha fazla anket toplayın ki onlar çıkarılınca gerekli minimum değer altına düşmeyin derim.

İnşallah yardımcı olabildiğimdir.
Sağlıcakla kalınız.

...

10.4. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (Abtö)- A Formu

Doç. Dr. Arzu Özyürek (Karabük Üniversitesi)

ANNE BABA ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI ÖLÇEĞİ (ABTÖ)- A Formu (Okul Öncesi Çocuğa Sahip Anne-Babalar için)

Sayın Anne Baba,

Aşağıda anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Sizden bu ifadelere katılma düzeyinizi “Tamamen katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen katılıyorum”, “Katılmıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” şıklarından birini işaretleyerek (X) belirtmeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Maddeler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1. Çocuğumu, her durumda duygu ve düşüncesini ifade etmesi için desteklerim.	5	4	3	2	1
2. Çocuğum için koyduğum bir kuralı asla değiştirmem.					
3. Çocuğumu, istediği gibi davranmakta özgür bırakırım.					
4. Çocuğuma odasını toplama gibi yapabileceği bazı sorumluluklar veririm.					
5. Çocuğumun, rahatsız edici ve yanlış davranışlarını görmezden gelirim.					
6. Çocuğumla ilgili konularda kontrolü her zaman elimde tutarım.					
7. Çocuğumu, toplumun istediği ideal insan olarak yetiştiririm.					
8. Çocuğuma, onu cezalandırılacağı söylesem de bu cezaları uygulamam.					
9. Çocuğumla ilgili kararları ben alırım.					
10. Çocuğuma duyduğum güveni ona belirtirim.					
11. Çocuğum için kurallar koysam da kurallara uymasını beklemem.					

12. Çocuğumu şımartırım.					
13. Çocuğuma kuralların nedenleri ile ilgili açıklamalar yaparım.					
14. Çocuğumu, yeni şeyler denemesi konusunda cesaretlendiririm.					
15. Çocuğumu yaptığı bir şeyden dolayı cezalandırdığımda, ondan özür dilerim.					
16. Çocuğum, yapmasını istediğim bir işi yapmadığında hoşgörü ile karşılarım.					
17. Çocuğum için, her zaman uyması gereken kurallar koymam.					
18. Çocuğumun söz dinlemesi için, daha resmi davranırım.					
19. Çocuğuma hiçbir konuda “hayır” demem.					
20. Çocuğumu disipline etmeye çalışmam.					
21. Çocuğumun bireysel özelliklerin ve mizacının farkında olarak ona saygı duyarım.					
22. Çocuğumdan, koyduğum kurallara sorgulamadan uymasını beklerim.					
23. Çocuğum üzerinden kontrolü eksik etmem.					
24. Çocuğum olumlu davranışlar sergilediğinde, onu överim.					
25. Çocuğumdan, taleplerimi yerine getirmesini beklerim.					
26. Çocuğumun sağlam ve güçlü bir karaktere sahip olması için yaptıklarını beğendiğimi hissettirmem.					
27. Farklı bir ortamda, çocuğumun kurallara uymamasını önemsemem.					
28. Çocuğumu ilgilendiren konularda, onun fikrini de alırım.					
29. Çocuğuma karşı duygularımı güzel sözlerle, sarılarak ve öperek gösteririm.					
30. Çocuğumun her an nerede ve ne yaptığını takip ederim.					
31. Çocuğumun, yanlış davranışlarını cezalandırırım.					
32. Çocuğum ile zaman geçirmek için özel planlamalar yaparım.					

33. Çocuğum ile göz teması kurar ve sözünü kesmeden dinlerim.					
34. Çocuğumun girişkenliğini ve yeteneklerini desteklerim.					
35. Hiçbir zaman çocuğumu yalnız bırakmam.					
36. Çocuğumun sorularını önemserim ve sabırla cevaplarım.					
37. Çocuğuma hiçbir zaman şiddet uygulamam.					
38. Çocuğum hata yaptığında, onu ayıplamam.					

Anketimiz bitmiştir. Sabrınız ve katılımınız için teşekkürler.

ABTÖ

38 Madde

Puanlama: 5, 4, 3, 2, 1.

(1) Demokratik Tutum 15 Madde (1, 4, 10, 13, 14, 21, 24, 28, 29, 32, 33, 34, 36, 37, 38. Maddeler)

(2) Baskıcı ve Otoriter Tutum 12 Madde (2, 6, 7, 9, 18, 22, 23, 25, 26, 30, 31, 35. Maddeler)

(3) Aşırı Hoşgörülü Tutum 11 Madde (3, 5, 8, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 27. Maddeler)

Her alt boyuttan alınan yüksek puan o tutumun baskın olduğunu gösterir.

11. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E-43037191-604.01.01-5539
Konu : Etik Kural Kararı

15/02/2021

Sayın Şeyma BASTIRMACI

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğumuz "*48-72 Aylık Çocukların Annelerinin, Ebeveynlik Tutumları ile Ebeveyn-Çocuk Medya Aracılık Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" isimli başvurunuz incelenmiş olup, etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ali BÜYÜKASLAN
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ekler:

-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrakınızı <https://ebys.medipol.edu.tr/e-imza> linkinden 7FA28D67XB kodu ile doğrulayabilirsiniz.

Medipol Üniversitesi Kavacak Yerleşkesi (Ana Yerleşke Rektörlük)
Kavacak Mah. Ekinciler Cad. No: 19, Kavacak Kavşağı, 34810 Beykoz/İstanbul
T: 444 85 44 F: 0212 531 75 55
E-Posta: bilgi@medipol.edu.tr İnternet Adresi: www.medipol.edu.tr
Kep Adresi: medipoluniversitesi@info3.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Cüjden YILMAZ
KORUK
Tel:
E-Posta:

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	<i>48-72 Aylık Çocukların Annelerinin, Ebeveynlik Tutumları ile Ebeveyn-Çocuk Medya Araçlık Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi</i>			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADESOYADI	Şeyma BASTIRMACI			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Araştırma Görevlisi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☒	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Version Numarası	Dil		
		ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ PLANI			Türkçe ☒	İngilizce ☐
	BİLİMSEL BİLEMLER GÖNÜLLÜ KLUBU FORUMU			Türkçe ☒	İngilizce ☐	Diğer ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 15	Tarih: 15/02/2021				
	Yukarıda bilgileri verilen Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası ile ilgili belgeler araştırmanın gerekece, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırmanın etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna "oy birliği" ile karar verilmiştir.					

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI	Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN
--------------------------------	--------------------------

Unvanı/Adı/Soyadı	Ünvanlık Alanı	Kurumu	Onay		Araştırma ile ilgili		Karar*		İmza
Prof. Dr. Ali BÜYÜKASLAN	İletişim Çalışmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	☒	☐	☐	☒	☒	☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi Sinan SEÇKİN	Hukuk	İstanbul Medipol Üniversitesi	☒	☐	☐	☒	☒	☐	Uygundur
Doç. Dr. Serhat YÜKSEL	Finans	İstanbul Medipol Üniversitesi	☒	☐	☐	☒	☒	☐	Uygundur
Dr. Öğr. Üyesi İhsan EKEN	Medya ve Reklam Araştırmaları	İstanbul Medipol Üniversitesi	☒	☐	☐	☒	☒	☐	Uygundur
Doç. Dr. Ferah ÇEKİCİ	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	İstanbul Medipol Üniversitesi	☐	☒	☐	☐	☐	☒	Kurul üyeliğinde bulunmuyordu

* Toplantıda Bulunma

COVID-19 (Pandemi) nedeniyle etik kurul kararını hazırlanabilir. Kurul üyelerimizden uygunluk almıştır. Araştırmacı tarafından talep edilirse, COVID-19 pandemisi ışık imzalı karar formu hazırlanabilir.

SB Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Sekreteri
Çiğdem YILMAZ KORUK